

**GELENEKSEL BANKACILIK VE KATILIM
BANKACILIĞI UYGULAMALARI:
KARŞILAŞTIRMALI PERFORMANS ANALİZİ**

**2022
YÜKSEK LİSANS TEZİ
FİNANS VE BANKACILIK ANA BİLİM DALI**

Yunus ŞİRECİ

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Saim KAYADİBİ**

**GELENEKSEL BANKACILIK VE KATILIM BANKACILIĞI UYGULAMALARI:
KARŞILAŞTIRMALI PERFORMANS ANALİZİ**

Yunus ŐIRECİ

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Saim KAYADİBİ**

**T.C.
Karabük Üniversitesi
Lisansüstü EĞitim Enstitüsü
Finans ve Bankacılık Anabilim Dalında
Yüksek Lisans Tezi
Olarak HazırlanmıŐtır**

**KARABÜK
Kasım 2022**

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	4
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ	7
ABSTRACT.....	8
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	9
ARCHIVE RECORD INFORMATION	10
KISALTMALAR	11
ARAŞTIRMANIN KONUSU	12
ARAŞTIRMANIN AMACI	12
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	12
ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ.....	12
ARAŞTIRMA PROBLEMİ.....	13
ARAŞTIRMA KAPSAM VE SINIRLILIKLAR.....	13
ARAŞTIRMADA KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER.....	14
1. LİTERATÜR TARAMASI.....	15
1.1. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Üzerine Literatür Taraması.....	15
2. GELENEKSEL BANKACILIK.....	20
2.1. Banka ve Bankacılık Kavramı	20
2.2. Bankacılık Çeşitleri.....	21
2.2.1. Katılım Bankacılığı.....	22
2.2.2. Merkez Bankaları.....	23
2.2.3. Konvansiyonel (Ticari) Bankalar.....	25
2.2.4. Yatırım Bankaları	27
2.2.5. Kalkınma Bankaları.....	28

2.3.	Geleneksel Bankacılık	29
2.3.1.	Osmanlı Döneminde Geleneksel Bankacılık	29
2.3.2.	Türkiye’de Geleneksel Bankacılık	33
2.4.	Dünyada Geleneksel Bankacılık.....	35
2.5.	Geleneksel Bankacılık Uygulamalarında Fon Toplama ve Fon Kullandırma	38
3.	KATILIM BANKACILIĞI	40
3.1.	Katılım Bankacılığı.....	40
3.2.	Katılım Bankacılığının Temel Özellikleri.....	41
3.3.	Katılım Bankacılığı ve İlkeleri.....	43
3.3.1.	Türkiye’de Katılım Bankacılığı	43
3.3.2.	Dünyada Katılım Bankacılığı.....	45
3.4.	İslam Hukuku’nda Faiz Anlayışı	48
3.4.1.	Sünnette Faiz Yasağı.....	51
3.5.	Katılım Bankacılığı Tanımı ve Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi.....	51
3.6.	Katılım Bankalarının Fon Toplama Yöntemleri	53
3.6.1.	Özel Cari Hesap	54
3.6.2.	Katılma Hesapları.....	54
3.7.	Katılım Bankacılığında Fon Kullandırma Yöntemleri	56
4.	KATILIM BANKACILIĞINDA KAR PAYI VE GELENEKSEL BANKALARDA FAİZ	61
4.1.	Faiz Kavramı.....	61
4.1.1.	Klasik Faiz Teorisi	61
4.1.2.	Keynesyen Faiz Teorileri.....	62
4.2.	Geleneksel Bankacılık Sisteminde Faiz Anlayışı	63
4.3.	Katılım Bankacılığında Kar Payı Uygulaması.....	64
4.4.	Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Uygulamalarının Karşılaştırılması.....	66
5.	FİNANSAL ANALİZ VE DEĞERLENDİRME.....	72
5.1.	Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Üzerine Veriler.....	72
5.1.1.	Sektörde Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Sayılarının Karşılaştırılması.....	72
5.1.2.	Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Aktif Büyüklüklerinin Karşılaştırılması	74

5.1.3. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığının Toplanan Fonlarının Karşılaştırılması.....	75
5.1.4. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Özkaynaklarının Karşılaştırılması.....	77
5.1.5. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Net Karlarının Karşılaştırılması.....	79
5.1.6. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Kar Payı ve Faiz Oranlarının Karşılaştırılması	80
5.2. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığında Belirlenen Rasyo Oranlarının Karşılaştırılması.....	81
5.2.1. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Sermaye Yeterlilik Rasyolarının Karşılaştırılması.....	82
5.2.2. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Özkaynaklar/Toplam Aktifler Rasyolarının Karşılaştırılması	83
5.2.3. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Dönem Net Kârı/Toplam Aktifler Rasyolarının Karşılaştırılması	84
5.2.4. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Dönem Net Kârı (zararı)/Özkaynaklar Rasyolarının Karşılaştırılması	85
SONUÇ	87
KAYNAKÇA.....	91
TABLolar LİSTESİ	99
ŞEKİLLER LİSTESİ	100
ÖZGEÇMİŞ	101

TEZ ONAY SAYFASI

YUNUS ŐIRECİ tarafından hazırlanan “GELENEKSEL BANKACILIK VE KATILIM BANKACILIĞI UYGULAMALARI: KARŞILAŞTIRMALI PERFORMANS ANALİZİ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Saim KAYADİBİ

Tez Danışmanı, Finans ve Bankacılık Ana Bilim Dalı Başkanı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Finans ve Bankacılık Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 28.11.2022

Unvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Prof. Dr. Saim KAYADİBİ (KBÜ)

Üye : Prof. Dr. Mehmet İSLAMOĞLU (KBÜ)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Fatih CANBAZ (BAİBÜ)

Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıőtir.

Doç. Dr. Müslüm KUZU

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntılarım intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Yunus ŞİRECI

İmza :

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans eğitimimde ve tez bitirme sürecimde değerli görüşlerini ve bilgi birikimi ile yönlendirmelerinde yol gösteren, eğitim sürecimde uzun süre değerli vaktini, desteğini ve sabrını esirgemeyen çok değerli Tez Danışmanım ve Saygıdeğer Hocam Sayın Prof. Dr. Saim KAYADİBİ ile Eğitimim süresince emek ve destek veren tüm Hocalarıma saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

ÖZ

Finansal sistemde, banka faaliyetlerinin önemli bir yeri bulunmaktadır. Bankacılık tarihine bakıldığı zaman M.Ö. 1157 yılına kadar uzandığı görülmektedir. Global dünyada, faaliyet gösteren geleneksel bankacılık sistemleri daha yaygın olduğu tespit edilmiştir. Fakat finansal sistemde oluşan iktisadi açıkta, katılım bankaları oluşturulmaya başlanmıştır. Katılım bankaları, İslam hukukunun belirlediği kurallara göre müşterilerine hizmet vermektedir. Dünyada yaklaşık yarım asır, Türkiye’de 1985 yılından itibaren katılım bankalarının faaliyetleri günümüze kadar devam etmektedir. Katılım bankalarının, geleneksel bankalar ile karşılaştırılarak, geleceğe yönelik uygulamalarının belirlenmesinde, performans analizinin yapılması etkili olacaktır.

Bu çalışmada bankacılık tarihi, geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı uygulamaları, kâr payı ve faiz ile ilgili detaylı bilgiler literatür doğrultusunda açıklanmaya çalışılmıştır. Finansal sistem içinde bulunan bankaların ortaya çıkışı ve önemi karşılaştırılmıştır. Çalışmanın analiz kısmında geleneksel bankaları ve katılım bankalarının 2017 ve 2020 yılları arasındaki verileri TBB ve TKBB aracılığıyla elde edilerek, karşılaştırmalı finansal analizi yapılmıştır.

Çalışmanın sonucunda, geleneksel ve katılım bankalarının arasında katılım bankalarının performansının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Fakat bankacılık sektöründe katılım bankalarının, geleneksel bankalara oranla sayılarının daha az olduğu gözlenmiştir. Buna rağmen katılım bankaları, bankacılık sektöründe önemli bir gelişme gösterdiği ortaya çıkmıştır. Katılım bankalarının müşterilerine ve sektöre yönelik iyileştirici çalışmalar yapması, marka tanınırlığı üzerinde stratejik hamleleri uygulaması bankacılık sektöründeki payının artıracağını ön göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Bankacılık, Katılım Bankacılığı, Faiz ve Kar Payı Sistemleri

ABSTRACT

Bank activities have an important place in the financial system. When looking at the history of banking, BC. It is seen that it dates back to 1157. It has been found that the traditional banking systems operating in the global world are more common. However, in the economic deficit in the financial system, participation banks have begun to be established. Participation banks serve their customers according to the rules determined by Islamic law. The activities of participation banks have continued until today for about half a century in the world and since 1985 in Turkey. Performance analysis will be effective in determining the future applications of participation banks by comparing them with traditional banks.

In this study, detailed information about banking history, traditional banking and participation banking practices, profit share and interest has been tried to be explained in line with the literature. The emergence and importance of banks in the financial system are compared. In the analysis part of the study, the data of traditional banks and participation banks between 2017 and 2020 were obtained through TBB and TKBB, and a comparative financial analysis was made.

As a result of the study, it has been determined that the performance of participation banks is higher among traditional and participation banks. However, it has been observed that the number of participation banks in the banking sector is less than traditional banks. Despite this, it has been revealed that participation banks have shown a significant development in the banking sector. Participation banks' remedial work towards their customers and the sector and the implementation of strategic moves on brand recognition suggest that their share in the banking sector will increase.

Keywords: Traditional Banking, Participation Banking, Interest and Dividend Systems

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Geleneksel Bankacılık ile Katılım Bankacılığı Uygulamaları: Karşılaştırmalı Performans Analizi
Tezin Yazarı	Yunus ŞİRECİ
Tezin Danışmanı	Prof. Dr. Saim KAYADİBİ
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	28/11/2022
Tezin Alanı	Finans ve Bankacılık
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	101
Anahtar Kelimeler	Geleneksel Bankacılık, Katılım Bankacılığı, Faiz ve Kar Payı Sistemleri

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Traditional Banking and Participation Banking Practices: Comparative Performance Analysis
Author of the Thesis	Yunus ŞİRECİ
Advisor of the Thesis	Prof. Dr. Saim KAYADİBİ
Status of the Thesis	Master's thesis
Date of the Thesis	28/11/2022
Field of the Thesis	Finance and Banking
Place of the Thesis	KBU/LEE
Total Page Number	101
Keywords	Traditional Banking, Participation Banking, Interest and dividend Systems

KISALTMALAR

BDDK : Bankacılık D zenleme ve Denetleme Kurumu

FRB : Federal Reserve Bank

KOBİ : Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler

TMSF : Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

TBB : Türkiye Bankalar Birliği

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Bu çalışmanın konusu geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığının karŐılaŐtırılmasında, faiz sisteminin açıklamasını içermektedir. Çalışma kapsamında Türkiye’de ve dünyada faaliyet gösteren geleneksel bankacılık uygulamaları ve katılım bankacılığı uygulamaları araŐtırılmıŐtır.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı Türkiye ve Osmanlı Dönemi’nde geleneksel ve katılım bankacılık sistemlerini içerik analizi yapılarak, faiz uygulamaları ile kar payı arasındaki farkın belirlenmesini incelemektir. Geleneksel bankacılık ve katılım bankaları aynı sektör içerisinde faaliyet gösterdiği için bankanın sunduğu hizmetlere ve bankanın sürdürülebilirliğine bakılması gerekmektedir. Literatür araŐtirmasına bakıldığı zaman katılım bankalarının faizsiz, geleneksel bankaların faizli sistemde çalıştığı ortaya çıkmıştır. Her iki bankanın karŐılaŐtması yapıldığı zaman farklılıkların olup olmadığı belirlenmeye çalışılacaktır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmanın içeriğinde yer alan katılım ve geleneksel bankacılık kavramları içerik analizi ile belirlenerek nitel bir çalışma yapılacaktır. Katılım Bankacılığı, Geleneksel Bankacılık ve faiz ile kâr payı kavramları literatür araŐtirması doğrultusunda açıklanmaya çalışılacaktır. Çalışmanın literatür taramasında betimsel analiz ile daha önceden yapılmıŐ çalışmalar incelenecektir.

ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ

Bu çalışmada geleneksel bankalar ve katılım bankalarının kamuya açık verileri elde edilerek, belirlenen finansal oranlar bakımından banka performansları arasında 2017 ve 2020 yılları arasında performans farkları ortaya konulacaktır. Bu bağlamda çalışmanın hipotezleri aşağıda yer almaktadır;

H1: Katılım bankaları ve geleneksel bankalar arasında performans farkı bulunmaktadır.

H2: Bankalar yeni işletmelerin kurulmasında veya mevcut işletmelerin büyümesinde etkin rol oynamaktadır.

H3: Katılım bankaları, kendi prensiplerine ters düşmemek koşuluyla, geleneksel bankaların yaptıkları hemen hemen tüm işlemleri yapmaktadır.

H4: Katılım bankacılığı ve geleneksel bankacılık sisteminin gelişmesi ekonominin gelişmesi ile doğru orantılıdır.

H5: Geleneksel ve katılım bankalarının aktif büyüklüğü, öz kaynakları, net kârları, ve kullandırılan fon oranları artış göstermiştir.

H6: Geleneksel ve katılım bankalarının sermaye oranları birbiri ile benzerlik göstermektedir.

ARAŞTIRMA PROBLEMİ

Araştırmanın problemi, geleneksel bankalar ve katılım bankaları arasındaki performans farkının olup olmadığı konusudur. Geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı arasındaki farklar içerik analizi ve betimsel analiz aracılığıyla ortaya konulmaya çalışılacaktır. Aynı rekabet piyasasında yer alan bankaların faiz sistemleri nicel araştırma ile incelenecektir. Araştırma kapsamında 2017 ve 2020 yılları arasında geleneksel ve katılım bankacılığı performansları uygulamalarında ayırım olup olmadığı belirlenecektir. Bankacılık sektöründe muhasebe verileri yardımıyla farklı işleyiş gösteren geleneksel ve katılım bankacılığı arasındaki performans ilişkisi incelenecektir.

ARAŞTIRMA KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

Çalışmanın kapsamını Türkiye’de yer alan geleneksel banka sistemi ile işleyiş gösteren bankalar ve katılım bankaları oluşturmaktadır. Araştırmanın sınırlılıkları 2017 ve 2020 yılları arasında bulunmaktadır.

ARAŞTIRMADA KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Bu çalışmada geleneksel ve katılım bankalarının faiz ve kâr payı sistemleri üzerindeki uygulamaları karşılaştırılmıştır. Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyet'i tarihinde yer alan bankaların verileri üzerinden betimsel analiz yapılmaya çalışılmıştır. Osmanlı Dönemi'nde bankacılık uygulamaları, hükümetin son dönemlerinde yer aldığı için yeterli bilgiye ulaşılması oldukça zorlaşmıştır. Bu bağlamda Avrupa ülkelerindeki bankacılık sistemleri ile karşılaştırma yapıldığı zaman daha fazla içerik ile araştırmanın sonucu güçlendirilebilmektedir.

1. LİTERATÜR TARAMASI

1.1. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Üzerine Literatür Taraması

Çalışmanın bu kısmında katılım ve geleneksel bankacılık üzerine son 15 yılda yapılan çalışmalar açıklanmaya çalışılacaktır.

Deniz (2006): bu çalışmada İslam hukukunda faiz illeti literatür araştırması doğrultusunda anlatılmaktadır. Faiz ve faiz ile ilgili kavramlar İslamiyet ve modern çağa göre karşılaştırmalı bir şekilde analiz edilmiştir. Faiz kavramının detaylı bir şekilde anlaşılabilmesi için geleneksel bankacılık, faiz ile ilgili uygulamalar ve İslam dinindeki faizin yerinden bahsedilmiştir. Çalışmanın sonucunda geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı arasında farklar meydana gelmiştir. Geleneksel bankacılıkta faizlerinde elde edilen gelirler normal bulunmaktadır. Fakat katılım bankacılığında faiz uygulamaları kesinlikle yasak olup, banka ve müşteri arasında kar zarar ortaklığı bulunmaktadır.

Özulucan ve Deran (2009): Çalışmada geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı hizmetlerini karşılaştırılması ve banka bünyesindeki muhasebe uygulamaları belirlenmektedir. Çalışmanın yapısı nitel olmakla birlikte bankalara ait kavramlar açıklanarak birbirleriyle karşılaştırmalarını yapılması amaçlanmaktadır. Çalışmanın sonucunda katılım bankacılığı ve geleneksel bankacılığı uygulamalarını birbirinden ayrı olup her iki bankanın bünyesinde yer alan müşterilerin ekonomiye kazandırması ve canlandırması hedefleri arasında yer almaktadır.

Parlakkaya ve Çürük (2011): Katılım bankaları diğer bankalara göre uyguladığı işlemlerde daha fazla risk sorumluluğu almaktadır. Geleneksel bankacılık işlemlerinde elde edilen kenarlardaki risk oranları katılım bankacılığına göre daha düşüktür. Bu yüzden geleneksel banka ve katılım bankacılığına kendi bilançoları arasında farklılıklar meydana gelebilmektedir.

Tokel (2011): Bu çalışmanın teorik çerçevesinde para politikası, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde para politikaları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Tarihte uygulanan para politikaları, para politika teorileri, faiz uygulamaları dikkate alınmıştır. Türkiye’ de meydana gelen ekonomik kriz, krizlerin meydana getirdiği tahribatlar ve ekonomik kriz ile mücadelede uygulanan para politikası stratejileri ele alınmıştır.

Çalışmanın analizinde “VAR analizi, Etki Tepki fonksiyonu ve Varyans Araştırması” kullanılmıştır. Analizden elde edilen bulgulara göre “ kısa vadeli nominal faiz oranlarının para politikası aracı olarak kullanılabileceğine karar verilmiştir. Ayrıca bu karar da enflasyon açığının üretim açığına göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır” şeklinde belirtilmektedir.

Tat (2014): Bu çalışmada katılım bankacılığı ve Türk bankacılığı nitel çalışma şeklinde incelenmiştir. Çalışmada katılım bankacılığı ve dünya üzerindeki uygulamalarına değinilmiştir. Katılım bankacılığının, Türk bankacılığı üzerinde ve uygulamalarına sağladığı etkisi gösterilmektedir. Çalışmanın sonucunda katılım bankacılık uygulamaları ile dini inançlarına bağlı kişilerin ekonomiye kazandırıldığı ve ekonomik finansal gelişmelerin içerisinde yer aldığı gözlemlenmektedir.

Buldum (2016): Bu çalışmada Türklerin bankacılık sektörüne girmesi ve Osmanlı döneminden itibaren geliştirilen bankacılık uygulamaları anlatılmaktadır. Çalışmanın içeriğinde 2005 yılında itibaren Türkiye'de katılım bankacılığı uygulamaları incelenmiş olup, dünya üzerindeki katılım bankacılığı uygulamaları detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

Mutluçağ (2016): Çalışmanın teorik kısmında katılım bankacılığı, genel bankacılık uygulamaları, faiz kavramı, faiz uygulaması, katılım bankacılığı ve diğer banka çeşitlerinin performans incelemesi yapılmıştır. Teorik çerçevede katılım bankacılığı uygulamalarının işlevi dünya ülkeleri baz alınarak işlenmiştir. Çalışmanın nicel kısmında trend analizi ve korelasyon analizi yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda “ katılım bankalarının fon kullandırma faaliyetlerinde murabaha yöntemi tercih edildiği sürece mevcut piyasa koşulları içerisinde kâr payı oranlarının faiz oranlarından bağımsız olarak oluşması imkânı oldukça düşük olarak görülmektedir” şeklinde belirtilmektedir.

Gül (2013): Bu çalışmada faizsiz bankacılık uygulamaları ve faizsiz bankacılık uygulamalarının riskleri teorik çerçevede literatür araştırmaları doğrultusunda anlatılmıştır. Çalışmanın analiz kısmında “faiz oranlarının, katılım bankaları ve kâr payına etkisi” incelenmiştir. Çalışmanın analizi “birim kök testi ve eş bütünleme” yöntemleri kullanılmaktadır. Birim kök testinde “Geliştirilmiş Dickey Fuller Testi, Philip Perron (P-P) durağanlık Testi ve Johansen- Juselius (J-J) Eşbütünleme Testi” uygulanmıştır. Çalışmanın analizinden elde edilen bulgularda kâr payı ve faiz alt

boyutlarının arasında olumlu yönde ilişki tespit edilmiştir. Buna ek olarak katılım bankalarının kâr payının ve faiz oranlarının etkilediği gözlemlenmiştir.

Selmi (2018): Katılım bankacılığı uygulaması İslam dininin şartlarına göre şekillenmiştir. Bu sayede muhafazakâr kesimin bankacılık işlemlerinden yararlanması sağlanmıştır. Katılım bankacılığı ile faiz uygulaması kullanılmadan, katılımcıların kâr payından gelir elde etmesi mümkün olmuştur. Ayrıca katılım bankacılığının sağladığı fon ile istihdam oranında artış sağlanmıştır.

Durmaz (2020): Bu çalışmada geleneksel bankacılıkta faiz ve riba kavramları üzerinde durulmuştur. Faiz uygulamaları İslam dinine göre kesinlikle haram kılınmıştır. Bu bağlamda Müslümanların faizden gelir elde etmesi kesinlikle yasaktır. Fakat zamanın ilerlemesi ve modern çağa geçilmesi ile geleneksel bankacılık uygulamalarında faiz sistemleri yerini almıştır. Bu durumda Müslümanların bankacılık uygulamalarını kullanabilmesi ve sahip oldukları paraların ekonomiye kazandırıldı bilmesi için katılım bankaları kurulmuştur. Çalışma içerisinde faize faiz kavramları detaylı bir şekilde açıklandıktan sonra İslam dinine göre faiz uygulamalarının anlatımı yapılmaktadır.

Özer (2021): Bu çalışmada faizsiz sistemle çalışan bankacılık uygulamaları hakkında bilgi verilmiş ve faizsiz sistem ile adlandırılan katılım bankacılığının uyguladığı prosedürler açıklanmıştır. Ekonomik kalkınma sürecinde, devlet destekli kurulan katılım bankalarının sürdürülebilirliği ve gelişmesi hızlı olmuştur. Çalışmanın analizi 2011 ve 2020 yılları arasındaki 9 yıllık periyot ‘‘Promothee yöntemi’’ ile analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda; ‘‘ Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankaları arasında en yüksek performansı sergileyen bankalar sırayla; Kuveyt Türk, Türkiye Finans ve Vakıf Katılım olmuştur. En düşük performansa sahip kurumlar ise; Albaraka Türk, Bank Asya ve Emlak Katılım olmuştur’’ şeklinde belirtilmiştir.

Kara (2019): Çalışmada İslam dinine mensup kişilerin katılım Bankası'nı seçme tercihleri incelenmektedir. Çalışmanın literatür kısmında katılım bankacılığı ile ilgili bütün kavramlar detaylı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde Türkiye ve dünyadaki katılım bankacılığı ve faaliyetleri anlatılmıştır. Çalışmanın analizi Türkiye’de yer alan Trabzon ilindeki Katılım bankalarının müşterilerine uygulanan Anket ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın analizinden elde edilen bulgulara göre katılım bankacılığında yer alan personellerin eğitimleri,

müşterilerine davranış şekli, bilgileri, olayları kontrol altına alma şekilleri gibi etmenlerin etkili oldu görülmüştür.

Aslan (2020): Katılım bankacılığı uygulamalarında faiz sistemleri uygulanmadığı için Müslümanların bankacılık sistemlerinden yararlanması için yeni bir dönem başlatılmıştır. Bu bağlamda Müslümanların yastık altında bekle ettikleri paralar katılım bankaları aracılığıyla ekonomi piyasasına kazandırılmıştır. Bu çalışmada katılım bankacılığı kullanmaları sayesinde Müslümanların sağladığı fonlar ile ekonomi piyasasına olan faydaları anlatılmaya çalışılmaktadır. Çalışmanın bulgularından elde edilen sonuca göre katılım bankalarına destek verilmesi ve katılım bankalarının üst modellerinin oluşturulması ekonomi piyasasına olumlu sonuçlar yansıttığı yargısına varılmıştır. Ayrıca katılım bankacılıklarının artırılması ve içeriğini genişletilmesi kullanıcılar arasında olumlu yönde etki yaratacağı kanısına varılmıştır.

Takur (2019): Bu çalışmada katılım bankaları ve diğer bankaların tanıtımları yapılarak aralarındaki farkların ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Genel olarak çalışma içerisinde katılım bankacılığı ve geleneksel bankacılık uygulamaları anlatılmış olup birbirlerinden farkları kısa bir şekilde belirtilmektedir. Çalışmanın analiz kısmında Üniversite okuyan 463 öğrenciye yöneltilen anket soruları ile bulgular elde edilmiştir. Çalışmanın sonucunda katılım bankacılığı kullanan kişilerin İslam dini şartları ile işlemleri yürütüldüğü için kullandığı ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda katılım bankacılığı uygulamalarında müşteri portföyünün artırılabilmesi için sadece İslam dinine mensup kişilerin dikkatinin çekilmesi yerine diğer kişilere de ulaşılabilecek uygulamaların sağlanması önem taşımaktadır.

Çetin (2020): bu çalışmada katılım bankacılığının ve banka kavramlarına detaylı bir şekilde literatür taraması doğrultusunda açıklaması yapılmıştır. Çalışmanın analiz kısmında Trend analizi, gri ilişkisel analiz yöntemi ve veri zarflama analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda Türkiye'nin 2009 ve 2018 yılları arasında katılım bankacılığı uygulamalarının Kim olduğu kanısına varılmıştır.

Danış (2020): ‘‘Altın bankacılığı, toplumun yatırım/tasarruf amaçlı elinde tuttuğu altınları bankalara çekerek ekonomiye kanalize etmenin bir aracıdır. İlk olarak 1980’li yıllarda bir bankanın altın mevduatı sertifikası çıkarması ve çeyrek altın alımı/satımı ile başlamıştır. 1990’lı yıllarda ise, bir başka banka altın bankacılığı alanında kuyumculara altın kredisi sağlama çalışması yapmış, ancak başarılı

olamamıştır. Buna karşılık, altın mevduatı hesapları bilançolarda yer almaya başlamıştır. Bu ilk teşebbüslerin ardından, 2010'lerden sonra fiziki olarak altın toplayan bir katılım bankası, önemli bir finansal kaynağın bankaların Pasif kalemlerindeki yerini almasını sağlamıştır. Altının bankalar açısından önemli ve yaygın bir finansal kaynak olabileceği gerçeği keşfedilmiştir. Aslında, katılım bankaları zihinsel olarak böyle bir yeniliğe önceden hazırlıklıdır. Zira altın, faizsiz bankacılığın dayandığı (İslami) prensipler açısından zaten emtia değil para olarak kabul edilmektedir. Yanı sıra, faizsiz bankaların mevcut veya potansiyel müşterilerinin çoğunluğu inançları gereği tasarruflarının bir kısmını faiz içermeyen yatırım araçlarında değerlendirme eğilimindedir. Bu kapsamdaki araçların başında ise, altın gelmektedir”.

Bu çalışmada katılım bankacılığı ve kavramları açıklanarak, katılım bankacılığında altın kaynaklarının ülke içerisindeki kullanımını verimliliği anlatılmaktadır.

Argunhan (2022): Bu çalışmada bankacılık ile ilgili bütün kavramlar açıklanarak katılım bankacılığı, geleneksel bankacılık ve mevduat bankacılığı uygulamalarını karşılaştırılması yapılmıştır. Çalışmanın analiz kısmında Türkiye'de yer alan 13 bankanın 2016 ve 2020 yılları arasındaki birileri internet ortamı üzerinden alınarak kullanılmıştır. “Analizde kullanılan oranlar; aktif kârlılığı, öz kaynak kârlılığı, öz kaynaklar/toplam aktif, net kâr payı geliri/toplam aktif, VÖK/pasif toplamı, takipteki krediler/toplam krediler, toplam krediler/toplam aktiftir” Çalışmanın verilerinden elde edilen bulgulara göre Mevduat bankalarının katılım bankalarına oranla daha yüksek performans gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Akın (2021): Bu çalışmada katılım bankacılığı ile ilgili uygulamalar dikkate alınarak panel veri analizi yapılmıştır. Türkiye'de katılım bankacılığı sektöründe hizmet veren kurumların 2010 ve 2020 verilerine bakılarak bulgular elde edilmiştir. Çalışmanın sonucunda kamu sermayelerinin bankacılık uygulamaları içerisinde yer alması ortaya olumsuz etkiler çıkarmaktadır. Fakat katılım bankaları kamu sermayeleri ve kamu desteğini kullanarak uluslararası alanda önemli sonuçlar elde edebilmektedir.

2. GELENEKSEL BANKACILIK

2.1. Banka ve Bankacılık Kavramı

Banka olgusunun kökeni İtalyanca ‘‘Banco’’dan gelmektedir. İtalyan kökenli Banco kelimesi ‘‘masa/tezgâh’’ anlamlarını taşımaktadır (Esen, 2019, s.4). Tarih kaynaklarında Roma’da para alışverişi yapan kişilere ‘‘banker’’ adı verilmiştir. Bankerler ilk dönemlerde para alışverişi yapmıştır. Zaman içerisinde gelişen reformlarla birlikte kredi, mevduat ve sigorta uygulamaları ortaya çıkmıştır (Kodra, 2018, s.4).

Tarihte bankacılık kavramının eski dönemlere dayandığı düşünülmektedir. Araştırmacılara göre bankacılık uygulamalarının bilinen en eski tarihi 6000 yıl öncesine kadar dayanmaktadır. Bu dönemde banka işlemleri ve para alışverişleri doğrudan banka kurumlarından yapıldığı görülmektedir. Fakat dönemin kiliseleri bankacılık uygulamaları sağlamıştır. Buna örnek olarak eski dönemlerde insanların kişisel kaynaklarında yer alan eşyaları kiliselere emanet ettiği görülmektedir. Kiliselerde değerli zimmetlerin alınmasına karşılık, para ödemektedir. Kilise ve insanlar arasında oluşan bu alışveriş tarihçiler tarafından bankacılık uygulaması olarak gösterilmektedir (Yıldız, 2019, s.4). Bankacılık uygulamalarının tarihteki önemli bulguları Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Tarihteki Bankacılık Bulguları

M.Ö. 3500	Sümer ve Babil’de mabetlerde rahiplerin borç verdiğiine dair bankacılık belgeleri bulunmuştur.
M.Ö. 2000	Eshunnanca Krallığı ilk bankacılık yasalarını düzenlemiş ve faiz oranını %20 olarak hükme bağlamıştır. Hammurabi Yasaları ile mevduat toplama, kredi verme gibi bazı temel işlemlerin hükme bağlandığı görülmüştür.
M.Ö. 1000	İlk ve Orta Çağ’da Yunanlılar, Romalılar ve Mısırlılar bankacılığı geliştirmiş, eski Mısır’da faiz sınırlanırken eski Yunan’da bankacılık denetimlerine başlanmıştır.
1609	İlk modern banka ‘‘Amsterdam Bankası’’ kurulmuştur
1637	Venedik Bankası kurulmuş çek ve banknot kullanımını başlamıştır
1640	İngiltere Kralı tarafından tüccarların altınına el konulmasıyla birlikte, altınlar ‘‘goldsmith’’ denilen tüccarlara sertifika karşılığı vermeye başlamıştır.
1694	İngiltere Merkez Bankası (İlk Merkez Bankası) kurulmuştur.
1907	Sistem, Federal Reserve Bank (ABD Merkez Bankası) ile olgunluğa ulaşmış ve modern banka sistemini oluşturmuştur.

Kaynak: Karakaş, 2019.

Banka işletmelerinin temelinde insanlardan ve ticari işletmelerden para toplama işlemi bulunmaktadır. Bankalar topladığı finansal kaynakları, maddi gelirlerine ve kazançlarına göre tüzel kişi ve işletmelere, kredi olarak satabilmektedir. Buna ek olarak hesaplar arası para transferi, faiz, masraf, vb. işlemlerden de finansal kaynak sağlamaktadır. Bankalar sahip olduğu hizmetler ile insanlara ve kurumlara aracılık hizmeti vermektedir (Akın, 2018).

Bankacılık uygulamaları geçmiş zamanlardan günümüze kadar olan süreçte değişimlerin yaşandığı görülmektedir. Bu durumun en önemli etkeni modernleşme ve teknoloji faktörleri gösterilmektedir. Tarihteki ilk modern bankacılık uygulaması Avrupa'da "Amsterdam Bankası" ile 1609'da başlamıştır. İlk bankanın kurulmasından yaklaşık 30 yıl sonra "Venedik Bankası" kurulmuştur. Venedik bankası, bankacılık uygulamalarına yenilik getirerek çek ve banknot araçlarını kullanıma açmıştır (Yetiz, 2016). Venedik Bankası'nın kuruluşundan 30 yıl sonra "İngiltere Merkez Bankası" kurulmuştur. 20. yüzyılda "Federal Reserve Bank" ile bankacılık uygulamaları modernleştirilmiştir (Yardımcıoğlu ve Büyükşalvarcı, 2017).

Banka işletmeleri, finansal uygulamalarda aracı kurum olarak işlev sağlamaktadır. Bu yüzden işletme ya da bireysel işlemlerde bankaların sağladığı hizmetler önem kazanmaktadır. Zaman içerisinde teknolojinin gelişmesi, ürün ve hizmetlerin değişikliğine neden olmuştur. Buna ek olarak bankacılık sektöründe yeni kuruluşların oluşması ile rekabet ortamı meydana gelmiştir. Bu yüzden bankalar kurumsallık sürecinde verdiği ürün ve hizmetlerin kalitesini iyileştirmesi gerekmektedir (Kaya ve ark, 2013).

2.2. Bankacılık Çeşitleri

Bankacılık uygulamaları, bankaların kapsamına ve tüketicilere sağladığı ürün ve hizmetlere göre farklılık göstermektedir. Bankaların gruplara ayrılmasında fon ve mevduat özelliklerine bakılmaktadır. Bu bağlamda ticari bankalar, yatırım bankaları ve kalkınma bankaları ortaya çıkmıştır (Arabacı, 2015, s.4). Bu bölümde banka çeşitleri, başlıklar altında incelenecektir.

2.2.1. Katılım Bankacılığı

Katılım bankaları, Türkiye'de ve dünyada faaliyet gösterdiği görülmektedir. Özellikle İslam dininin ağırlıklı olarak görüldüğü ülkeler katılım bankacılığı uygulamalarını benimsemiştir. Böylece İslam dininin ağırlıklı olduğu bölgelerde tüketiciler katılım bankalarını çoğunlukla tercih etmektedir. Bunun ana nedeni İslam dininde faiz uygulamasının haram olmasıdır. Katılım bankacılığında faiz uygulamaları bulunmamaktadır. Dünyada ilk katılım bankası 1963 yılında Mısır'da faaliyete geçmiştir. Bundan sonra faiz uygulamasına karşı olan bütün ülkelerde katılım bankacılığı uygulamaları görülmüştür (Kazak, Erkan ve Yazıcıoğlu, 2018).

Günümüzde Türkiye'de hizmet veren ve faaliyetlerini sürdüren altı tane katılım bankası bulunmaktadır. Katılım bankaları sürdürülebilirliğini sağlamak için ticari bir proje katılım sağlamak zorundadır. Bu sayede katılım bankaları ticari projelerden kar ya da zarar edebilmektedir. Bu bağlamda katılım bankacılığının sistemine göre kar ve zarar olanları tüketicileri ile ortak karşılanmaktadır. Ayrıca tüketiciler projeye katılabilmek için bankalara mevduat yatırması gerekmektedir. Bankalarda projelerden elde ettikleri gelirleri kâr payı olarak tüketicilerine yansıtmaktadır (Demir, 2018, s.26). Türkiye'de hizmet veren katılım bankaları Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. Türkiye'de Hizmet Veren Katılım Bankaları

Bankanın Kuruluş Türü	Banka Adı	Banka Şube Sayısı	Banka Kuruluş Tarihi
Devler (Kamu) Sermayesi ile	Ziraat Katılım Bankası	96	2015
	Vakıf Katılım Bankası	106	2015
	Türkiye Emlak Katılım Bankası	11	2019
Özel Sermaye ile	Albaraka Türk Katılım Bankası	230	1984
	Kuveyt Türk Katılım Bankası	428	1989
	Türkiye Finans Katılım Bankası	310	2005
Toplam	6	1181	

Kaynak: Bektaş, 2022.

Katılım bankacılığı bulamasın da faiz bulunmamaktadır. Bu yüzden diğer bankalar gibi faiz sistemlerindeki riskler katılım bankacılığında bulunmamaktadır. Özellikle piyasada meydana gelen dalgalı yapılar, katılım bankacılığına

etkilememektedir. Fakat katılım bankacılığında da döviz hizmetleri yer almaktadır. Katılım bankacılığına sağladığı genel bankacılık hizmetleri, geleneksel bankacılık hizmetleri ile aynı tutulmaktadır. Bunlara havale, EFT, online bankacılık sistemleri, fatura işlemleri gibi birçok uygulama gösterilmektedir (Şahin, 2007, s.28).

2.2.2. Merkez Bankaları

Tarihte merkez bankası uygulamaları, 15. yüzyılın sonlarında görülmektedir. İngiltere'de 1690 yıllarında ilk Merkez Bankası ortaya çıkmıştır. İngiltere'den sonra 1698 yılında İsveç'te ikinci Merkez Bankası görülmüştür. Merkez bankasının günümüzdeki işleyiş tarzı 1913 yılında kurulmuştur (Erol, 2016, s.34). 20. yüzyıldan önce kurulan merkez bankaları Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3. 20. Yüzyıldan Önce Kurulan Merkez Bankaları

Merkez Bankaları	Merkez Bankalarının Kuruluş Tarihleri	Banknot İhraç Etme Tarihleri	Sonuç Borç Verme Mercii Tarihleri
İsveç Riskbank	1668	1897	1890
İngiltere Merkez Bankası	1694	1844	1870
Fransa Merkez Bankası	1800	1848	1880
Hollanda Merkez Bankası	1814	1863	1870
Avusturya Merkez Bankası	1816	1816	1870
Norveç Merkez Bankası	1816	1818	1890
Belçika Merkez Bankası	1850	1850	1850
Japonya Merkez Bankası	1882	1883	1880
İtalya Merkez Bankası	1893	1926	1900
Finlandiya Merkez Bankası	1811	1886	1890
Almanya Merkez Bankası	1876	1876	1876
Danimarka Merkez Bankası	1818	1818	1880
Portekiz Merkez Bankası	1845	1886	1870
İspanya Merkez Bankası	1874	1874	1910
TCMB	1930	1930	2002

Kaynak: Bektaş, 2022

Merkez Bankası, banka sistemlerini gerçekleştirdiği uygulamaların kontrollerini sağlayarak para arzını ve kredileri kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Örneğin, Avusturya Merkez Bankası, Azerbaycan'ın en baştan düzenlenmesine katkıda bulunmuş ve günümüze kadar bu şekilde devam etmiştir. Bu bağlamda merkez bankalarının temel hedefi, devletlere kredi yardımı sağlamaktır (Yetiz, 2016, s.111)

20. yüzyılın son diliminde teknolojinin gelişmesi ile ülkeler arasındaki denge farklılık göstermiştir. Bu dönemde sadece kaynakların olması yeterli bulunmayıp, teknoloji ile birlikte verimliliğinin artırılması önem kazanmıştır. Bu yüzden ülkelerin ekonomik durumunda değişiklikler meydana gelmiştir. Bu bağlamda gelişmekte olan ülkelerin kredi ihtiyaçlarını merkez bankaları karşılamıştır. Çünkü merkez bankaları ülkelerin kredi ihtiyacını, ekonomik büyümeyi ve para arzını karşılamıştır. Merkez bankalarının temel görevleri piyasa endeksini sağlamak, döviz rezerv ve ödemelerini takip etmek, bankacılık uygulamalarına yön vermek ve denetlemek gibi konuları içermektedir (Çetin, 2016, s.72).

Merkez bankasının görevleri aşağıda maddeler halinde gösterilmektedir (Argunhan, 2022, s.8);

- Merkez bankası enflasyon oranının belirlenmesinde ve hedeflemesinde, uygulanması gereken para politikaları için devlet ile bir arada çalışmaktadır
- Devletin belirlediği düzen size kurallar içerisinde para politikası araçlarını uygulayabilmektedir.
- Para piyasasını incelemek ve gerekli olan verileri toplayabilmektedir.
- Kâğıt paraların ihraç edilmesini sağlayabilmek
- Kendi belirlediği kredi miktarlarının teminini sağlamak olarak gösterilmektedir.

Yukarıdaki maddeleri ek olarak merkez bankası uygulamalarında, sigorta temini ile para ve finans kaynaklı işlemlerin korunmasını sağlamaktadır. Ayrıca bu uygulama ile bankacılık sistemi üzerinde psikolojik baskı sağlamaktadır. Özellikle ticari bankaların sağladığı, riskli kredi ödünç verme, kredi verme işlemlerini kısıtlanması ve döviz kurlarındaki işlemler merkez bankalarının önemini göstermektedir (Hindle, 1994, s. 15).

2.2.3. Konvansiyonel (Ticari) Bankalar

Bankalar, kuruldukları zamandan itibaren günümüze kadar inovasyonlara uğrayarak işlemlerini sürdürmektedir. Günümüzde bankacılık işlemleri, ekonomik hayatı ilgilendiren bütün piyasaların içerisinde yer almaktadır. Bu bağlamda iş piyasasının hareketlenmesi ve ticari işlemlerin küreselleşmesi için bankacılık uygulamalarının geliştirilmesi önem taşımaktadır. Çünkü bankacılık uygulamaları tüketicilerin ihtiyaçlarına ve taleplerine karşılık vermesi ekonomik kalkınmayı da olumlu yönde etkilemektedir. Bunu da tüketicilerine karşı sağladığı kredi işlemleri ile gerçekleştirmektedir. Bu bağlamda bankacılık uygulamaları ülke ekonomisine önemli ölçüde etkileyen kuruluşlardır (Çetin ve Bıtrak, 2010, s.75)

Bankaların, tüketicilerin ihtiyaç duyduğu kredileri sağlarken risk oranlarını da hesaplaması gerekmektedir. Bu bağlamda tüketiciye sağladığı teminatsız krediler, yatırım uygulamaları ve getirileri arasında denge kurması önem taşımaktadır. Bu bağlamda bankacılık uygulamalarında faiz hesaplamalarına ek olarak işlemler arası denge faktörü de yer almaktadır (Mandacı, 2003, s.71).

Bankalar genel ve tüzel kişilere finansal açıdan farklı mal ve hizmetleri sunabilmektedir. Bu bağlamda ortaya çıkabilecek olan likidite sorunu, dalgalanmalı kur yapısı, tahvil gibi bankanın kara geçmesini engelleyecek risklere karşı önlem alması ve tetikte olması gerekmektedir. Kısacası bankacılık her türlü risk olaylarına karşı stratejiler geliştiren ve önlemler alan kavram olarak belirtilmektedir (Özden, 2010, s.9).

Bankacılık uygulamalarında somut ya da soyut finansal kaynakları dikkate alarak işlemler yapılmaktadır. Bu bağlamda bankacılık işletmelerinde para gibi finansal değeri bulunan ürünler üzerinden işlem yapılmaktadır. Ticari bankaların en önemli özelliği mevduat ile çalışmasıdır. Aynı zamanda kişilere kredi ve aracılık hizmeti sunmaktadır. Ticari bankaların faaliyetlerini sürdürmesindeki en önemli faktörler hisse senetleri, kredi uygulamaları ve mevduat işlemleridir (Parasız, 2014, s.32).

Ticari bankalar özellikleri bakımından, banka çeşitleri içerisinde önem taşımaktadır. Çünkü ticari bankacılık uygulamalarında bireylerden mevduat alınarak, gereksinim duyan başka kişilere kredilendirme uygulamaları yapılmaktadır. Bu işlemler kısa süreli mevduatları kapsamaktadır. Bu bağlamda fonları uzun süreli işlemlerde kullanmakta yetkili değillerdir (Somashekar, 2000:3). Türkiye’de hizmet veren konvansiyonel bankalar Tablo 4’te gösterilmektedir.

Tablo 4. Türkiye’de İşleyiş Gösteren Konvansiyonel Bankalar

Kurulum Türü	Adı	Şube Sayısı	
		Yurt İçi Şube	Yurt Dışı Şube
Devlet (Kamu) Sermayesi ile	T.C. Ziraat Bankası	1733	24
	Türkiye Halk Bankası	1000	6
	Türkiye Vakıflar Bankası	937	3
Özel Sermaye ile	Adabank	1	0
	Akbank	757	1
	Anadolu bank	113	0
	Fibabanka	62	0
	Şekerbank	238	0
	Turkishbank	9	0
	Türk Ekonomi Bankası	467	4
	Türkiye İş Bankası	1238	22
	Yapı ve Kredi Bankası	844	1
TMSF'ye Devredilen Bankalar	Birleşik Fon Bankası	1	0
Yabancı Sermaye ile	Alternatif bank	49	0
	Arap Türk Bankası	7	0
	Bank of China Turkey	1	0
	Burganbank	35	0
	Citibank	3	0
	Denizbank	707	1
	Deutsche	1	0
	HSBC	77	0
	ICBC Turkey Bank	43	0
	ING Bank	207	0
	MUFG Bank Turkey	1	0
	Odea bank	48	0
	QNB Finans Bank	517	1
	Rabobank	1	0
	Turkland Bank	17	0
	Türkiye Garanti Bankası	905	8
Türkiye'de Şube Açan Yabancı Sermayeli Bankalar	Bank Mellat	3	0
	Habib Bank Limited	1	0
	Intesa Sanpaolo S.p.O.	1	0
	JPMorgan Chase Bank N.A	1	0
	Société Générale (SA)	1	0
Toplam	34	10026	71

Kaynak: Bektaş, 2022.

Ticari bankalar, işletmelere yüksek miktartlı kredi imkânı, fon kaynakları ve risk yönetiminde aracı görevi görme gibi olanaklar sağlamaktadır. Kısacası ticari bankaların genel amacı kişilerin ya da ticari kuruluşların fon ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Ticari bankalar, rekabet piyasasında tek alanda uzmanlaşarak, tüketicilerine sağladığı ürün ve hizmetleri geniş bir ağ üzerinden sunmaktadır (Erol ve Erol, 2013, s.123).

2.2.4. Yatırım Bankaları

Yatırım bankacılığı uygulamalarında değerli menkul kıymetlerin kullanılmasına, devlet ve işletmelerin uzun süreli fon ihtiyacını sağlamaktadır. Yatırım bankalarında uzun süreli projeler için tahvil ihraç etme ve kredi verme işlemleri uygulanmaktadır (Çivil, 1985, s.25).

Yatırım bankaları devlet destekli özel ticari faaliyet gösteren işletmelerin uzun süreli fon ihtiyacını karşılamak için çalışmalarını sürdürmektedir. Bunlara ek olarak hacmini genişletmek isteyen ticari kuruluşlara yüksek finansal kaynaklar Sunal hisse senedi ve tahvil bonolarından fon sağlamaktadır (Çelik, 2011, s.19).

Yatırım bankaları gelişmekte olan ülkeler için önem taşımaktadır. Çünkü uzun süreli fon desteği ile büyük ve küçük ölçekli ticari işletmelerin projelerine destek olmaktadır. Aynı zamanda yatırım bankaları sanayi sektörünün ortaya çıkarttığı projelerle yakından ilgilenmektedir. Böylece sanayi sektöründe ve endüstriyel alanda verdiği uzun vadeli desteklerden dolayı ekonomik kalkınmaya önemli ölçüde destek olmaktadır (Arabacı, 2018, s.27). Yatırım bankalarının çeşitli alanlardaki uygulamaları aşağıda maddeler halinde gösterilmektedir (Şekeroğlu, 2019, s.569);

- Ticari işletmenin satın alınması
- Yabancı para kaynaklarının alınıp satılması
- Menkul değerlerin satın alınması
- Özelleştirme uygulamaları

Yatırım bankacılığı uygulamalarında genel olarak ticari işletmelerin gereksinim duyduğu mal ve hizmetlerin sağlandığı görülmektedir. Özellikle uluslararası ticaret yapan firmalarda, bankanın sağladığı sigorta, garanti, kredi, vs. gibi hizmetler yararlı bulunmaktadır. Buna ek olarak yatırım bankacılığında döviz işlemleri, kredi kartı ve para aktarma gibi bankacılık işlemleri uygulanmaktadır (Türkmenoğlu, 2007, s.33).

2.2.5. Kalkınma Bankaları

Kalkınma bankaları ticari işlemler yapan firmalara ve gelişmekte olan ülkelere sağladığı bankacılık işlemleri ile yatırım yapmaya teşvik eden kuruluş olarak gösterilmektedir (Akgüç, 1975, s.217). Bu bağlamda kalkınma bankaları, gelişim gösteren ülkelerin ekonomik kalkınmasına destek veren kuruluşlardır (Özsoy, 2013, s.192).

Dünya ülkelerinin tarihte kalkınma süreçleri görülmektedir. Kalkınma bankaları verdi hizmetler yüzünden gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için önem taşımaktadır. Çünkü ülkelerin ekonomisini kalkındırmasında, kalkınma bankaları önemli bir rol oynamaktadır. İş piyasasının ve KOBİ'lerin geliştirilmesinde kalkınma bankalarının etkisi bulunmaktadır. Kalkınma bankaları genellikle sanayi üretiminde ve uluslararası piyasada sürekli kaynak sağlamayı amaçlamaktadır (Kılıç, 2008, s.52).

Kalkınma bankaları kaynaklarının verimli kullanılması için verim alınmayan işletim sistemlerinin, sanayi üretiminde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bunun nedeni, sanayi sektöründeki alanların daha fazla geliştirilmesine katkıda bulunmaktır. Ayrıca kalkınma bankalarında sadece yatırım odaklı gidilmektedir. Sektör içerisinde daha önceden yatırım yapılmamış alanların keşfedilmesi ve geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Çünkü yatırımcıların tek başına bilinmeyen sektörlerle girmesi ya da yeni sektörler oluşturması riskli bulunmaktadır. Kalkınma bankaları bu alanları keşfederek ve tüketicilerine garanti altına alarak yeni sektörler oluşturmaya öncü olmaktadır (Erdoğan, 2010, s.18).

Kalkınma bankaları yeni sektörlerde bilgiler edinerek ve sektörlerle ilgili veriler toplayarak tüketicilerine doğru şekilde yönlendirmektedir. Bu bağlamda kalkınma bankalarının tüketicilerine sağladığı teknik hizmetleri de ortaya çıkmaktadır. Çünkü piyasada elde ettiği verilere bakarak, yorumlarda yapmaktadır. Bu sayede ileriye yönelik tavsiyelerde bulunabilir ve sektör hakkında eğitim verebilmektedir. Ayrıca kendi bünyesine getirilen yeni projeleri de desteklemektedir. Bu bağlamda kalkınma bankaları ülkenin ekonomisinin büyümesine katkıda bulunmaktadır (Türkmenoğlu, 2007, s.63).

2.3. Geleneksel Bankacılık

Çalışmanın bu bölümünde bankacılığın Türkiye'deki tarihi incelenmiştir. Türkiye'de bankacılık uygulamaları Osmanlı Dönemi'ne uzanmaktadır. Osmanlı'da başlayan bankacılık uygulamaları, Batı ile kıyaslandığı zaman yeterli olmadığı görülmektedir. Avrupa'da erken başlayan bankacılık sektörü Türkiye'den daha gelişmiş uygulamalara sahiptir (Osanmaz, 2020, s.12).

Ülkemizde kurulan yabancı sermayeli bankacılık uygulamalarının gelişim gösterdiği görülmektedir. Yabancı sermayeli bankaların uygulaması Osmanlı döneminde ve Cumhuriyet ilanının sonrasında da devam etmiştir (Kodra, 2018, s.6). Çalışmanın bu bölümünde geleneksel bankacılık uygulamaları Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri olarak ayrı ayrı incelenecektir.

2.3.1. Osmanlı Döneminde Geleneksel Bankacılık

Türkiye'de bankacılık uygulamaları Osmanlı Dönemi'ne dayanmaktadır. Osmanlı'da bankacılık uygulamaları geliştirilmediği için Batıya göre yetersiz kalmıştır. Osmanlı'nın Tanzimat döneminde bankacılık uygulamalarına dair bir çalışma yapılmamıştır. Çünkü Tanzimat döneminde, Osmanlı Devleti'nin sınırları, ekonomik kaynakları, gıda stokları vb. kaynakları fazla olduğu için banka aracılara ihtiyaç duyulmamıştır (Karakas ve İşcan, 2019, s.6).

Osmanlı'da 1800'lu yıllara kadar banka kuruluşları ve uygulamaları görülmemiştir. Fakat bu süreçte para ihtiyacı, dönemin sarraflarından karşılanmaktadır. Osmanlı'da yer alan sarraflar, tıpkı banka gibi aracılık hizmeti sunmuştur. Zaman içerisinde sarraflar, modern bankacılık uygulamalarına geçmiştir. Böylece Osmanlı'da modern bankacılığın temelleri atılmıştır (Şimşek, 2019, s.14).

Sarrafların görevi Osmanlı parasının değiş tokuşu olarak bilinmektedir. Zamanın ilerlemesi ve inovasyonların ortaya çıkması ile birlikte sarraflar görevlerini, bankerliğe çevirmiştir. İlk dönüşüm Osmanlı'da küçük bir grup tarafından başlatılmıştır. Osmanlı Dönemi'nde ilk modern bankacılık uygulaması Osmanlı parası ile yabancı para biriminin değişmesi ile gerçekleşmiştir. Bu hareket ile sarraflar bankerliğin temelini gerçekleştirmiştir (Osanmaz, 2020, s.12).

Osmanlı tarihinde meydana gelen olumsuzluklar ihtişamlı ekonomilerinin bozulmasına neden olmuştur. Osmanlı'nın katıldığı savaşlarda yenilgiye uğraması, askeri yapının bozulmasına neden olmuştur. Askeri yapının bozulması da siyasi ve politik yapının olumsuz etkilenmesini sağlamıştır. Bu yüzden Osmanlı Devleti zaman içerisinde askeri, siyasi ve ekonomik anlamda güçsüzleşmeye başlamıştır. Böylece Osmanlı Devleti ekonomisinin çıkarları için yeni çözümler aramaya başlamıştır. Bu süreçte Osmanlı bünyesinde bulunan sarraflardan borç alınmaya başlanmıştır (Kaya, 2010, s.9).

Literatüre bakıldığı zaman Osmanlı Devleti'nin sarraflardan borç alması ile bankacılık uygulamaları başlamıştır. Osmanlı'da yer alan sarrafların miktarı oldukça azdır.

Osmanlı Devleti 19. yüzyılda yaşadığı olumsuzluklar nedeniyle ekonomik sıkıntılara girmiştir. Bu süreçte Osmanlı'da daha fazla finansal kaynak ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Böylece Osmanlı 1840'ta ilk defa "kaime" basımına başlamıştır. Kaime; Osmanlı Dönemi'nde basılan ilk kâğıt para birimi olarak gösterilmektedir. Kaimenin basılma amacı Osmanlı'nın kâğıt para ihtiyacının karşılanması için olduğu gösterilmektedir. Bu yüzden Osmanlı dışarıya olan borçlarını ödeyebilmek için fazla miktarda para basımına başlamıştır. Yurtdışındaki kaime miktarı fazlalaşınca, paranın değer kaybı meydana gelmiştir. Osmanlı bu durumun önüne geçebilmek için tekrar çalışmalara girmiştir. Böylece ilk defa banka işletmeciliğinin temeli atılmıştır. Kaime basımından 7 yıl sonra "Bank-ı Dersaadet" faaliyete başlamıştır. "Bank-ı Dersaadet" in diğer bir adı "İstanbul Bankası" olarak bilinmektedir. İstanbul Bankası'nın faaliyetleri sadece 5 yıl sürmüştür (Kodra, 2018, s.6).

İstanbul Bankası kapandıktan sonra yurt içinde 11 adet yabancı sermayeli banka faaliyete başlamıştır. Yurtiçinde açılan bankaların bir amacı bulunmaktadır. Yabancı sermayeli bankalar Osmanlı'nın kredi ihtiyacını karşılayabilmek için kurulmuştur. Osmanlı döneminde kurulan yerli ve yabancı sermayeli bankaların listesi Tablo 5 ve Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 5. Osmanlı Dönemi'nde Faaliyet Gösteren Yerli Bankalar

Banka	Kuruluş Zamanı	Kuruluş Yeri	Açıklama
Ziraat Bankası	1863	İstanbul	1937'de T.C Ziraat Bankası adını alarak ve Ankara'ya taşınmıştır
İstanbul Emniyet Sandığı	1868	İstanbul	1984 yılında T.C Ziraat Bankası ile birleşmiştir.
İstanbul Bankası	1911	İstanbul	1930'da faaliyeti sona ermiştir
Konya İktisat-ı Milli Bankası	1913	Konya	1959'da faaliyeti sona ermiştir.
Adapazarı İslam Ticaret Bankası	1914	Adapazarı	1930 yılında da Türk Ticaret Bankası unvanını almıştır.
Emlak ve İkrizat Bankası	1914	İstanbul	1930'da faaliyeti sona ermiştir.
Asya Bankası	1914	İstanbul	1928'de feshedilmiştir.
Milli Aydın Bankası	1914	Aydın	
Emval-i Gayrimenkule ve İkrizat Bankası	1915	İstanbul	1942'de faaliyeti sona ermiştir.
Karaman Milli Bankası	1915	Karaman	1937'de faaliyeti sona ermiştir.
Kayseri Milli İktisat A.Ş.	1916	Kayseri	1937'de faaliyeti sona ermiştir.
Köy İktisat Bankası	1916	Kayseri	
Akşehir Bankası	1916	Akşehir	1960'da faaliyeti sona ermiştir.
Osmanlı İtibar-ı Milli Bankası	1917	İstanbul	1927'de Türkiye İş Bankası ile birleşmiştir
Ticaret ve İtibar-ı Umumiye Bankası	1917	İstanbul	
Manisa Bağcılar Bankası	1917	Manisa	
Milli İktisat Bankası	1918	İstanbul	
Türkiye Umumi Bankası	1918	İstanbul	
Konya Ahali Bankası	1918	Konya	1945'te faaliyeti sona ermiştir.
İktisat Türk A.Ş.	1918	İstanbul	1933'te faaliyeti sona ermiştir.
Eskişehir Çiftçi Bankası	1918	Eskişehir	1926'te faaliyeti sona ermiştir.
İtibar ve Ticaret Osmanlı A.Ş.	1918	İstanbul	1930'te faaliyeti sona ermiştir.
Adapazarı Emniyet Sandığı	1919	Adapazarı	1971'te faaliyeti sona ermiştir.
Konya Türk Ticaret Bankası	1920	Konya	1943'te faaliyeti sona ermiştir.
Bor Zürra ve Ticaret Bankası	1922	Bor	1961'te faaliyeti sona ermiştir.
Dersaadet Küçük İkriz Sandığı	1923	İstanbul	

Kaynak: Osanmaz, 2020

Tablo 6. Osmanlı Döneminde Faaliyet Gösteren Yabancı Bankalar

Banka	Kuruluş Zamanı	Kuruluş Yeri	Açıklama
İstanbul Bankası	1847	İstanbul	1852’de faaliyeti sona ermiştir.
Banka-i Osmani	1856	İstanbul	1863 yılında Banka-i Osmani Şahaneye katılmıştır.
İttihadi Mali	1859	İstanbul	Paranın dış değerini stabilize etmek için kuruldu.
Türkiye Bankası	1860	İstanbul	1861 yılında faaliyeti sona ermiştir.
Bank-ı Osmani-i Şahane	1863	İstanbul	2001’de Garanti Bankasına devredilmiştir.
Şirket-i Umumiyye-i Osmani	1864	İstanbul	1893’te tasfiye edilmiştir.
Şirket-i Maliye-i Osmani	1866	İstanbul	Osmanlı Osmani Bankasına devredilmiştir.
İtibari Umumi-i Osmani şirketi	1868	İstanbul	1899’da Osmanlı Bankasına geçerek tasfiye olmuştur.
Avusturya-Osmanlı Bankası	1871	İstanbul	1874’de Osmanlı Bankası ile birleşmiştir.
İstanbul Bankası	1872	İstanbul	1873’te tasfiye olmuştur.
Kambiyo ve Esham Şirketi Osmaniyesi	1872	İstanbul	1894’te K.ve E Şirketi Osmaniyesine katılmıştır.
Selanik Bankası	1872	İstanbul	1899’da tasfiye olmuştur
Midilli Bankası	1888	İstanbul	1903’te tasfiye edilmiştir.
Türkiye Milli Bankası	1891	İstanbul	İngiliz yatırımları için kurulmuştur ve 1913 yılında kapanmıştır.
İtibari Mali Osmani Şirketi	1909	İstanbul	Fransız sermayesi kontrolü altında kurulmuştur.
Türkiye Ticaret ve Sanayi Bankası	1910	İstanbul	1914’te tasfiye edilmiştir.
Osmanlı Ticaret Bankası	1910	İstanbul	1914 yılında tasfiye edilmiştir
Şirketi Ticariyye Sınaiyye ve Maliyye	1913	İstanbul	

Kaynak: Osanmaz, 2020

Yukardaki Tablo 2 ve Tablo 3’e bakıldığı zaman yerli ve yabancı bankaların sayıları sırasıyla 27 ve 18 olduğu görülebilmektedir. Bankaların kapanma ve faaliyet gösterme süreleri tablolarda açıklanmıştır.

2.3.2. Türkiye’de Geleneksel Bankacılık

Cumhuriyet döneminde bankacılık sektörü, Osmanlı Dönemi’nin sonlarından itibaren gelmiştir. Bu süreçte banka işlemleri 2 dönemde incelenmektedir. Bunlar (Akın, 2018);

- ‘‘Cumhuriyet öncesi Osmanlı Bankacılığı (1847-1923)’’,
- ‘‘Cumhuriyet dönemi bankacılık faaliyetleri’’ şeklinde gösterilmektedir.

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) verilerine göre Cumhuriyet Dönemi’nde bankacılık faaliyetleri aşağıdaki gibi gösterilmektedir (Coşkun ve ark, 2012);

- ‘‘Ulusal bankalar dönemi (1923-1932),
- Özel amaçlı devlet bankalarının kurulduğu dönem (1933-1944),
- Özel bankaların geliştiği dönem (1945-1959),
- Planlı dönem (1960-1980)
- Serbestleşme ve dışa açılma dönemi (1981-2001),
- Yeniden yapılanma dönemi ve günümüzde Türk bankacılığı’’ günümüzde devam etmektedir.

Cumhuriyet döneminden önce bankacılık sektörü, ülkenin ekonomisine yetersiz kalmıştır. Bu dönemde yabancı kaynaklı bankalar, yurt içinde yatırım yaparak işleyişini sürdürmüştür (Çalkılıç, 2021, s.18).

Osmanlı döneminde maddi, tarımsal, doğal kaynaklar, iş gücü, askeri vb. alanlarda eksiklik kaygıları bulunmamaktadır. Buna ek olarak gelenek ve görenekleri yüzünden bankacılık uygulamaları mantıklı görülmemiştir. Osmanlı Devleti İslam Hukuku ile yönetildiği için bankacılık faaliyeti olan faiz sistemi günah görülmektedir. Buna ek olarak geleneklerine göre askeri eğitim ve tarıma değer verilmektedir. Osmanlı ekonomisinde para alışverişinden ziyade, malın mal ile değiştirilmesi daha yaygındır. Bu süreçte Osmanlı, sanayi devrimini takip etmemiş ve modernleşme sürecinde geri kalmıştır (Uluyol, 2019).

Cumhuriyet Dönemi’nde alınan kararlara göre 1924 ve 1925 yılında sırasıyla ‘‘İş Bankası’’ ve ‘‘Sanayi ve Maadin Bankası’’ faaliyete geçmiştir. Bu dönemde kurulan İş Bankası halka sağladığı ekonomik ve ticari teşvikleri ile milli kalkınmayı amaçlamıştır. Sanayi ve Maadin Bankası, Osmanlı’dan kalan işletmeleri kendi bünyesine devralmıştır (Aydemir, 2020).

“1715 sayılı Kanun çerçevesinde 1930 yılında, „Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası“ unvanı altında özel sermayenin de katıldığı ve özel hukuk tüzel kişiliğine sahip banka anonim ortaklık olarak kurulmuş ve faaliyetlerine 3 Ekim 1931’de başlamıştır. Yasada, ülkenin ekonomik kalkınmasına yardım etmek olarak bankanın 19 temel amacı belirlenir. Aralık 1931’de Türk parasının döviz ve altına göre değerini tespit ve ilan etmek bankanın ilk icraatı olur” (Çalkılıç, 2022)

2001 yılında meydana gelen küresel ekonomik kriz, gelişmekte olan bütün dünya ülkelerini olumsuz yönde etkilemiştir. Türkiye’de bu ekonomik krizden önemli ölçüde etkilenmiştir. Bu dönemde faaliyet gösteren bankaların sayısında azalış görülmektedir. 2001 yılında krizin başlangıcında, Türkiye’de 61 banka faaliyet göstermektedir. 2004 yılında bu sayı 48’e düşmüştür (Kaya ve ark. 2013).

Ekonomik krizin etkileri ile mücadele edebilmek adına yeniden yapılanma planları oluşturulmuştur. Bu süreçte ‘güçlü ekonomi programına’ geçilmiştir. Bankaların denetiminde TMSF ve BDDK’nın etkisi yükselmiştir (Kaya ve Çöllü, 2020).

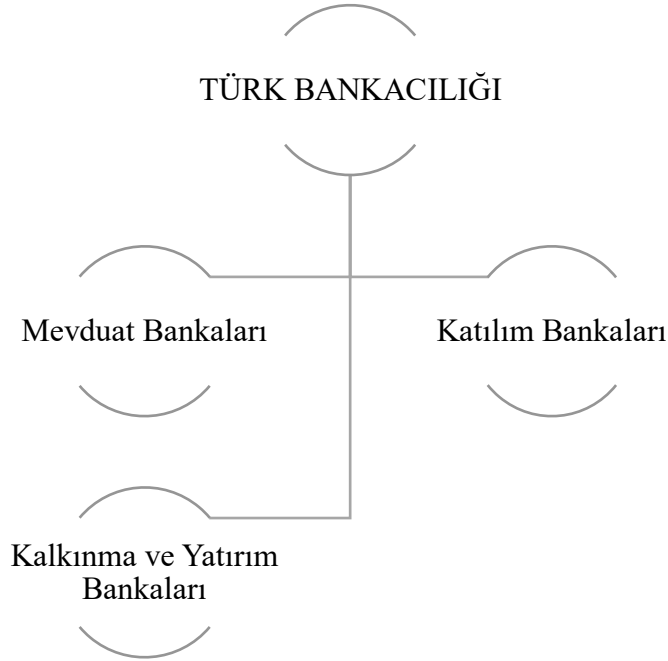
2020 verilerine göre Türkiye’deki bankaların sistemi ve ülkenin finans sisteminin hacmi Tablo 7’te gösterilmektedir.

Tablo 7. Türkiye’de Finansman

SEKTÖR	TUTAR	TOPLAM İÇİNDEKİ PAY (%)
Banka	6004	84
Finansman şirketleri	37	1
Finansal Kiralama Şirketleri	57	1
Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	91	1
Emeklilik Yatırım Fonları	159	2
İşsizlik Sigortası	110	2
Sigorta Şirketleri	283	4
Portföy Yönetim Şirketleri	351	5
Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıkları	0,6	0
Girişim Sermayesi	4	0
Reasürans Şirketleri	6	0
Aracı Kurumlar	34	0
Faktoring Şirketleri	34	0
Toplam	7172	100

Kaynak: TBB, 2020

Tablo 7’de yer alan finansal işletmeler aktif büyüklüklerine göre yer almaktadır. Tablo 7’deki bilgilere göre banka, finansman şirketleri, sigorta şirketleri, portföy yönetim şirketleri, vs. sayılarının fazla olduğu görülebilmektedir. Bu bağlamda bankalar %84’lük payları ile büyük bir yere sahiptir. Türkiye’de yer alan bankacılık sistemleri Şekil 1’de gösterilmektedir.

Kaynak: Çalkılıç, 2022.

Şekil 1. Türkiye’de Bankacılık

2.4. Dünyada Geleneksel Bankacılık

Geleneksel bankacılık uygulamaları, para ticaretinin görüldüğü orta çağdan itibaren görülmüştür. Parayı ticaretinin gelişimi zaman içerisinde emanet ve koruyuculuktan, para bankerliğine ulaşmıştır. Bankacılık uygulamaları tarihte ilk, milattan önce 1157 yılında faaliyete geçmiştir. Zaman içerisinde bankacılık uygulamaları 15. yüzyılda hızlı bir gelişme göstererek İspanya’da ve İtalya’da faaliyetlere geçmiştir (Altay, 2014, s.5).

Sümer uygarlığında ilk defa bankacılık hizmetlerinin kullanıldığı düzenli olarak faaliyet gösterdi düşünülmektedir. Sümerlerde milattan önce 3500 yılında, market adı altında ilk defa bankacılık faaliyetleri görülmüştür. Marketlerde bulunan rahipler, kişilerin borç ihtiyaçlarını karşılamıştır. Rahipler, ilk başta tüketicilere fiziki olarak yardım etmiş, fakat daha sonraları kaynaklarını kredi olarak vermiştir. Kredilerin geri

ödemesini çiftçilerin hasat zamanında belirlemiştir (Parasız, 2009, s.105). Geleneksel bankacılık uygulamalarının tarihteki gelişim süreci aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 8. Geleneksel Bankacılığın Tarihsel Süreci

Tarihte ilk Banka	İlk Bankacılık Yasaları	Bankacılığın Gelişmesi ve Denetlenmesi	Milad	İlk Modern Banka	Çek ve Banknot Kullanımı	GoldSmithler ve Sertifika	İlk Merkez Bankası	Modern Bankacılığın Başlaması
3500	2000	1000	0	1609	1637	1640	1694	1907
M.Ö. 3500	Sümer ve Babil'de mabetlerde rahiplerin borç verdiğiğine dair bankacılık belgeleri bulunmuştur.							
M.Ö. 2000	Eshunnance Krallığı ilk bankacılık yasalarını düzenlemiş, faiz oranını %20 olarak hükme bağlamıştır. Hammurabi'nin yasaları kredi verme, mevduat toplama, komisyon işlemlerini hükme bağlamış, kredi senetleri killere iki nüsha halinde yazılmıştır.							
M.Ö. 1000	İlk ve Orta Çağ'da Yunanlılar, Romalılar ve Mısırlılar bankacılığı geliştirmiş, eski Mısır'da faizi sınırlanırken eski Yunan'da bankacılık denetimlerine başlamıştır.							
1609	İlk Modern Banka (Amsterdam Bankası) kurulmuştur.							
1637	Venedik Bankası kurulmuş, çek ve banknot kullanım başlamıştır.							
1640	İngiltere'nin kralı tarafından tüccarların altınlarına el konulmasıyla birlikte, altınlar "goldsmith" denilen tüccarlara sertifika karşılığı verilmeye başlanmıştır							
1694	İngiltere Fransa ile yaptığı savaşın finansmanı için İngiltere Merkez Bankası (ilk merkez bankası) kurulmuştur							
1907	Bankacılık Sistemi Federal Reserve Bank (ABD Merkez Bankası) ile olgunluğa ulaşmış ve modern banka sisteminin iskeleti oluşmuştur.							

Kaynak: Coşkun, 2006

Dünyada görülen en eski bankacılık uygulamaları milattan önce 2000 yılında olduğu belirlenmiştir. Bu dönemde uygulama bankacılık sisteminde faizin yer aldığı görülmüştür (Takan ve Acar, 2018, s.2). Hammurabi'nin yasalarına göre bankacılık uygulamalarında belirlenen bazı faktörler bulunmaktadır. Bunlar (Hazar ve Babuşçu, 2018, s.2);

- Kredi uygulamaları
- Taraflar arasında belirlenen sözleşmeler
- Finansal kaynak toplama
- Kredi anlaşmaları ve Senetler olarak gösterilmiştir.

Ticaret uygulamalarına ve teknolojinin gelişmesi ile birlikte bankacılık sektöründe yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. Çünkü ticaretin uluslararası alana yayılması, bankacılığın ve teknolojinin yetersizliğini ortaya çıkartmıştır. Orta çağ döneminde bu faktörlerden faydalanarak sarraflar meydana gelmiştir. Sarraflar buldukları ya da kişilerin getirdikleri maddi değeri olan ürünleri değiştirebilir, değerlerini belirleyebilir ya da kişilerin koruması için getirdiği servetini saklayabilmektedir. Zaman içerisinde sarraflar banka gibi kredi verme işlemlerini de gerçekleştirmiştir. Kredi verdikleri kişilerin, borçlarını ödeyene kadar ikamet ettikleri yerim değişmemesi zorunlu tutulmaktadır. Bu uygulamalar bankacılığın, temel adımlarının atılmasına sebep olmuştur (Duranlar, 2014, s.38).

Dünya ülkelerinin genelinde bakıldığı zaman geleneksel bankacılık uygulamalarının ağırlıklı olarak uygulandığı görülmektedir. Çünkü devletlerin kendi ekonomik kalkınmalarına ve iş piyasalarındaki yerlerinin ağırlıklı olduğu düşünüldüğü zaman bankacılık sektörü içerisinde de geleneksel uygulamaların önem taşıdığı görülebilmektedir. Bu bağlamda uluslararası piyasada ve Türk bankacılık sisteminde geleneksel bankacılık uygulamalarının, bankacılık sistemini oluşturduğu söylenebilmektedir (Selçuk ve Turan, 2014, s.4).

Geleneksel bankaların sadece kendi sunduğu hizmetleri yapmanın dışında, ekonomiye de katkısı bulunmaktadır. Öncelikle bankacılık sisteminde yapılan ticaret işlemlerinde, aracı görevi görmektedir. Bireylerin ya da Ticari işletmelerin birbirlerine yaptığı para transferlerini güvenli bir şekilde yerine getirebilmektedir. Ayrıca geleneksel bankacılıkta koruma ve saklama görevleri de bulunmaktadır. Çünkü genel veya tüzel kişiler maddi varlıklara sadece ihtiyaç duydukları için bankaya gitmemektedir. Sahip oldukları finansal kaynakların korunması ve garanti altına alınması için bankalara yatırabilmektedir. Ayrıca bütün bunlara ek olarak kişiler yaptıkları harcamaları ve gelirlerini bankacılık uygulamaları ile kayıt altına alabilmektedir (Gürkan, 2018, s.305-307).

2.5. Geleneksel Bankacılık Uygulamalarında Fon Toplama ve Fon Kullandırma

Geleneksel bankacılık sistemlerinde, sürdürülebilirliğin sağlanması için yapılan işlemler üzerinden kar elde edilmesi gerekmektedir. Bu yüzden bütün bankalarda görüldüğü gibi bilançolar yer almaktadır. Bilançoların pasif kısmını dış kaynaklar ve özkaynaklar oluşturmaktadır. Geleneksel bankacılık sisteminde banka kurucularının, banka içine koyduğu sermayeleri özkaynaklar, banka dışından aldıkları borçlanmalarda dış kaynaklar olarak belirtilmektedir. Kısacası bankacılık sistemi borç ile oluşabilmektedir (Selçuk ve Tuna, 2014, s.34; Uzunoğlu, 2020, s.42).

Geleneksel bankacılık sisteminde mevduat kavramı aktif ve pasif bölümde oldukça etkili bir Kaymak yaratmaktadır. Mevduatlar kendi içerisinde vadeli ve vadesiz olarak iki bölümde incelenebilmektedir. Vadeli mevduatlarda belirlenen bir süre sonrasında hesaptaki miktarı mevduatı belirlenir. Kişi vadeden önce parasını çekerse faizden faydalanamaz. Vadesiz hesaplarda, kişi mevduatını istediği zaman çekebilmektedir (Selçuk ve Tuna, 2014, s.35).

Özkaynaklar, banka kurucularının banka kurulduktan sonra ortaya koydukları finansal kaynak, sermaye olarak gösterilmektedir (Uzunoğlu, 2020, s.42). Özkaynaklar bilançoda aktifler Kasım'da olarak ödenmiş sermaye Üzerinde büyük bir etkisi bulunmaktadır. Bu bağlamda bankaların özkaynaklarının sağlam olması, bankaları altyapısını ve sürdürülebilirliğine önemli ölçüde etkilemektedir. Çünkü kriz anında ya da herhangi bir negatif durumda özkaynaklarda faydalanılabilmektedir (Selçuk ve Turan, 2014, s.37).

Geleneksel bankacılık sisteminde bankacılığın kuruluş sürecinde var olan sermayelerine ve fonlarına ‘‘plasman’’ yapılır. Bankalar daha önceden belirlediği faizi, tüketicilerine kredi olarak verir ve kredilerini de faizi ile birlikte geri toplamaktadır (Uzkesici, 1994, s.23).

Geleneksel bankacılık sisteminde Hun kullanma yöntemi bilançoda yer alan dönen ve Duran varlıklardan oluşmaktadır. Dönen varlıklar da kredi ve nakit değerler olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır (Selçuk ve Turan, 2014: 37). Geleneksel bankalar bünyesinde biriken miktarların tüketicilerine nakit ya da kredi çekimi için ayrımını yaparak bekletmektedir. Kredi uygulamaları tüketicilerin ihtiyaçlarına göre

farklılıklar gösterebilmektedir ((Uzunoğlu, 2020: 54-57). Bu uygulamalar ‘‘bireysel kredi kartları, otomobil, tüketicici, konut kredileri ise bireysel kredi’’ şeklinde belirtilmektedir.

3. KATILIM BANKACILIĞI

3.1. Katılım Bankacılığı

İslam bankacılığında faizsiz işlemlerle para kazanılması hedeflenmektedir. Katılım bankacılığını kullanan kişilerden elde edilen gelirler ürün ve hizmetler kullanılarak kar elde edilmesi ile gerçekleşmektedir. Bankacılık uygulamalarında para ile para kazanılması mümkün olmamakla beraber, kazanılan paranın karşılığı bulunmaktadır (Dündar, 2014, s.44).

İslam dinine göre bankacılık sistemi faizsiz sistemde çalışmaktadır. Bu bankalara Katılım Bankası adı verilmektedir. Katılım bankaları kendi bünyesinde oluşturduğu cari hesaplarla birlikte müşterilerine kar ve zarara ortak olma yöntemini kullanmaktadır. Kendi bünyesinde katılım sağlayan finansmanlardan fon toplayarak kar edebileceği ticari işlemleri analiz ederek uygulamaya sunmaktadır. Ticari işlemlerden elde ettiği gelirler sayesinde katılımcılar para kazanmaktadır. Bu işlemler içerisinde uluslararası ticaret, taşınmaz miniklerin katın onlara kiraya verilmesi, tarım uygulamaları ve benzeri çok sayıda uygulama bulunabilmektedir (Coşkun, 2009, s.23).

İslam dinine göre işleyiş sürdüren bankalar gelirlerini faizsiz elde etmektedir. Katılım bankaları geleneksel bankacılık uygulamalarına göre katılımcılarda fon toplayarak yaptığı bütün ticari işlemleri katılımcılarına ortak etmektedir. Bu bağlamda banka ile çalışan kişiler bankanın yapmış olduğu işlemlere kar ve zarar ortaklığı da sağlamaktadır. Katılım bankalarında elde edilen gelirler belirli bir süre sonucunda katılımcılara dağıtılır. Belirli periyotlar arasında kar ve zarar miktarları hesaplanarak kişilere ulaşması sağlanır. Dünya ülkelerinde katılım bankacılığı uygulamalarının kullanımı oldukça yaygın görülmektedir. İslam dinine mensup kişilerin ya da İslamiyet'i kurallarına göre yönetilen bölgelerde katılım bankacılığı uygulamaları daha çok tercih edilmektedir. Dünya ülkelerinde faizsiz şekilde çalışan bu bankalar İslam ölçülerine göre oldu bilinmekle birlikte katılım bankacılığı adı altında toplanmaktadır. Katılım bankacılığında yatırımlar para ile para kullanılmayıp, karşılığında ticari faaliyetler yapılarak kazanılmaktadır. Aynı zamanda banka para işlemlerini uzun vadede faizsiz borç şeklinde vermektedir. Eğer banka para kazanmayı amaçlı yorsa para karşılığında aldığı şeyin uzun vadede verdiği değerden daha fazla getirmesini amaçlamaktadır. Bu

bağlamda Para işlemleri karşısında somut mal ve hizmet varlıklarının artışı aynı oranda olmalıdır (Dündar, 2014, s.45).

3.2. Katılım Bankacılığının Temel Özellikleri

Katılım bankacılığındaki en önemli unsur Katılım Bankası bünyelerinde hizmet alan girişimcilerin yapacağı kar ve zarar işlemlerinde banka kar ve zarar oranlarına daha önceden belirlenmesi mümkündür. Bu yüzden kişilerin yapacağı işlemlerde kar ve zarar oranları gerçekleştirilen işlemin sonucunda öğrenilebilmektedir. Bu bağlamda banka fon sağlayan kişilere ticari işlemlerde %100 kar edileceğini garantisini vermemektedir. Katılımcılarda bu durumun farkında olarak sorumluluklarını kendileri üstlenerek işlemlere izin vermektedir. Bu bağlamda katılım bankalarına kar ve zarar oranında Garanti verememesi diğer bankalara göre dezavantajlı bir ortam yaratmaktadır

Katılım bankalarında kar ve zarar oranları belirlenemediği için fon sağlayan kişiler ve banka arasında güven ilişkisini olması son derece önemlidir. Yüzden bankanın sağladığı uygulamalarla girişimcilerin banka üzerinde güvene dayalı bir çerçeveye göstermesi işlerini kolaylaştırmaktadır. Katılım bankaları diğer bankalara kıyasla bir diğer farkı da denetlenme şekli olarak gösterilebilmektedir. Katılım bankaları yapısı itibarıyla hem devlet hem de kullanıcıları tarafından denetlenmektedir. Bu şekilde Katılım Bankası müşterilerine karşı güven sağlamaktadır. Ayrıca bütün işlemleri kendi ortaklarına açık olduğu için şeffaf bir şekilde yönetimini sürdürmektedir. Katılım bankalarının geleneksel bankacılık uygulamalarına göre belirlenen faiz uygulamaları olmadığı için uzun sürede yapılan yatırımlarda üstlendiği risklerin sayısı daha fazladır (Khan, 1986, s.17-19).

Katılım bankacılığının temel prensibi müşterilerinden topladıkları finansal kaynaklarla ticari yatırımlar yaparak gelirler elde etmesi olarak belirtilmektedir. Geleneksel bankacılıkta olduğu gibi katılım bankacılığının da kendi bünyesinde oluşturduğu bazı prensipleri bulunmaktadır. Bu prensipler aşağıda maddeler halinde gösterilmektedir;

Katılım bankacılığı işlemlerinde mutlaka risk payı bulunmaktadır. Bu yüzden katılımcıların sağladığı gelirleri kar edilmesi kesin olabilecek işlemler üzerinde

yatırılması gerekmektedir. Bu bağlamda İslam dinine göre haram gösterilen faiz uygulamaları yerine ticari eylemlere geçilmesine neden olmaktadır.

Katılım bankacılığına fonlarının sağlanmasındaki en önemli pay kendi bünyesindeki girişimcilerden sağlanmaktadır.

Katılım bankacılığında yapılan ticaretlerde alınan riskler banka ve girişimciler tarafından üstlenilmektedir. Bu bağlamda işlemi yürüten aracı kurum ya da kuruluşlar bu riskten etkilenmemektedir.

İslam dininde Faiz haram olduğu için katılım bankacılığı da İslamiyet'e dayalı bir yönetim şekli yürüttüğü için faiz uygulamaları bankacılık sisteminde yasaklanmıştır. Bu yüzden Katılım bankalarının diğer bankalardan ayırt edici olan en önemli özelliği faiz uygulamalarını bünyesinde yer almaması olarak gösterilebilir. Aynı zamanda katılım bankacılığı müşterileri de vadeli borçlarını faizsiz bir şekilde geri ödemektedir.

Katılım bankacılığında banka ve müşteri arasında kar ve zarar ortaklığı olduğu için banka sermayesi paylaşımlı olarak adlandırılmaktadır. Bu bağlamda yatırımcıların ticari faaliyetlerde elde ettiği kar oranlarının dağıtımı ve yüzde miktarları daha önce de taraflar arasında belirlenmiştir. Fakat ticari işlemden sonra elde edilebilecek olan kar ya da zarar oranları ön görülemediği için bu miktarlar ticari işlemleri sonuçlarında öğrenilebilmektedir.

Tarihte daha önceden katılım bankacılığı uygulamaları olmadığı için İslam dinine mensup kişiler bankacılık uygulamalarında faydalanamamaktadır. Bu yüzden katılım bankaları ekonomi piyasasında katılarak İslamiyet dünyasındaki insanları bankacılık uygulamalarında faydalanmasını sağlamıştır. Buna ek olarak Müslümanların dinine göre haram kılınan faiz sistemi yüzünden bankaya yatırmadıkları finansal kaynaklar ekonomi piyasasına yansıtılmamaktadır. Böylece ekonomi piyasasında önemli bir likidite açığı meydana gelmiştir. Bu sayede Müslümanların yastık altında beklettiği paralar ekonomi piyasasında kazandırılarak piyasa mı canlandırılması mümkün kılınmıştır. Ayrıca Müslümanların bankacılık uygulamalarını kullanmamasındaki en önemli faktör geleneksel bankacılığı İslam dinine göre işleyişini bulunmaması olarak gösterilmektedir (Özulucan, 2009, s.94-98).

Katılım bankacılığının uygulanmasındaki temel prensip İslami usullere göre ülkenin ekonomik kalkınmasına destek olmaktır. Bu yüzden dini bütün Müslümanların katılım bankalarındaki uygulamaların içeriğinde faiz işlemlerini yer almadığını bilmesi önem taşımaktadır. Aynı zamanda bankacılık işlemleri ve müşterileri arasında Güven ortamını yaratılması için müşterilere yönelik çalışmalar yapılması bankanın sürdürülebilirliğini sağlamaktadır.

3.3. Katılım Bankacılığı ve İlkeleri

3.3.1. Türkiye’de Katılım Bankacılığı

Ticari bankaların faiz sistemi üzerinden sürdürülebilirliğini sağlaması, toplum içerisinde inançlarına zıt gelen tüketicilerden dolayı tam verimi sağlayamamaktadır. Bu bağlamda bankacılık uygulamalarında, tüketicilerin dini inançları da göz önünde bulunarak, yeniliklerin getirilmesi önem taşımaktadır (Aras ve Öztürk, 2011: 168).

Osmanlı döneminde bankacılık uygulamaları, faiz işlemler üzerinden yürütülmektedir. Ayrıca bu dönemde finansal kaynak sağlayan kuruluşlar vakıf adı altında toplanmaktadır. Bu dönemde kullanılan para vakıflarının, ticari bankalardan ayıran en önemli özelliği faizsiz hizmet vermesi ve bünyesindeki finansal kaynakların, vakfın kurulurken topladığı kaynaklardan elde etmesi olarak gösterilmektedir. Para vakıfları uygulama şekli, katılım bankaları ile aynı hizmet ve ürünleri sunmaktadır. Türkiye’de ilk defa hizmet veren katılım bankacılığı 1863 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde kurulan bankacılık uygulamasının esas nedeni ekonomi piyasasındaki likidite artışının sağlanmasıdır. Türkiye’nin tarihinde kurulan ilk Katılım Bankası T.C. Ziraat Bankası olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca Türkiye’de ilk defa içeriğinde İslam sözcüğü bulunan banka 1913 yılında İslam Ticaret Bankası olarak faaliyete geçmiştir (Terzi ve ark., 2019, s.168). Fakat ilerleyen süreçte bankanın finansal kaynaklarının azalması ile birlikte sürdürülebilirliğini sağlayamaması sonucunda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na Devri yapılmıştır. 20. yüzyılın son çeyreğinde Türkiye’nin ekonomik kalkınması ve sanayi sektörünün ilerlemesi hedeflenerek, Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası kurulmuştur. Fakat bankanın kuruluşundan kısa bir süre sonra banka işlemlerini faizli uygulamalar üzerinden gerçekleştirmiştir (Türk ve Eroğlu, 2018: 124).

- Türkiye'de katılım bankacılığı uygulamalarının gerekliliği aşağıda maddeler halinde gösterilmektedir (Aras ve Öztürk, 2011, s.170; Kalaycı, 2013, s.55);
- İslami usullere göre faiz sistemine kabul etmeyen tüketicilerin fonlarını ekonomik sistemine kazandırılması,
- Türkiye'nin ekonomik yapısının ve islami ülkelerle arasındaki bağının geliştirilmesi,
- Petrol kaynaklarının yüksek olduğu ülkelerle ticaret işlemlerinin kolaylaştırılması olarak gösterilmektedir.

Yukarıdaki maddelerden görüldüğü üzere Türkiye'de katılım bankacılığı uygulamaları önem taşımaktadır. Çünkü Türkiye'de yaşayan toplumun büyük bir kısmı İslami usullere göre hayatını devam ettirmektedir. Aynı zamanda Türkiye'nin şeriat sistemine göre yönetilen ülkelerle arasındaki ticaretini sürekli ve kolaylaştırabilmesi için katılım bankacılığı önem taşımaktadır.

Türkiye'de 1980'li yıllardan itibaren ekonomi piyasası ve bankacılık uygulamalarında önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Bu süreçte bankacılık uygulamalarında ticari girişimleri teşvik edildi ve yatırımların arttığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda geliştirilen katılım bankacılığı uygulamaları Türkiye'nin finans sektöründe yeni bir soluk olarak işleyişini sağlamaktadır. Günümüzde de katılım bankacılığı uygulamaları, geleneksel bankacılık uygulamaları ile aynı şekilde tüketicilerine hizmet vermektedir. Fakat katılım bankacılığı ve ticari bankacılığı işletim sistemleri birbirinden farklıdır (Özulucan ve Duran, 2009, s.90). Türkiye'de 1980'li yıllardan itibaren katılım bankacılığına verilen isimler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 9. Katılım Bankacılığı İsimleri

Zaman	YURİÇİ	YURTDIŞI
1985-2005	Özel Finans Kurumları (ÖFK)	İslami Banka
2005-Halen	Katılım Bankacılığı	Faizsiz Bankacılık

Yukarıdaki tabloya göre katılım bankacılığına 1985 ve 2005 yılları arasında Özel Finans Kurumları (ÖFK) adı verilmektedir. ÖFK kuruluşları hizmet vermeye başladı süreçten itibaren faiz sistemlerini uygulanmamaktadır. Bu bağlamda kar ve zarar

oranlarına katılım sağlamaktadır. Bu özellik ÖFK kuruluşlarını geleneksel bankalardan ayırmaktadır. Fakat kurulduğu süreçte kurumun aldığı isim bankacılık uygulamalarının sağlanmasında bazı sorunlar meydana getirmektedir. Ayrıca uluslararası sağlanan işlemlerde bankacılık uygulamalarında yetersiz sayılmaktadır. Çünkü ÖFK kuruluşları içerisinde bankacılık adı geçmediği için yurt dışındaki uygulamalarda geçersiz görünmektedir. Bu bağlamda 2005 yılında devletin belirlediği karara göre katılım bankacılığı ismini almıştır. Türkiye'de tüketicilerine ürün ve hizmet sağlayan katılım bankaları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir (Albaraka, 2015, s.11).

Tablo 10. Türkiye’de Hizmet Veren Katılım Bankaları

BANKA	KURULUŞ YILI
ALBARAKA TÜRK KATILIM BANKASI	1985
KUVEYT TÜRK KATILIM BANKASI	1989
TÜRKİYE FİNANS KATILIM BANKASI	1985
T.C. ZİRAAT KATILIM BANKASI	2015
T.C. VAKIF KATILIM BANKASI	2016
T.C. EMLAK KATILIM BANKASI	2019

Türkiye'de kurulan kamu katılım bankalarının amacı, ekonomik kalkınmaya etkide bulunmak ve sektörün canlanmasını sağlamaktır. Bu sayede ülke içerisinde inançları yüzünden bankacılık uygulamalarından geri duran kişiler ekonomiye kazandırılmaktadır. Aynı zamanda ticari bankaları tercih etmeyen Müslümanların yastık altına koydukları finansal kaynaklarını, piyasa içerisinde hareketliliği sağlanması için atılan olumlu bir adımdır (Bektaş ve Seki 2018, s.203).

3.3.2. Dünyada Katılım Bankacılığı

Finans kavramı, İslam dini kadar eski görülmektedir. Fakat finans sistemi zaman geçtikçe dirhem uygulamasından, para değerine kadar ulaşmıştır (Lone, 2016, s.15). İslam dininde faiz uygulamaları haram sayıldığı için Müslümanlar bankacılık uygulamalarından yararlanamamaktadır. Bu bağlamda Müslümanların da yararlanabileceği bankacılık alt yapısı oluşturulmuştur. Bu bankacılık sistemi ile faizsiz sürdürülebilir bir yapının oluşturulmuştur. Bu sayede İslam medeniyetinde bankacılık uygulamaları Başarılı bir şekilde faaliyete geçirilmiştir (Molyneux, 2005, s.36). Katılım bankacılığı uygulamalarının özeti Tablo 11’de gösterilmektedir.

Tablo 11. Dünyada Katılım Bankacılığı Tarihi

1950'ler	Pakistan	Kırsal alanda küçük bir deneysel faizsiz banka kuruldu
1963-67	Mısır	Mit-Ghamr, El-Naggar tarafından kurulmuştur.
1963	Malezya	Pilgrims Fon Şirketi (Hac İbadeti). Hedefler: • Malay Müslümanlarının Hac sırasında ve diğer faydalı amaçlarla harcamalarını desteklemek için kademeli olarak tasarruf etmelerini sağlamak. • 46.000 RM (1963) toplam fonu olan 1.281 kayıtlı üye ile başladı. • 2004'te 2 milyar ABD dolarından fazla olan dört milyon mevduat sahibi vardı
1971	Mısır	Nasser Social Bank, kâr amacı güden bir kurum olarak değil, sosyal bir banka olarak kuruldu.
1975	Cidde, Suudi Arabistan (SA)	Islamic Development Bank (IDB), (İslami Kalkınma Bankası), IDB, üye ülkelerinin ekonomik ve sosyal kalkınmasını teşvik etmek için hükümetler arası bir kurum olarak kurulmuştur.
1975	Dubai, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)	Dubai Islamic Bank, ilk büyük İslami ticaret bankası olarak kuruldu. Uluslararası finans kuruluşları (IFI'ler) serisini başlattı.
1977	Sudan	Sudan Faysal İslam Bankası kuruldu.
1977	Mısır	Mısır Faysal İslam Bankası da kuruldu.
1977	Kuveyt	Kuveyt Finans House kuruldu.
1978	Cidde, SA	KAU'da İslam Ekonomisi Araştırma Merkezi (IE) kuruldu. İslami Bankacılık ve Finans (IBF) konusunda uzmanlaşmış ilk kurum.
1979	Bahreyn	Bahreyn İslam Bankası kuruldu.
1983	Malezya	Malezya İslam Berhad Bankası kuruldu.
1973	Filipinler	Filipinler Amanah Bankası kuruldu. Müslüman topluluğun özel bankacılık ihtiyaçlarına hizmet etmek için tasarlandı.
1978	Lüksemburg	İslami Finans House kuruldu
1981	Bahreyn	Bahreyn İslami Yatırım Şirketi kuruldu.
1982	Bahreyn	Faysal Islamic Bank of Bahrain kuruldu.
1982	Katar	Katar İslami Bankası kuruldu.
1983	Malezya, Bahreyn, İran	Malezya İslam Bankası (Bank Islam Malaysia-Bhd – BIMB) kuruldu. • Malezya İslami Bankacılık Yasası' nın onaylanması. • Bahreyn' de Islamic Investment Co. Of the Gulf kuruldu. • İran'ın %100 İslami Bankacılığı benimsediği duyuruldu
1984	Sudan, Bahreyn, Malezya	• Albaraka Bank Sudan kuruldu. • Bahreyn' de Albaraka Islamic Investment Bank kuruldu. • Faysal Investment Bank of Bahrain kuruldu. • Sudan'ın %100 İslami bankacılık sistemini benimsemesi duyuruldu.

		• Malezya’ da tekafül yarasası onaylandı
1991	Bahreyn	Standartlara olan ihtiyaçı kabul etmek
1991	Endonezya	İslami Banka Yasası, Bank Muamelat Kuruldu.
1993	Brunei	Brunei İslam Bankası kuruldu.
1998	Malezya	HSBC Amanah kuruldu
2001	Bahreyn	GCIBFI kuruldu
2002	Malezya	İslami Finans Hizmetleri Kurulu (IFSB) kuruldu. Şeriat ile uyumlu ihtiyatlı ve denetleyici standartları ve temel ilkeleri belirler ve yayar.
2002	Bahreyn	IIRA ve IIFM kuruldu.
2005		IFSB, İslami kurumlar için Basel II uyumluluğuna 'standartlar' getirdi
2005	BAE-Dubai	IICRA kuruldu.
2006	Avrupa	Avrupa İslami Yatırım Bankası EIIB kuruldu
2007	Singapur	DBS Bank kuruldu.
2010	Kazakistan	Al Hilal Bankası kuruldu.
2011	Malezya	Malezya/Kuala Lumpur’ da ILM kuruldu.
2012	Nijerya	Jaiz Bank Kuruldu.
2013	Umman	Nizwa Bankası kuruldu
2015	Almanya	Kuveyt Türk’ ün Almanya iştiraki KT Bank AG kuruldu.

Kaynak: Bektaş,2022.

Müslümanların ilk döneminde katılım bankacılığı sarraflık olarak geçmektedir. Abbasi halifesi bu dönemde modern bankacılık uygulamalarının sağladığı bütün hizmet ve ürünleri aynı şekilde yerine getirmeye çalışmıştır. Aynı zamanda gelişen teknolojiye göz önünde bulundurarak endüstriyel sektörü gereçlerini ve motivasyonunu olumlu yönde etkilemiştir. Dünyanın bütün ülkelerinde ticaretin geliştirilmesi ve uluslararası alana yayılabilmesi için katılım bankacılığı uygulamalarına başlanmıştır (Lone, 2016, s.16).

Sanayi Devriminin başlaması ile birlikte geleneksel bankacılık kavramı meydana gelmiştir. Fakat bu dönemde bankacılık uygulamalarının işleyişi faiz ile gerçekleştiği için Müslümanlar, bankacılık uygulamalarına inovasyon getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Burada İslamiyet'e bağlı iktisatçıların bankacılık uygulamalarında yeni alternatifler geliştirmesinin sorumluluğu doğmaktadır. 1800'lü yıllarda katılım bankacılığı uygulamaları üzerine teorik çalışmalara başlanmıştır. Ayrıca bu dönemlerde Müslüman devletler, dünya ülkelerini şekillenmesine yön vermektedir. Bu süreçte Müslümanlar kendi bağımsızlıklarını ilan ettikten sonra faiz uygulaması bulunmayan bankacılık sistemini büyük bir oranda geliştirmiştir (Iqbal ve Molyneux, 2005, s.36).

Şeriat usullerine göre faaliyete geçen ilk katılım bankacılığı Mısır'da 1963 yılında kurulmuştur. Kurulan Katılım Bankası Ahmet El Naggar öncülüğünde faiz uygulamaları olmadan sadece ticari olaylardan elde edilen kar payları üzerinden işleyişini sürdürmektedir. Bu bankanın işleyişi 1967 yılına kadar devam etmiştir (Kettel, 2011, s.24).

Dünya tarihinde 1975 ve 1990 yılları arasında kalan zaman boyunca katılım bankacılığı uygulamalarında önemli gelişmeler görülmüştür. Bu süreçte finansal hizmet veren katılım bankaları, diğer bankacılık uygulamalarına alternatif bir seçenek olarak seçilebilmektedir. Aynı zamanda katılım bankacılığı uygulamaları sağladığı başarıları sayesinde tüketicilerin de saygısını ve güvenini kazanmıştır. Aynı zamanda teknolojinin de gelişmesi ile birlikte katılım bankacılığı uygulamalarında farklı hizmetlerde verilmeye başlanmıştır. 20 yüzyılın sonlarında bankacılık sektöründe ilerleme ve gelişme uygulamaları devam etmiş, bankacılık uygulamalarını dışarıdan kaynaklar da eklenmiştir. Bu süreçte katılım bankacılığı uygulamalarına ek olarak katılım kuruluşları da görülmüştür. Ayrıca katılım bankacılığı uygulamalarının garanti altına alınmasında sigorta şirketleri de etkili olmuştur. Fakat katılım bankacılığı bünyesinde bulunan katılım sigorta uygulamaları zaman içerisinde yeterli olmasa da yatırım fonları uzun vade de önemli gelişmeler göstermiştir (Iqbal ve Molyneux, 2005, s.37-38).

3.4. İslam Hukuku'nda Faiz Anlayışı

Arapça dilinde faiz "fevz" kelimesinden türemektedir. Bu bağlamda faiz kavramının anlamı bolluk, fazlalık ve gereğinden fazla anlamlarını taşımaktadır. İslamiyet'in yayılmasından önce cahiliye döneminde faiz kavramı için "Riba" kelimesi kullanılmaktadır. Günümüzde riba kelimesinin anlamı bir kişinin kendisinden borç isteyen kişiye borcunu tahsil etme zamanında, verdiğiinden daha fazla miktar istemesi anlamına gelmektedir. Fakat şeriatın gelmesinden sonra riba kelimesi faiz ile aynı anlamda kullanıldığı için kelime üzerinde herhangi bir değişiklik olmamıştır. Kur'an-ı Kerim'de faiz alınmasını yasaklayan ayetler aşağıda gösterilmektedir (Binatlı, 1966, s.159);

- Ali İmran suresi
- Bakara Suresi

- Rum suresi
- Nisa Suresi

Ayetlerin sıralanışına göre nazil olma süreleri de aynı sıraya göre gösterilmiştir. Bu bağlamda surelerin içerik ve kapsamaları birbirinden farklı olabilir ve değişiklik gösterebilmektedir. Bu ayetlerden ilk nazil olanı Ali İmran suresi olarak belirtilmektedir. Fakat bazı tarihçilere göre bu ayetler birlikte nazil olmuşlardır. Faiz ile ilgili sureler aşağıda gösterilmektedir;

Ali İmran Suresi, 130; ‘‘Ey iman edenler! Kat kat faiz yemeyin. Allah’a itaatsizlikten sakının ki kurtuluşa eresiniz.’’

Bakara Suresi, 275, 276, 278, 279;

‘‘Faiz yiyenler ancak şeytanın çarparak sersemlettiği kimse gibi kalkarlar. Bunun sebebi onların, ‘‘Alım satım da ancak faiz gibidir’’ demeleridir. Hâlbuki Allah alım satımı helâl, faizi ise haram kılmıştır. Artık kime Allah’tan bir öğüt erişir de faizciliği bırakırsa geçmişteki kendisininidir, durumunun takdiri Allah’a aittir. Kim de yine faizcilğe dönerse işte bunlar orada devamlı kalmak üzere cehennemliklerdir. Allah faizi tüketir, sadakaları ise arttırır ve Allah hiçbir inkârcı günahkârı sevmez. Şüphe yok ki iman edip dünya ve âhîret için yararlı şeyler yapanlar, namaz kılanlar ve zekât verenlerin rableri katında ecirleri vardır; onlara ne korku vardır ne de üzüleceklerdir. Ey iman edenler! Allah’tan korkun ve gerçekten iman etmiş iseniz faizden kalanı bırakın. Bunu yapmazsanız Allah ve resulü tarafından size bir savaş açıldığını bilin. Eğer tövbe ederseniz, haksızlık etmemek ve haksızlığa uğramamak üzere anaparanız sizindir’’

Rum Suresi,

‘‘Görmezler mi ki Allah rızık dilediğine bol veriyor, dilediğinkini de kısıyor? Kuşkusuz bunda iman eden kimseler için ibretler vardır. O halde akrabaya da hakkını ver, yoksula ve yolda kalmışa da. Bu, Allah’ın hoşnutluğunu isteyenler için en iyisidir. İşte gerçek kurtuluşa erenler de onlardır. İnsanların mallarında artış olsun diye faizli ödünç verdikleriniz Allah katında artmaz. Allah’ın hoşnutluğunu isteyerek verdiğiniz zekâta gelince, işte (mânevî kârlarını) kat kat arttıranlar onu verenlerdir. Sizi yaratan, sonra size rızık veren, sonra hayatınızı sona erdirecek ve nihayet size tekrar can verecek olan, Allah’tır. Peki sizin o ortak koştuğunuz arasında bunlardan herhangi birini yapabilecek olan var mı? Allah onların ortak koştuğlarından tamamen münezzehtir, yüceler yücesidir.’’

Nisa Suresi,

‘‘Yahudilerin zulmü sebebiyle, bir de pek çok kimseyi Allah yolundan engellemeleri, kendilerine yasaklandığı halde faizi almaları ve haksızlıkla insanların mallarını yemeleri yüzünden önceden helâl kılınan temiz ve iyi şeyleri onlara haram kıldık ve içlerinden inkâra sapanlara acı bir azap hazırladık.’’

Yukarıdaki surelere bakıldığı zaman Kur’an-ı Kerim’de ayet kavramının haram olmasının nedeni belirtilmektedir. Cahiliye döneminde insanların birbirine borç vermesi ile alınan faizlerin miktarı oldukça yüksek bir seviyeye geldiği için önüne geçilmesi zor bir hal almıştır. Özellikle zengin kabileler içerisinde verilen borçlar kısa süre içerisinde

geri ödenmediğinde üzerine konulan faiz Anaparanın kat ve kat fazlasına ulaşmıştır. Ayrıca zengin cemiyetlerde bu paraları ödeyemeyen kişilerin unvanları ve kimlikleri lekelenmiştir. Bu bağlamda borçluların ne anaparasını ne de faizini ödemesi zor bir hal almıştır.

Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Medine'ye gelmesi ile Yahudilerin halk içerisinde borç verme ve borçlulardan faiz ile geri toplama uygulamasını büyük bir alanda yaptığını görmüştür. Bunun üzerine Hz. Muhammed (s.a.v.) kişilere para değerindeki varlıkların satılmasına yasak koymuştur.

İslam dinine göre somut para varlıklarının borç olarak verilip ederinden fazla toplanması caiz değildir. Buradaki ana düşünce İslam dinine göre bireyler delillerini Emek harcamadan haksız yere artırması haram kılınmıştır. Kişinin çalışarak ve emek sarf ederek elde etmesi gerekmektedir (Demirci, 1996, s.156).

İslam'da faiz yasağı ayetlere göre belirlenmektedir. Bu yüzden dini bütün Müslümanlar Kur'an-ı Kerim'i getirilerine yerine getirmek zorundadır. Bu bağlamda Kur'an'daki Ali İmran, Nisa, Rum ve Bakara suresinde Faizin yasaklanması Müslümanlara yol gösterici bir rehber olarak görülmektedir. Bu 4 ayet Mekke ve Medine'de nazil olmuştur. Ayetlerin genel içeriği Faizin haram olduğunu belirtmektedir. Bu yüzden faizden elde edilen gelirler Allah katında doğru bulunmamaktadır. Bu yüzden faiz kavramı subjektif bir öge olmaktan ileri gidememektedir. Ayrıca ayetlerin içeriğinde müminlerin başka bir mümine verdiği borçlar elde ettiği faiz yasaklanmıştır. Buna göre bütün ayetleri göre faizden elde edilen bütün gelirler haram kılınmış ve müminlerin faiz uygulaması Her anlamda yasak kılınmıştır (Deniz, 2006, s.24).

Deniz (2006) çalışmasına göre İslamiyet'te faiz;

“ Cahiliyyeden kalma her türlü faiz kaldırılmıştır. İlk kaldırdığım faiz de Abbas b.Abdülmuttalib'in faizidir.”³³ buyurmuştur. Ve bundan 81 gün sonra, H.11.yılı içerisinde Hz.Peygamber vefat etmiştir. İbn Abbas'ın “Allah Resulü'ne indirilen âyetlerin en sonuncusu faiz âyeti idi.”³⁴ şeklindeki açıklaması ile bu hususta Hz.Ömer'in “En son nazil olan âyetlerden birisi de faiz âyetidir. Resulullah onu bize açıklamadan vefat etti. O halde faiz ve faiz şüphesi taşıyan şeyleri terkedin.”³⁵ şeklinde onu desteklemesi, faizle ilgili son âyetin veda haccı esnasında nazil olduğunu göstermektedir. Bundan anlaşılıyor ki, faiz âyetlerinin ilk tatbikatı bu hutbede ilan edilmiş ve âyetin hükmü gereğince o ana kadar alınan faizler tenfiz edilmiş, fakat o ana kadar alınmamış olan faizler de iptal edilmiştir.”

3.4.1. Sünnette Faiz Yasağı

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Medine'ye hicretinden önce faiz uygulaması halk arasında bilinen fakat yanlış bulunan bir uygulama olarak belirtilmektedir. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Medine'de bulunmasından sonra müminler arasında borç verilmesi ve borç üzerinden faiz ile ilgili uygulamalar tamamen yasaklanmıştır. Bununla ilgili bir olayda aşağıdaki gibi anlatılmaktadır (Deniz, 2006, s.30-33):

Kuran-ı Kerim'de herhangi bir mal üzerinden faiz alınmasının haram olduğu belirtilmektedir. Kişilerin faize dolaylı ya da dolaysız şekilde karışmaması gerekmektedir.

Kuran'da yer alan faiz kavrama müminlerin birbirine verdiği borç ya da alışveriş üzerinden haksız yere para kazanması şeklinde belirtilmektedir. Kişilerin borç para üzerinden sağladıkları haksız kazanç müminler arasında bilindiği için Kur'an'da çok fazla söz edilmemektedir. Arapların daha önceden faiz kavramını bilmeden uygulamaları olan döneme Cahiliye Dönemi denilmektedir. Hz. Peygamberimiz faiz kavramını Müslümanlara yasaklanmasından beri ve Kur'an'da çeşitli ayetlerde yer almasından beri uygulaması haramdır.

İslam dinine göre faiz somut maddi kaynaklar yerine geçen malların bedelinden fazlasının geri ödenmesine denilmektedir. Bu şekilde alınan faize fazlalık faizi adı verilmektedir. Borçların geri alınmasında vadeli ya da vadesiz olması önemli değildir. Eğer para etkileniyorsa her anlamda faiz olarak görülmektedir. Paranı vadeli olarak belirli bir miktar üstüne konularak ödenmesine de veresiye faiz denilmektedir. Veresiye faiz verilen borcu misli ile alınmasını delalet eder.

3.5. Katılım Bankacılığı Tanımı ve Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi

Türkiye Cumhuriyeti'ndeki yer alan katılım bankacılığı, Osmanlı Dönemi'nden itibaren devam ettirilmektedir. Osmanlı'da faizsiz para veren "vakf-ı nuküd ve evkaf-ı nuküd" isimleri verilen kurumlar, faizsiz kredi imkânı sunmaktadır. Osmanlı'da ilk defa kurulan para vakfi 1456 yılında kurulmuştur. Bu vakfin kuruluş amacı yeniçeri ve kasaplara finansman sağlamaktır. Osmanlı döneminde kurulan para vakıfları bağış toplayarak, ihtiyacı olanlara yardım edilmesi ve hayır işleri için harcanmaktadır. Osmanlı döneminde yer alan para vakıflar 16. yüzyıldan itibaren etkisini artırmıştır.

Fakat 2000’li yıllarda varlıkları azalmış ve eski önemini yitirmiş bir yapı göstermektedir (Mutluçağ, 2016, s.40).

İslam dinine göre para satışından elde edilen faiz geliri haram olarak gösterilmektedir. Bu yüzden bankacılık sisteminde muhafazakâr İslam toplumlari bankacılık uygulamasından yararlanamamaktadır. İslam toplumunda dini değerlerine bağıli muhafazakâr bireylerin gelenek ve göreneklerine göre sahip oldukları nakit para kaynakları, kendi kasalarında ya da evlerinde saklamaktadır. Bu yüzden para piyasasında likidite açığı oluşmaktadır. Buna ek olarak söz konusu kişiler kredi kullanamadığı için ekonominin kalkınmasından pay alamamakta ve milli gelire bir katkıda bulunamamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti’nde 1980’li yıllarda muhafazakâr kişilere göre katılım bankacılığı modeli geliştirilmiştir. Katılım bankaları ilk açıldıkları dönem ‘‘özel finans kurumları’’ olarak bilinmektedir (Bozkurt, 2022, s.10).

Geleneksel bankacılık uygulamalarında bireylere verilen krediler, daha önceden oranları belirlenerek faiz sistemi ile geri toplanmaktadır. Bu şekilde ihtiyacı olan kişilere fondan finansal kaynak sağlanabilmektedir. Katılım bankacılığında faiz uygulaması yerine katılım payı bulunmaktadır. Böylece katılımcıların, katılım sonuçlarına bakarak faizsiz sistemde kredi alması sağlanmaktadır (Hazıroğlu, 2000, s.9).

Katılım bankacılığı,

‘‘... ilk defa 4389 Sayılı Bankalar Yasası’nda4 ‘‘Mevduat toplama yetkisi bulunmayan ancak, özel cari hesaplar ve kar zarara katılma hakkı veren hesaplar yoluyla fon toplayan, ekonomik faaliyetleri ekipman veya emtia temini veya kiralanması veya ortak yatırımlar yoluyla finanse eden kurumlardır’’ (Özulucan, Deran, 2009, s.87) şeklinde tanımlanmıştır.

Katılım bankalarında faiz uygulaması olmadığı için tüketicilerine karşı farklı alternatifler ortaya çıkartmıştır. Söz konusu alternatifler aşağıda maddeler halinde gösterilmektedir (Tunç, 2016);

- İslam dinine göre faiz uygulamaları haramdır. Bu sebeple katılım bankaları, tüketicileri ile ticari ilişki yürütmektedir.
- Katılım bankası ve tüketici arasındaki ticaretten oluşan kar ve zararı birlikte paylaşmaktadır.
- Katılım bankacılığı ve tüketici arasında güven oluşabilmesi için ticari faaliyetlerin normal ve üretim alanında olması gerekmektedir.

- Bankanın müşterilerine karşı sunduğu sözleşme maddelerinin net olması gerekmektedir.
- Katılım bankası bütün ortaklarına, çalışma prensibi gereği açık olmak zorundadır.

3.6. Katılım Bankalarının Fon Toplama Yöntemleri

Katılım bankalarının çalışma prensibine göre fon toplama yöntemleri iki şekilde incelenmektedir. Bunlar (Alkış, 2018);

- Cari Hesaplar,
- Katılma Hesapları olarak gösterilmektedir.

Cari hesap uygulamasında, vade sistemi bulunmamaktadır. Bu yüzden hesapta duran varlık için kâr ya da zarar uygulaması bulunmamaktadır. Böylece hesap sahibine de tasarrufuna dair ödeme yapılmamaktadır (Akın, 2018). Geleneksel bankacılıkta açılan vadesiz hesaplarda faizli işlem sunan hesaplara benzemektedir (Alkış, 2018).

Katılım bankacılığının mevcut hesapları geleneksel bankacılık uygulamalarından farklıdır. Çünkü katılım bankacılığında kâr ve zarara ortak olma ilkesi yer almaktadır. Bu yüzden tüketici ticaretin sonucunda göre kâr ve zarardan faydalanabilmektedir. Bu durumda yatırımcılar, kâr ve zarar hesaplarındaki hareketler sayesinde bankaya ortak olabilmektedir. Tüketici ve banka arasında oluşan ortaklık yapısında tüketici tasarruf yapan taraf, banka katılım bankası olarak gösterilmektedir (Akın, 2018).

Katılım bankalarının fon kullandırma yöntemleri aşağıda maddeler halinde gösterilmektedir;

- Murahaba: Malların üzerine kâr farkı eklenerek, satış yapma yöntemi ile elde edilen Murahaba olarak adlandırılmaktadır (Abdul-Rahman,2017).
- Mudabara: Katılım bankasının kâr ve zararı müşterisiyle paylaşma şekli,
- İcara: Katılım bankalarının uyguladığı leasing işlemi (Gülençler ve ark. 2019),
- Müşakere: Sermaye ve emek gücünün bir arada kullanımı ile elde edilen kâr ve zarar modeli
- İstisna: Daha önceden belirlenmiş bir model üzerine sipariş verilmesi (Araz, 2020),

- Selem: Banka ve müşteri arasında bütün maddelerin açık bir şekilde belirlenerek anlaşma yapılması şeklindedir (Arzova ve Şahin, 2019).

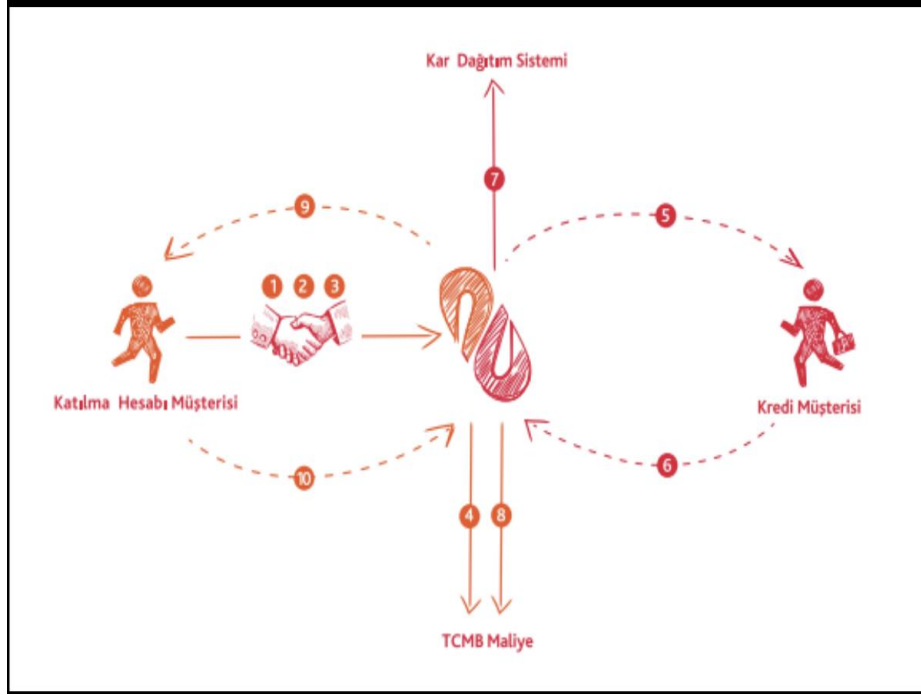
3.6.1. Özel Cari Hesap

Özel cari hesap; katılım bankalarının kendi bünyesinde müşterilerine sunduğu bir uygulama şeklindedir. Katılım bankaları, bu hesaplardaki kaynağı işleterek meydana gelen kâr miktarını kendisi almaktadır. Bu hesaba yatırılan maddi kaynaktan banka kâr ederse, kâr payı kendisine kalmaktadır. Eğer banka zarar ederse, cari hesaptaki miktara dokunulmaması gerekmektedir. Yani banka ana parayı tekrar müşterisine ödemek zorundadır. Bu yüzden özel cari hesaplarda yapılan işlemlerin sorumluluğu bankaya aittir (Aktepe, 2010: 72).

“5411 sayılı Bankacılık Kanunu tanımlar ve kısaltmalar bölümünde özel cari hesabı “Katılım bankalarında açılabilen ve istenildiğinde kısmen veya tamamen her an geri çekilebilme özelliği taşıyan ve karşılığında hesap sahibine herhangi bir getiri ödenmeyen fonların oluşturduğu hesaplar” şeklinde tanımlanmıştır (Bankacılık Kanunu m.3). Özel cari hesaplar, mevduat bankalarındaki vadesiz mevduat hesabı ile benzerlik göstermektedir. Kişiler, özel cari hesaplarında biriken fonlarını istedikleri zaman geri çekebilmektedirler. Bu hesaplarda tutulan fonların karşılığında kâr payı ödemesi yapılmaz ve hatta sunulan hizmetin karşılığı olarak servis ücreti alınabilir. Bu tip hesaplarda fon tutmadaki amaç paranın güvenliğinin sağlanmasıdır” (Mutluçağ, 2016, s. 61).

3.6.2. Katılma Hesapları

Müşterilerin bankaya yatırdığı maddi kaynakların, işletme tarafından kullanılması ve kullanılan kaynağın kâr ya da zarara uğramasından doğacak sonuçların her iki tarafın etkilemesi, katılma hesaplarının açıklaması olarak gösterilebilmektedir (Özulucan ve Deran, 2009). Katılma hesaplarının içeriği ve işleyiş biçimi Şekil 2’de gösterilmektedir.

Kaynak: Albaraka, 2015

Şekil 2. Katılma Hesabı İşleyişi

Katılım bankacılığı içinde yer alan katılma hesabının 3 tane özelliği bulunmaktadır. Bunlar aşağıda maddeler halinde gösterilmektedir (Hazıroğlu ve ark. 2019, s.176);

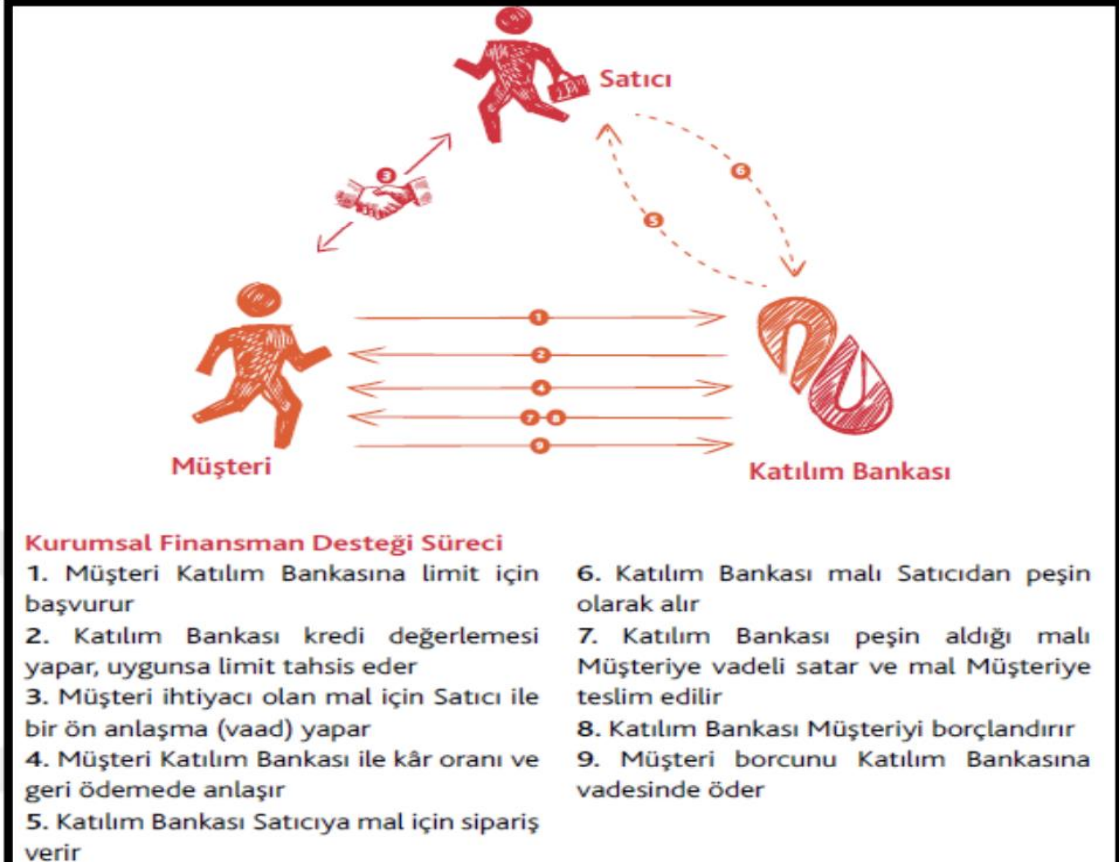
- Birim Değer: Havuzda belirlenen kar ve zarar oranlarını göstermektedir. Birim değer oranı haftalık periyotlarda hesaplanmaktadır. Kar olması durumunda birim değeri artar, zarar olması durumunda azalmaktadır.
- Hesap Değer: ‘‘ Bankaların katılma hesabına fon kabul ettiği ilk gün, müşterinin yatırdığı tutarı birim değere bölünmesi ile ve sonraki günlerdeki para yatırıp ya da para çeken kişiye ait hesap değerince, müşterinin yatırdığı ya da çektiği miktarın birim değere bölünmesi ile elde edilen meblağın, para yatırılmış ise eklenmesi, çekilmiş ise çıkarılması biçiminde hesaplanan ve hesap sahibinin fon mevduatına katılma oranını belli eden katsayıdır’’ şeklinde belirtilmektedir.
- Birim Hesap Değer: Birim değer ve hesap değerlerinin birbiri ile çarpılması ile hesaplanmaktadır.

Katılma hesabına sahip kişiler, hesaplarından para çekmek istedikleri zaman bu durumu bankaya bildirerek paralarını alabilmektedir. Eğer hesaptaki para ile işlem yapılmamışsa, müşterinin hesabından çektiği miktar kadar azalma görülmektedir. Fakat hesaptaki para ile işlem yapılmışsa eğer, tahsil edilme süresine kadar beklemesi gerekmektedir. Müşterinin katılım hesabındaki kaynakların bir kısmı mal, bir kısmı likidite şeklinde bulunuyorsa, banka ve müşterinin anlaşması ile müşteriye ödeme sağlanabilmektedir. Katılım bankaları müşterilerinin sermayesini kendi havuzlarında topladığı için kaynağın geri ödemesi karşılıklı rıza ile gerçekleşmektedir (Bayındır, 2007).

Katılma bankacılığının uyguladığı, katılma hesapları müşteriye kar ve zarar oranlarının ortak olarak karşılanmasını vadetmektedir. Fakat kâr ve zarar oranları müşteri ve banka arasında belirli yüzdelerle ayrılmaktadır. Banka kâr ve zarardan %20 komisyon almaktadır. Geriye kalan kâr ve zarar oranı müşterinin hesabına yatırılmaktadır (Kalaycı, 2013, s.12).

3.7. Katılım Bankacılığında Fon Kullandırma Yöntemleri

Katılım bankacılığı uygulamalarında murabaha uygulaması basit ve en yaygın kullanılan aracı olarak gösterilmektedir. İslam dinine göre ana paraya faiz uygulanması haramdır. Bu bağlamda yapılabilecek olan ticari işlemlerin sonucunda elde edilen kar oranının kullanılması sorun teşkil etmemektedir. Bu bağlamda katılım bankalarının finans kaynaklarını sağlayabilmesi için tüketicilerine kredi yerine satış yapması ya da ticari ilişkiler içerisinde bulunmasına murabaha denilmektedir. Buna göre murabaha kavramı bir ürünün esas fiyatı üzerine kar konularak satışının yapılmasında elde edilen gelir ve banka ve tüketici arasındaki sözleşme olarak belirtilmektedir. Banka daha önceden belirlediği ürünü fiyatını tüketici satarak, tüketici ve banka arasında anlaşma sağlamaktadır (Fahmida, 2018:80). Murabahanın kurumsal alandaki işleyiş şekli Şekil 3'te gösterilmektedir.

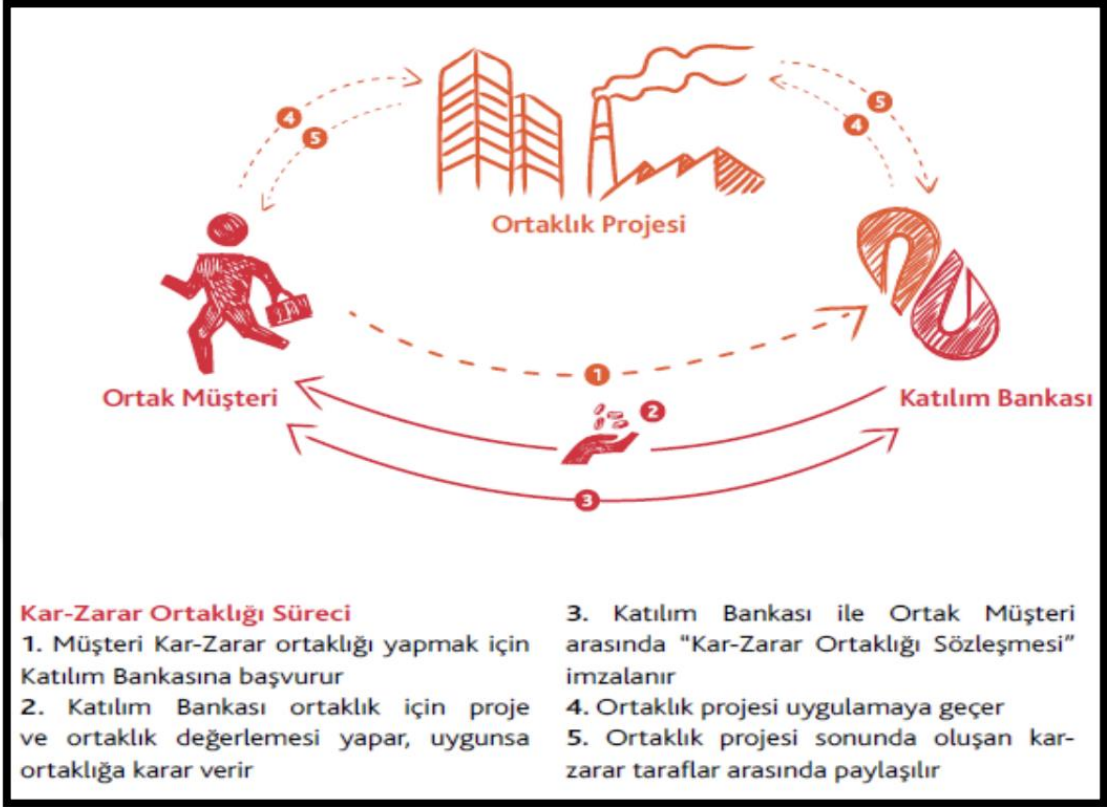

Kaynak: Albaraka, 2015

Şekil 3. Kurumsal Muharaba İşleyiş Şekli

Mudabara ve Muşaraka: Mudabara kavramı, Finans sektöründe kişiler arasındaki belirlenen bir anlaşmayı temsil etmektedir. Bu bağlamda Mudabara bir güven olayı üzerine gelişim göstermektedir. Muşaraka Kavramı kişilerin ortak bir işte yer alması anlamına gelmektedir. Katılım bankaları da bu kavramlar üzerinden topladıkları finansal kaynakları, ticari girişimlerinde kullanmaktadır (Fahmida, 2018, s.95; Kettel, 2010, s.36).

Katılım bankaları, Mudabara Uygulamaları ile finansal kazanç için sermayeyi ortaya koymaktadır. Ortaklığın diğer tarafındaki kişilerde işi yöneten Rab al Maal olarak geçmektedir. Banka ticari girişiminden elde edilen kârın paylaşıldığı oranı önceden belirlemektedir. Eğer taraflar arasında belirlenen kurallar dışında bir zarar meydana gelmişse, zarar oranı taraflar arasında paylaşılmaktadır. Fakat zararın nedeni sözleşmenin kuralları dışında kalan bir olaydan kaynaklanıyorsa, Katılım Bankası bütün zararı üstlenmektedir. Burada sermayeyi sağlayan kişi ya da kişilerin ticari uygulamalara karışma hakkı bulunmamaktadır. Sadece çalışmana kendi çıkarları üzerindeki yaratabilecek etkilerine karışabilmektedir (Kettel, 2010, s.37).

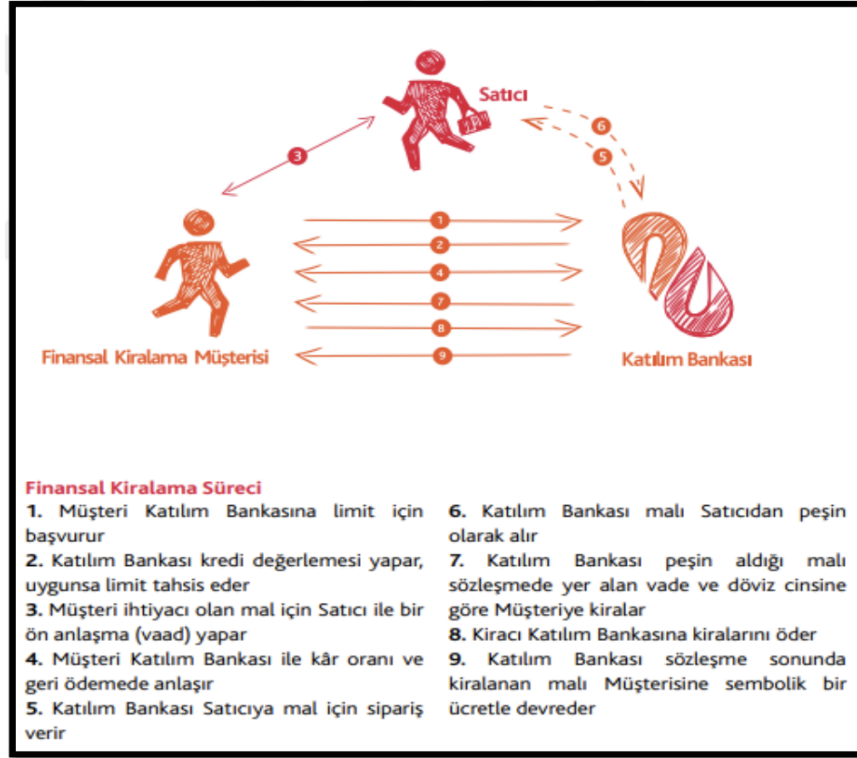

Şekil 4. Kar ve Zarar Ortaklığı

Mudabara kavramına göre bireyler arasındaki yapılan ortaklık geleneksel bankacılıktaki uygulanan borçlu ve alacaklı durumuna göre daha adil olduğu görülmektedir. Bunun nedeni aşağıda maddeler halinde açıklanmaktadır (Sangmi ve Khaki, 2013, s.5)

- Ortaklar ticari işe başlamadan önce kar ve zarara birlikte üstlenerek, ortaya çıkacak olan durumu etkilerine kendi aralarında paylaşmaktadır.
- Girilecek olan ticari işte tarafların eşit olduğu belirlenmiştir. Çünkü bir taraf finansal kaynaklarını koyarken, diğer taraf işgücü ve emeğini ortaya koymaktadır.
- Ortaklardan herhangi bir taraf belirledikleri anlaşmanın dışına çıkarsa, taraflar eşit bir şekilde yargılanır. Örneğin iş gücünü ortaya koyan taraf, işle ilgilenmezse ya da kendi ihmalden dolayı işleyişi Zarar verirse, ortaya çıkacak olan madde yükün tamamını karşılamak zorundadır. Aynı şekilde finansal kaynak sağlayan taraf anlaşma dışında fonlarını çekerse, karşı tarafa işten gelecek gelirin belirli bir oranını ödemek zorundadır.

Katılım bankası ve müşterilerin arasında gelişen kar ve zarar ortaklığı Şekil 5'te gösterilmektedir.

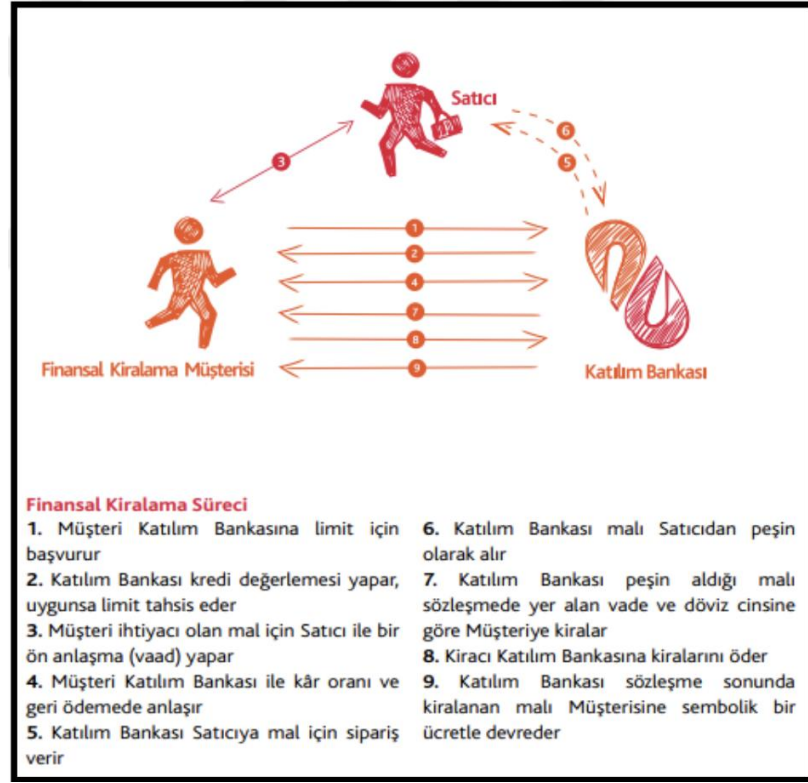

Şekil 5. Kar ve Zarar Ortaklığı

Muşaraka: Muşaraka Kavramı taraflar arasında sermaye ve sermaye ortaklığı üzerinde gelişmektedir. Muşaraka kavramına göre katılım bankaları kişi ya da kuruluşlarla finansal kaynaklarına bir araya getirerek ortak ticari işe girmektedir. Burada taraflar arasında yapılan anlaşmaya göre kar ve zarar oranları önceden belirlenmiş olup, işin sonunda müşterilerin banka hesaplarına yansımaktadır. Muşaraka uygulaması İslam dininin temelini oluşturan felsefeyi taşımaktadır. Fakat Türkiye'de uygulaması yaygın değildir.

Leasing, İjara: Bu sisteme göre taraflar arasında kiralama ve satın alma üzerine bir sözleşme yapılmaktadır. Kiralayan taraf, anlaşmadaki bütün maddeleri yerine getirdiği zaman, kiralama işleminin sonucunda banka kiralanan ürünün sahibi olma imkânı sunmaktadır. Örneğin ticari bir işletme ya da kişiler ihtiyaç duydukları ürünlerin kiralarnasını ya da zimmetine geçirilmesini talep edebilmektedir. Ürünler kiralandığı zaman, kiralarnayı talep edenin ürünlerini aldığı zaman olarak gösterilmektedir. Ürünleri kiralayan taraf taksitlerini belirlenen süreler içerisinde ödemesi gerekmektedir. Ayrıca taraflar arasında yapılan anlaşmaya göre Kiracı amortisman üzerinden hesaplanan

miktarı ödemekle mükelleftir (Toutounchain, 2009, s.284). Finansal kiralama uygulaması Şekil 6'da gösterilmektedir.

Şekil 6. Leasing, İjara Uygulaması

4. KATILIM BANKACILIĞINDA KAR PAYI VE GELENEKSEL BANKALARDA FAİZ

4.1. Faiz Kavramı

Faiz kavramı, verilen paranın geri ödenme süresinde, belirlenen süreç içerisinde belirli bir oranda artarak tekrar geri alınması olarak tanımlanabilmektedir. Faiz kavramına geniş ve dar açıda bakış açısı bulunabilmektedir. Faiz kavramı dar açıdan ele alındığında; finansal kaynağın verildikten sonra geri alınacağı sürede, piyasanın durumuna göre ekstradan kira ödeme bedeli olarak gösterilmektedir. Geniş açıdan faiz oranı ‘‘üretim sürecinde katılan sermayenin üretimden aldığı pay’’ olarak gösterilmektedir (Paya, 2007, s.120). Kısaca faiz kavramı paranın kiralanması olarak belirtilebilmektedir.

Ekonomi piyasasında faiz oranları vazgeçilmez bir uygulama olarak gösterilmektedir. Yatırımcılar piyasadaki faiz oranlarını düzenli olarak takip etmektedir. Çünkü faiz oranlarına göre yatırım yapma imkânı bulabilir ve yatırım alanlarını çeşitlendirebilmektedir. Örneğin yatırımcının sosyal yaşamını vadeli mevduat hesabı konut, araç alımı gibi konularda etkilerken, iş hayatında iş kurmak ya da bankada tutmak gibi etkileyebilmektedir (Parasız, 2009, s.68).

Faiz uygulamalarının kullanım alanlarına göre içeriği değişiklik gösterebilmektedir. Bunlar aşağıda maddeler halinde gösterilmektedir (Mutluçağ, 2016, s.83);

- Piyasa faizi,
- Banka faizi,
- Basit ve bileşik faiz,
- Kanuni faiz olarak gösterilmektedir.

4.1.1. Klasik Faiz Teorisi

Klasik faiz teorisi iktisatta ‘‘bekleme, tasarruf, imsak, zaman’’ gibi olgularla belirtilmektedir. Klasik iktisatta faiz ‘‘istihdam analizi’’ ile ilişkili tutulmaktadır. Ekonomik kaynaklar, malların tüketiminin sağlanması için beklendiği zaman tüketim mallarının azaldığı gözlemlenmektedir. Tüketim mallarının miktarında azalış meydana

gelmesi, aynı değerde yeni malların üretimine harcanabilmektedir. Faiz ile bireylerin cari tüketimlerinin azalması amaçlanmaktadır (Aydın, 2015, s.17).

Klasik faiz teorisi araştırmacılar tarafından ‘‘bölüşüm teorisi’’ olarak incelenmektedir. Ekonomi içerisinde gelirin elde edilme şekli dört grupta incelenmektedir. Bunlar ‘‘ücret, rant, faiz ve kâr’’ olarak gösterilmektedir (Conard, 1959, s.5). Smith’e göre iki kişi arasında para alışverişinin olması, borç veren kişinin faiz üzerine para uygulaması ve paradan kâr etmesi anlamını taşımaktadır (Kazgan, 2006).

Klasik faiz teorisi;

‘‘ Keynes öncesi dönemde faizin sermaye ile ilişkilendirilmesi ve sermaye faizinin açıklanması konusunda Böhm-Bawerk’in çalışmaları ön plana çıkmaktadır. Böhm-Bawerk, faizin varlığını ekonomik birimlerin bugünkü malların değerini aynı tür ve miktarda gelecekteki mallardan daha değerli görmeleri ile açıklamaktadır. Başka bir deyişle, bugünkü malların kural olarak, gelecekteki aynı türde ve miktardaki mallardan daha değerli olması Böhm-Bawerk’in açıklamaya çalıştığı faiz teorisinin özünü oluşturmaktadır. Bugünkü mallar ile gelecekteki mallar arasındaki değer farkı, sermaye tercihi konusunun temel öneme sahip olduğunu ortaya koyan ilk iktisatçıdır. Bugünkü malların öznel değerinin, gelecekteki aynı miktar mala oranla daha büyük olduğu varsayımı, piyasada, birinciler için fiyatın daha yüksek olması anlamına gelmektedir. Borçlanma, piyasada bugünkü malların gelecekteki mallarla değişimi demek olduğuna göre, faiz, bu ikisi arasındaki farktan doğar. Faiz, beklenen kazancın bugünkü mallar üzerindeki fazlasına veya Böhm-Bawerk’in deyimiyle agio’ya eşittir.’’ (Aydın, 2015, s.17).

4.1.2. Keynesyen Faiz Teorileri

Faiz uygulamalarını ilk defa geniş anlamda Keynes incelemiştir. Faiz kavramını ve faiz ile ilgili uygulamalarını ‘‘Faiz ve Paranın Genel Teorisi’’ kitabında detaylı bir şekilde anlatmaktadır (Selmi, 2018, s.69).

Keynes’in geliştirdiği faiz teorisinde bireyler sahip oldukları finansal kaynakları kendi varlıklarında bekletmektedir. Bu durumda ortaya istihdam sorunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bireylerin finansal kaynaklarını bekletmesi ve yatırım araçlarına dönüştürmemesinde önemli bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Tasarrufların korunması ekonominin kalkınmasında, tam istihdam olgusu yetersiz kalmaktadır (Ardıç ve Aydın, 2011, s.74).

Para teorisi, genel teoride gerçekleştirilerek ‘‘ para teorisi, ekonominin reel ve parasal sektörleri arasında bağ kuran faiz oranının belirlenmesine ilişkin alternatif bir açıklama getirmektedir’’ (Selmi, 2018, s.69). Keynes’in faiz ile ilgili yayınladığı bir

makalede ‘‘faiz oranının likidite tercihi teorisi’’ kuramına göre faiz olgusu çeşitli faktörlere göre arz ve talep doğrultusunda belirlenebilmektedir (Keynes, 1937, s.241)

İslam dininin kurallarına göre faizden elde edilen gelir haram olarak gösterilmektedir. Bu açıdan ele alındığında muhafazakâr kesim, ellerindeki nakit varlıkları, yastık altında bekletmektedir. Dini inanışları gereği parasını değerlendiremeyen ve ekonomik piyasaya sunamayan kişiler yüzünden, ekonomik piyasa için olumsuz etki yaratmaktadır.

İslam dini mensupları maddi kaynakları ile yatırım yapacağı zaman söz konusu kaynakların hayırlı bir işe vesile olması ve topluma yarar sağlaması gerekmektedir. Bu yüzden de yapılan uygulamalarda toplumun ekonomik yapısındaki eşitlik seviyesi aynı kalmalıdır.

4.2. Geleneksel Bankacılık Sisteminde Faiz Anlayışı

Bankacılık kelimesinin kökeni Latineden gelmekle birlikte dünya dillerinde yazılışı ve telaffuzu farklı olarak gösterilmektedir. Banka kelimesi genel olarak ‘‘sıra, tezghı, masa’’ gibi anlamlar taşımaktadır. Banka kavramı zaman içerisinde gelişen teknoloji, ekonomi ve siyasal şartlar nedeniyle farklılıklar gösterebilmektedir. Fakat genel olarak bankalar Genel ve tüzel kişiler için para temin etme noktaları olarak gösterebilmektedir. Bankacılık uygulamalarının içeri hakkında detaylı bilgi edinebilmek için bankaların sınıflandırılması yapılmaktadır (Kocaimamoğlu, 1985, s. 71-72). Bankacılık uygulamalarının sınıflandırılması aşağıda maddeler halinde gösterilmektedir (s.43-44);

- İşleyiş şekillerine göre bankalar
- Toptancı banka
- Perakendeci banka
- Buldukları bölgeye göre işleyiş gösteren bankalar
- Serbest bölge bankaları
- Offshore bankaları
- Uluslararası bankalar
- Ekonomik faaliyetlerine göre bankalar
- Merkez bankaları

- Ticaret ve mevduat bankaları
- Kalkınma bankaları
- Yatırım bankaları
- İpotek ve emlak bankaları
- Esnaf bankaları

Yukarıda belirtilen bütün bankalar kendi içerik ve özelliklerine göre verdiği hizmetlerde farklılıklar gösterebilmektedir. Bu bağlamda kişilerin ihtiyaç duyduğu hizmete göre bankaların sınıflandırmalarından faydalanarak hizmet alması mümkündür. Bankacılığın temelinde finansal kaynaklar ve ekonomi yatmaktadır. Bütün bankaların ortak olarak verdiği hizmetler bulunmaktadır. Söz konusu ürün ve hizmetlerin içeriği aşağıda maddeler halinde gösterilmektedir (Dündar, 2014, s.44).

- Genel ve tüzel kişilerde mali ekonomik işlemlerde aracılık yapması
- Uluslararası gerçekleştirilen Ticaret olaylarında teşvik desteklerinin bulunması
- Uluslararası Ekonomik ve rekabet piyasalarında risk yönetimini gerçekleştirilmesi
- Bünyesinde yer alan bütün kaynakların verimli bir şekilde kullanılması
- Belirli periyotlarda (aylık ya da yıllık) gelirlerin dağılımının doğru yapılması
- Bünyesinde bulunan servetin verimli kullanılarak genişletilmesi
- Ülke ekonomisinde Enflasyonun yükselmesinde kontrol sağlama ve istihdam açığını katkıda bulunma

4.3. Katılım Bankacılığında Kar Payı Uygulaması

Katılım bankacılığının kuruluş nedenlerinden en önemli etmeni, dini gerekçeleri uygulamak isteyen bireyleri toplum ekonomisine kazandırmak amacıyla kurulmuştur. Çünkü İslam dininde faiz uygulaması günah sayıldığı için muhafazakâr bireyler mevcut paralarını, yastık altında bekletmektedir. Katılım bankaları muhafazakâr kitlenin banka hizmetlerinden faydalanabilmesi için çeşitli imkanları sağlamaktadır. Bunlar, cari hesaplar ve yatırım hesapları olarak gösterilebilmektedir (Gül, 2013).

Katılım bankaları, menkul kıymetlerden herhangi bir fayda ya da zarar elde etmeyen, ticaret ve ekonomik faaliyetler içerisinde oluşan kâr ve zarardan ortak paydaş oluşturan bankacılık sistemi olarak gösterilmektedir.

Katılım bankacılığında kâr payından gelir elde edilebilmektedir. Kâr payı ve faiz kavramı arasındaki fark: Kâr payında satılan maldan gelir elde edilebilmektedir. Faizde paranın kiraya verilmesinden gelir elde edilmektedir.

Ticari işletmelerin ürün ve hizmet satışından sonra elde ettiği kâr ile katılım bankalarının yaptığı ticaret sonrasında elde ettiği kâr aynı görülmektedir. Katılım bankalarının uyguladığı kâr payı ile faiz uygulaması arasındaki fark aşağıdaki gibi gösterilmektedir (Tunç, 2016, s.120);

- Kâr payı uygulamaları, vadeli hesapların vade sonunda belli olmaktadır. Faiz hesaplarında uygulanan oran önceden bilinmektedir.
- Katılım bankası kendi havuzunda bulunan miktardan, müşteriye katılım payı vermektedir. Faiz uygulamasında bankanın uyguladığı işlemlerden gelir elde edilmektedir.
- Bankanın fon kullandırma uygulamalarına göre elde ettiği kâr payı oranı belirlemektedir. Eğer banka az kâr ettiyse müşteri de aynı ölçüde kâr etmiştir. Eğer banka zarar ettiyse, müşteri de zarara uğramıştır.
- Nakit finansal kaynağın kredisi sağlanmaz.
- Kâr ve zarar uygulamaları banka ve müşteri arasında paylaşılmaktadır.
- Katılım bankacılığı uygulamasında paranın değeri, para ile değerlendirilmemektedir. Bu bağlamda kur, tahvil, bono gibi işlemlerden kazanç sağlamayı amaçlamamaktadır.
- Katılım bankaları müşterilerinden elde ettiği fonlarını üretim kaynaklarına çevirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda katılım bankaları ticaret ve üretim faaliyetleri ile ilgilenmektedir.
- Katılım bankasında oluşabilecek riskleri taraflar birlikte üstlenmektedir.
- Katılım bankasının müşterisi, sahip olduğu borcunu gereken zamanda ödeyemezse, banka bir sonraki taksitin erken ödenmesini talep etmektedir. Diğer bankalarda borç gecikmesi nedeniyle uygulanan faiz uygulamaları, katılım bankacılığında görülmemektedir.

- Banka müşterilerden sağladığı kaynaklar ile ticaret ve üretim faaliyetlerini, müşterilerine açık bir şekilde belirtmektedir. Bu sayede banka ve müşteri arasında güven ortamı oluşturulmaktadır. Buna ek olarak müşteriler paralarının nereye harcandığını bilmektedir.
- Katılım bankacılığı sermayesi olmayan fakat gelişmeye açık bir konuda bilgi sahibi olan kişilere fon sağlayarak ortaklık oluşturabilmektedir.
- Katılım bankacılığın işleyiş prensibi müşterilerinden sağladığı fon ile yaptığı uygulamalarının bilincinde olması gerekmektedir. Bu bağlamda bütün uygulamaları kendine özgü ahlaki değerleri gözetmektedir.

4.4. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Uygulamalarının Karşılaştırılması

Geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı arasında belirli farklar bulunmaktadır. Bunlar aşağıda maddeler halinde gösterilmektedir (Dündar, 2014, s.46-48);

- Geleneksel bankacılık sisteminde para üzerinden faiz elde etme çalışmaları bulunmaktadır. Fakat katılım bankacılığında müşteri ve banka arasında kar-zarar işlemleri bulunmaktadır. Geleneksel bankacılık sisteminde müşterileri ay sonunda elde edeceği kar oranı yüzde şeklinde belirlenebilmektedir. Fakat katılım bankacılığında ticari işlemler üzerinde yatırım yapıldığı için kar ve zarar oranları meydana gelebilmektedir. Bu bağlamda vade sonunda elde edilecek olan kar ya da zarar alanları kesin bir şekilde bilinmemektedir. Bu bağlamda geleneksel bankacılıkta para ticareti söz konusu iken, katılım bankacılığında elde edilen gelirler ticari yatırımlar üzerinden sağlanmaktadır.
- Katılım bankacılığında para yerine geçen ve para birimleri ile alım satım işlemleri gerçekleştirilmemektedir. Fakat geleneksel bankacılıkta para işlemlerinden gelir elde edilebilmektedir. Örneğin döviz işlemleri ile anlık değişimler takip edilerek arbitraj yapılması geleneksel bankacılık uygulamalarına girmektedir. Fakat katılım bankacılığında müşterilerin onayları alınarak ticari olaylara yatırım yapılmaktadır.

- Katılım bankacılığında fon toplama işlemleri özel cari hesaplar aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu hesaplar banka ve müşterilerin belirlediği ticari olaylarla gerçekleştirilen kâr zarar ortaklığı olarak gösterilmektedir. Geleneksel bankacılık sisteminde müşterileri vadeli hesaba yatırdığı belirli bir miktar üzerinden paranın işletilmesi sonucunda kâr payı belirlenen uygulamalar sağlanmaktadır. Geleneksel bankacılıkta müşteriler mevduat hesabına yatırdıkları miktarda elde edeceği gelirin kesinliğini bilmektedir. Fakat katılım bankacılığında böyle bir durum söz konusu değildir.
- Geleneksel bankacılıkta para üzerinden faiz alındığı için müşterilerine vadeli krediler sağlanabilmektedir. Fakat katılım bankacılığında faiz işlemi olmadığı için müşterilerine nakit kredi hizmeti verilmemektedir. Katılım bankacılığında müşterilerine mal ve hizmet karşılığında nakit değerler verilmektedir. Çünkü katılım bankaları müşterilerinden topladığı finansal kaynakları ticari işlemlerde kullanmak zorundadır. Bu sayede banka bünyesinde topladığı paralarda gelir elde edebilmektedir. Aksi takdirde bankanın sürdürülebilir olması imkânsız bir hale gelebilmektedir.
- Finansal kiralama işlemlerinde katılım bankacıları müşterilerine doğrudan hizmet sağlayabilmektedir. Fakat geleneksel bankacılık sisteminde Böyle bir uygulama bulunmamaktadır. Sadece aracı kurumlar finansal kiralama işlemlerini sağlayabilmektedir.
- Geleneksel bankacılık sisteminde katılımcıların üstlendiği doğrudan risk unsurları bulunmamaktadır. Çünkü yatırımcılara vade sonunda faizden elde edeceği gelir kesin olarak gösterilmektedir. Fakat katılım bankacılığında müşterilerin sağladığı finansal kaynaklar ticari işlemlere yatırıldığı için her zaman risk oranları bulunmaktadır. Bu yüzden katılımcı ve banka arasındaki Güven ilişkisi ‘‘teminat’’ ile gerçekleştirilmektedir.
- Katılım bankacılığı işlemlerinde müşterilerin yatırımları uzun vadede gerçekleştirilmektedir. Geleneksel bankacılıkta müşterilerin yatırımları kısa vadede gerçekleştirilip, müşterinin kazanacağı miktar önceden belirlidir.
- Müşterilerin kredi kullanmak istemesi durumunda geleneksel bankacılık sisteminde müşteriye bankaya karşı teminat göstermesi beklenmektedir.

Katılım bankacılığında Kredi kullanımı istenmesinde Yatırım yapılacak olan projenin detaylarının gösterilmesi beklenmektedir.

- Geleneksel bankacılık sisteminde müşterilerin Kazancı önceden belirlendiği için herhangi bir risk alma durumu söz konusu değildir. Fakat katılım bankacılığında bu durum tam tersi olup kar ve zarar işlemlerinde banka müşterilerine belirli pay biçmiştir. Örneğin banka kar ettiği zaman gelirin %80'ini müşterileriyle paylaşmaktadır. Banka zarar ettiği zaman müşterilerin katılım paylarına göre zarar oranları paylaşmaktadır.
- Katılım bankacılığında Yapılan bütün işlemler İslam dininin gereğince olduğu için kayıt dışı hiçbir uygulama yapılmamaktadır. bu durumda hükümet ekonomik kalkınmada destek görmektedir. Katılım bankacılığının sağladığı uygulamalar ile ülke içerisindeki ekonominin hareketlendiği görülebilmektedir.
- Geçmişten günümüze kadar gelen geleneksel bankacılık sistemleri kapitalist sistemin bir ürünü olarak gösterilmektedir. İslam bankaları faize karşı çıkan bu yapısı ile kapitalist sistemi kabul etmemektedir.
- Katılım bankalarının geleneksel bankacılıktan ayıran en önemli temel özelliği faiz sistemini kabul etmemiş olması ve işlemlerinin bütünlüğünü kar ve zarardan elde etmesi olarak gösterilmektedir. Geleneksel bankacılıkta bankaların elde ettiği gelirler ekonomi piyasasında değerlendirmesini yanı sıra devletin hazinesinde de işlenebilmektedir.
- Geleneksel bankacılıkta uygulanan faiz sisteminde bazı sınırlamalar bulunmaktadır. Fakat katılım bankacılığında herhangi bir sınırlama yer almamaktadır.
- Katılım bankacılığı işlemlerini ticari işlemler üzerinden yürüttüğü için müşteri ve banka arasında her zaman fon riski bulunmaktadır. Geleneksel bankacılık uygulamalarında tüketicilere verilen kredi için belirlenen bir faiz oranı bulunmaktadır. Bu yüzden geleneksel bankacılıkta herhangi bir risk bulunmamaktadır.

Geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı arasındaki farklar aşağıda tablo halinde gösterilmektedir.

Tablo 12. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Arasındaki Farklar

Özellik	Katılım Bankaları	Geleneksel Bankalar
Çalışma Şekli	Banka ve müşteri arasında kâr ve zarar ortaklığı bulunmaktadır. Faiz kullanımı söz konusu değildir. Para, ticari getiri sağlayan bir araç olarak görülmemektedir. Katılım bankalarında fon toplama ve kullandırma yöntemi bulunmaktadır.	Geleneksel bankalarda faiz esas alınmaktadır. Bu yüzden geleneksel bankalarda para ticareti yapılmaktadır.
Paranın İşlevi	Katılım bankalarında para alım ve satım işlemleri yapılmamaktadır. Bu yüzden banka müşterileri bankanın sağladığı bütün imkanlar üzerinden. Kâr ve zarar ortaklığına tabii tutulmaktadır.	Geleneksel bankalarda para değerinden alınıp satılır. Bu yüzden para ticari bir araç gibi kullanıldığı için üzerinden kazanç sağlanması mümkündür.
Fon Toplama	Fon kullanmak isteyen müşterilere; Özel Cari Hesap ve Katılma Hesabı üzerinden kaynak sağlanmaktadır. Katılım bankalarında kâr ve zarar hesaba katıldığı için ortaklık meydana gelmektedir. Katılım bankalarında libor sistemi bulunmamaktadır. Fakat fon ihtiyaçlarını yurtdışından sağlayabilir.	Geleneksel bankalarda faiz üzerinden fon toplanmaktadır. Bu yüzden müşteri ve banka arasında ortaklık ilişkisi bulunmamaktadır. Müşteri bankadan fon kullandığı zaman borçlu, banka alacaklı konumundadır. Geleneksel banka uygulamalarında ihtiyaç duyulduğu zaman libor kullanılabilir.
Fon Kullandırma	Katılım bankalarında fon kullandırma işlemi nakit kredi şeklinde değildir. Burada projenin sağlayacağı kârlılık oranı önem taşımaktadır. Katılım bankalarında vadeler uzun sürelidir.	Geleneksel bankalarda para ya da altın dışında herhangi bir emtia yatırımı yapılması söz konusu değildir. Banka müşterilerine faiz ile kredi kullandırmaktadır. Müşteriler, bankaya kredi başvurusunda bulunduğu zaman göstereceği teminat bedeli önem taşımaktadır. Geleneksel bankalarda kısa vadeli kredi ödemeleri bulunabilir.
Finansal Kiralama	Müşterilere doğrudan kaynak sağlanabilir.	Finansal kiralama uygulaması yoktur.

Müşterilerin aldığı risk ve güven	Katılım bankalarında müşteriler kâr ve zarara ortak olmayı en başından kabul ettiği için riski en başından kabullenmektedir. Bu yüzden banka sistemi güvene dayalı devam etmektedir. Önemli olan bankanın fon kullandığı projelerin esasıdır.	Geleneksel bankaların yapısı faize dayalı olduğu için herhangi bir risk bulunmamaktadır.
Müşterilerin fon maliyeti	Katılım bankacılığında faiz olmadığı için kullandığı fonun vade sonunda ödemesi gereken miktarı bellidir.	Geleneksel bankaların endeks oranları değişim gösterdiği için kredi ödemelerinde farklılıklar meydana gelebilmektedir.
Müşterilere kullandırılan fonun süresi	Fonlar uzun süreli ve yatırım amaçlı finanse edilmektedir.	Kısa süreli ve ticari amaçlı fon kullandırılmaktadır.
Fon maliyetleri	Özel cari hesaplarda toplanılan fonların bir maliyeti bulunmamaktadır.	Fon kaynaklarının maliyeti bulunmaktadır.
Denetim	Bankalar düzenli olarak denetime tabii tutulmaktadır.	Bankalar düzenli olarak denetime tabii tutulmaktadır.
İktisadi Sistem	İslam dininin esasları temel alınarak, faizsiz bankacılık sistemi oluşturulmuştur.	Kapital iktisat sisteminin gereklilikleri esas alınmaktadır.
Makro Ekonomiye Olan Etkisi	Banka gelirlerinin kayıt altına alınması, devletin gelirlerini de artırmaktadır. Kullandırılan fon reel ekonomiye gittiği için istihdam kapasitesi ve milli geliri artıracak çok sayıda etmenin olumlu etkileneceği belirlenmiştir.	Kredi teminat esasına verildiği için işlemlerin ne kadarının kayıt altında olduğu kontrol edilememektedir. Kullandırılan kredinin ne için kullanıldığı ile ilgili bilgilere ulaşmak mümkün değildir.
Kültürel Açıdan	Globalleşen dünyada bankacılık sistemi kapitalist temelli faiz ile yürümektedir. Bu yüzden katılım bankaları, bankacılık sektörü içinde farklı ve yabancı bir kavram olarak incelenmektedir. Katılım bankaları faizsiz çalışma	Kapitalist düzende bankacılık uygulamalarının temelini faiz sağlamaktadır. Bu yüzden kapitalizmin öz evlatları faizli bankalardır.

	sistemi ile birlikte İslam dünyasını ekonomiye kazandırmıştır.	
Reel Ekonomiye Katkısı	Katılım bankalarının temel ilkesi kâr ve zarara katılma olarak değerlendirilmektedir.	Bankalar topladıkları fonların belirli bir bölümünü reel ekonomiye kazandırmaktadır.
Toplanan Fonların Güvencesi	Katılım bankalarının toplanan fonları Tasarruflar Mevduat Sigorta Fonu'nun güvencesi altındadır.	Geleneksel bankalar aynı katılım bankaları gibi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu güvencesindedir.
Üstlenilen Risk	Katılım bankalarında toplanan fonların reel ekonomide kullanımı esas olduğu ve katılım bankaları ile fon sahipleri arasında yatırım ortaklığı olduğu için risk her zaman mevcuttur.	Geleneksel bankalarda önceden belirlenen oranlarda faiz alınmaktadır. Bu yüzden geleneksel bankacılık sisteminde risk bulunmamaktadır.
Getiri Dağılımı	Yasal bir sınırlama bulunmamaktadır.	Mevduat faizlerinde sınırlama bulunmamaktadır.
Tabi oldukları meslek kuruluşu	Türkiye Bankalar Birliği'nde üye almak zorundadır.	Türkiye Bankalar Birliği'nde üye almak zorundadır.

Kaynak: Özulucan, Deran (2009).

5. FİNANSAL ANALİZ VE DEĞERLENDİRME

5.1. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Üzerine Veriler

Çalışmanın bu bölümünde geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı, bankacılık sektörü verileri açısından karşılaştırılmaktadır. Geleneksel bankacılık verileri TBB'den, katılım bankacılığı verileri TKBB'den sağlanmıştır. 2017 ve 2020 yıllarına ait verilerin, analiz sonuçları grafiklere aktarılmıştır. Çalışmada Türkiye'ye ait geleneksel ve katılım bankacılığı verileri dikkate alınmıştır.

5.1.1. Sektörde Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Sayılarının Karşılaştırılması

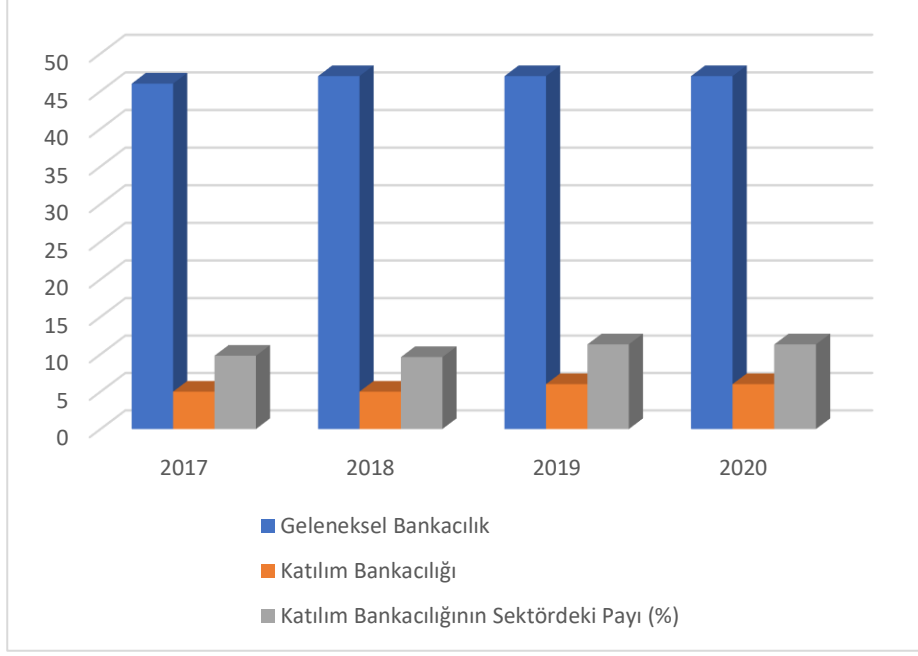
Geleneksel bankacılıkta Mevduat Bankaları, Kalkınma ve Yatırım Bankaları, verileri alınmıştır. Katılım bankacılığında 2017 ve 2018 yıllarında faaliyet gösteren Albaraka Türk Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası, Türkiye Finans Katılım Bankası, Vakıf Katılım Bankası ve Ziraat Katılım Bankası şeklinde 5 adet olmaktadır. 2019 yılında Emlak Katılım Bankası ile sayıları 6'ya yükselmiştir.

Tablo 13. Türkiye Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Sektör Sayıları

Yıllar	Geleneksel Banka Miktarı	Katılım Banka Miktarı	Toplam Banka Sayısı	Katılım Bankalarının Sektördeki Payı (%)
2017	46	5	51	9,80
2018	47	5	52	9,62
2019	47	6	53	11,32
2020	47	6	53	11,32

Kaynak: TBB, TKBB.

Tablo 12'ye bakıldığı zaman 2017 ve 2020 yılları arasında geleneksel bankacılık uygulamalarının arttığı gözlemlenmektedir. 2017 ve 2020 yılında geleneksel bankacılık uygulamalarındaki artış, bankacılık sektöründe katılım bankacılığının yerini etkilemiştir. Katılım bankalarında 2019 yılından sonra banka sektöründeki payı 9,62%'den 11,32%'ye yükselmiştir.

Şekil 7. Türkiye Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Sektör Sayıları

Bankacılık sektöründe geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı uygulamaları karşılaştırıldığı zaman katılım bankalarının sayısı, geleneksel bankacılık sayısına oranla oldukça düşüktür. Şekil 7'ye bakıldığı zaman geleneksel bankalar 2017 ve 2018 yılları arasında 90,02% oranla Türkiye piyasasında işleyişini sürdürmektedir. 2019 yılında katılım bankalarının sayısının artması ile birlikte bu oran 88,68%'ye gerilemiştir.

Tablo 14. Geleneksel ve Katılım Bankacılığı Banka ve Çalışan Sayısı

Yıllar	BANKACILIK SEKTÖRÜ						Katılım Bankacılığı	
	Kamu Sermayeli	Özel Sermayeli	Fon	Yabancı Sermaye	Kalkınma ve Yatırım	Personel Sayısı	Banka Sayısı	Personel Sayısı
2017	3	9	1	20	13	193.504	5	15.029
2018	3	9	1	21	13	192.313	5	15.654
2019	3	9	1	21	13	188.837	6	16.044
2020	3	9	1	21	13	186.613	6	16.838

Kaynak: TBB, TKBB.

Tablo 13'e göre kamu sermayeli, fon, özel sermayeli bankaların sayısı 2017 ve 2021 yılları arasında stabil devam etmektedir. Yabancı sermayeli bankalar 2018, kalkınma ve yatırım bankaları 2020 yılından itibaren artış göstermektedir. Geleneksel bankacılık sektöründe çalışan kişilerin sayısı 2017 yılında 193.504 iken 2021 yılına kadar düzenli bir şekilde azaldığı görülmektedir. Katılım bankaları 2019 yılında artış

gösterirken çalışan sayıları da düzenli bir şekilde yükselmiştir. 2017 ve 2018 yılında katılım bankalarının sayısı aynı olsa da çalışanların sayısı düzenli bir şekilde artmıştır.

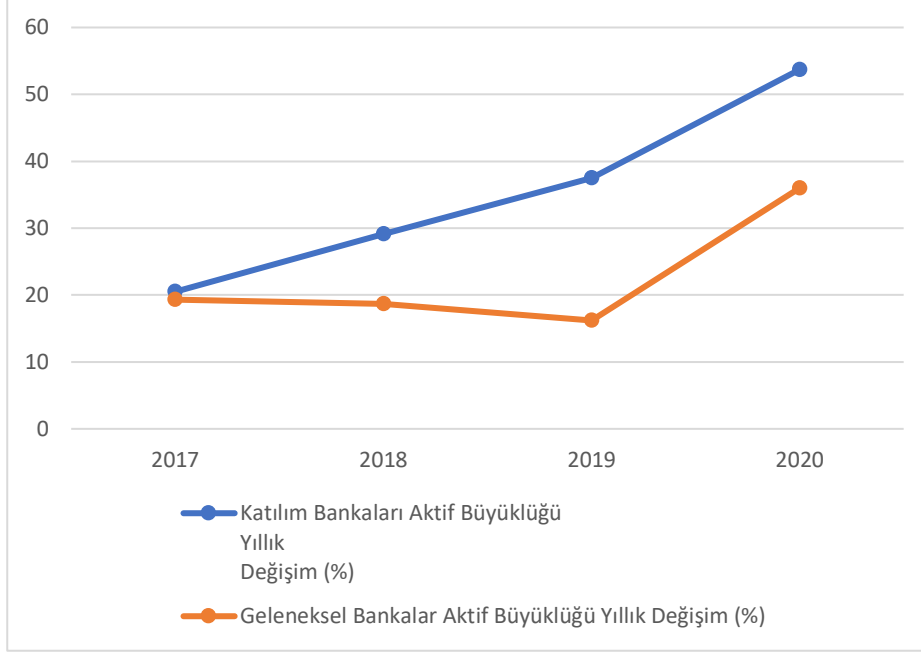
5.1.2. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Aktif Büyüklüklerinin Karşılaştırılması

İşletmelerin büyümesini ve sürdürülebilirliği kâr oranlarının belirlenmesi ile gerçekleştirilmektedir. Bu açıdan büyüklük göstergeleri farklılık gösterilmektedir. En bilinen ve kabul gören büyüklük hesapları aktif büyüklük, üretim miktarı, yıllık net kar gibi oranlara bakılmaktadır (İskenderoğlu, vd., 2012, s.294).

Tablo 15. Geleneksel Banka ve Katılım Bankalarının Aktif Büyüklükleri

Yıllar	Geleneksel Bankaların Aktif Büyüklüğü (Milyar TL)	Katılım Bankaları Aktif Büyüklüğü (Milyar TL)	Katılım Bankaları Aktif Büyüklüğü Yıllık Değişim (%)	Geleneksel Bankalar Aktif Büyüklüğü Yıllık Değişim (%)
2017	3.095	160.136	20,5	19,3
2018	3.656	206.806	29,1	18,7
2019	4.201	284.450	37,5	16,2
2020	5.663	437.092	53,7	36,0

Tablo 14'e bakıldığı zaman geleneksel bankaların 2017 ve 2020 yılları arasında aktif büyüklükleri stabil bir şekilde artış göstermiştir. Aynı şekilde katılım bankalarının aktif büyüklüğü 2017 ve 2020 yılları arasında 33,2% şeklinde artmıştır. Katılım bankalarının düzenli şekilde artış göstermesi, geleneksel bankacılık aktif büyüklüğünü etkilemiştir. 2017 ve 2019 yılları arasında aktif büyüklüğü (%) düşüşe geçmiştir. Fakat 2020 19,8% oranında artış meydana gelmiştir. Bu sayede 4.201 Milyar TL olan aktif büyüklük miktarı, 5.663 Milyar TL'ye yükselmiştir.

Şekil 8. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Aktif Büyüklükleri

Şekil 8'e göre Türkiye'de katılım bankalarına olan talep attığı için belirlenen periyotlar arasındaki değerler düzenli olarak artış göstermiştir. 2017 yılında büyüklük 20,5% iken 2020 yılında 53,7%'ye çıkmıştır. Katılım bankalarına artan talepler ilerdeki zamanlar için büyümenin olacağı tahmin edilmesini sağlamaktadır.

5.1.3. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığının Toplanan Fonlarının Karşılaştırılması

Muhasebe verilerine bakıldığında banka bilançolarında fon kaynakları belirlenen etkenlerden oluşmaktadır. Bunlar aşağıda gösterilmektedir (Çalkılıç, 2022, s.54);

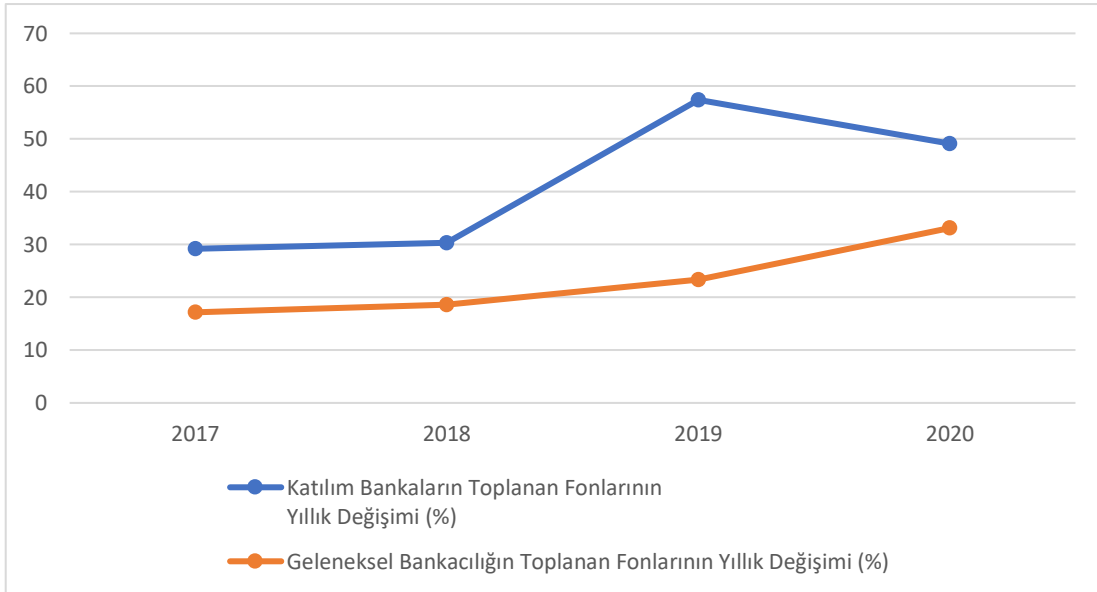
- Mevduatlar,
- Krediler,
- Özkaynaklar ve
- Diğer fonlar kullanılmaktadır.

Banka ve bankacılık uygulamaları küresel alanda ülkelerin ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Bankaların, bireyler ve kurumlardan topladığı finansal kaynakları, fon ihtiyacı olan kişilere kaynak oluşturmaktadır.

Tablo 16. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Toplanan Fonlar Değerleri

Yıllar	Geleneksel Bankaların Top. Fonları (Milyar TL)	Katılım Bankaların Top. Fonları (Milyon TL)	Bankacılık Sektörü Toplam Fonlarının Yıllık Değişimi (%)	Katılım Bankaların Top. Fonları Yıllık Değişimi (%)	Katılım Bankaların Top. Fonları Sektör Payı (%)	Geleneksel Bankacılığın Toplam Fonlarının Yıllık Değişimi (%)
2017	3.886	105.310	17,8	29,2	5,59	17,16
2018	4.111	137.220	19,3	30,3	6,11	18,57
2019	5.716	215.983	25,6	57,4	6,69	23,33
2020	7.633	322.017	34,5	49,1	8,38	33,12

Tablo 15'e bakıldığında 2017 yılında geleneksel bankacılıkta toplanan fonlar 3.886 Milyar TL'den, 2020 yılında 7.633 Milyar TL'ye yükselmiştir. 2017 ve 2020 yılları arasında geleneksel banların toplam fonları sürekli olarak artış göstermiştir. Özellikle 2019 ve 2020 yılları arasında 75%'lik rasyo yakalanmıştır. Katılım bankalarının toplam fonları 2016 yılından 2020 yılına kadar 32.7% oranında artış göstermiştir.

Şekil 9. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Toplanan Fonların Yıllık Değişimi (%)

Tablo 15 incelendiğinde katılım bankaları toplanan fonlarının sektördeki payı 2017 ve 2020 yılları arasında düzenli olarak artışa geçmiştir. Fakat katılım bankacılığının toplanan fonlarının yıllık değişimi 2019 ve 2020 yılları arasında 8,3%'lük düşüş gözlenmiştir. Bu düşüşün etkisinde geleneksel bankacılık uygulamalarının sayısının artması etkili olmaktadır. Fakat katılım bankacılığı ve geleneksel bankacılığı karşılaştırdığımız zaman katılım bankacılığının elde ettiği değerleri, geleneksel bankacılık uygulamaları elde edememiştir.

5.1.4. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Özkaynaklarının Karşılaştırılması

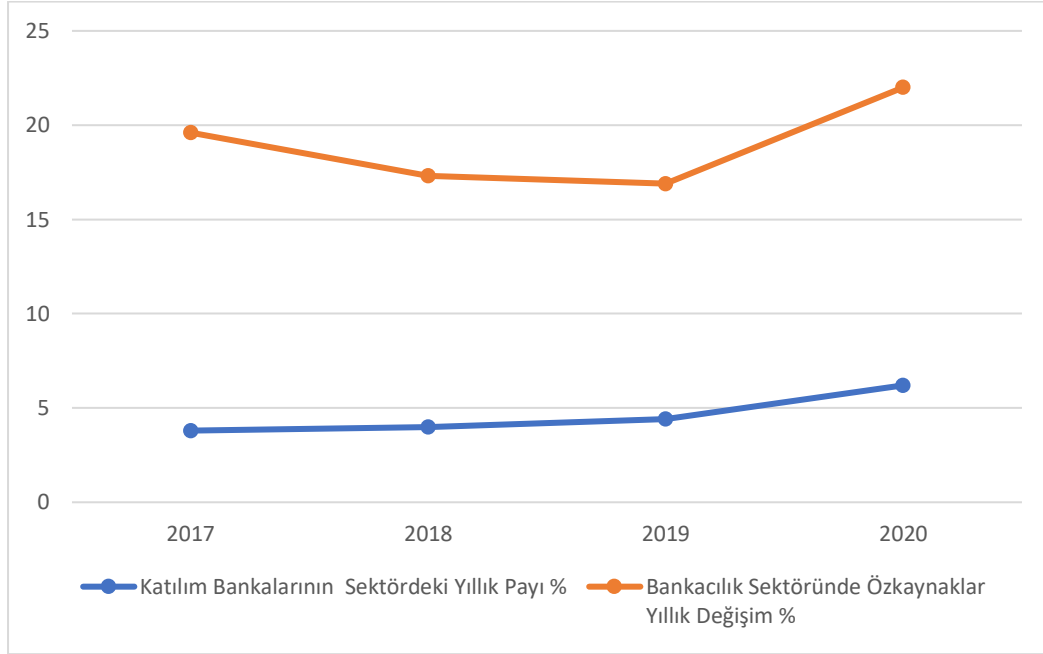
Katılım bankacılığı ve geleneksel bankacılık uygulamalarında öz sermayenin en önemli kalemi özkaynaklar olarak belirtilmektedir. Özkaynaklar, ticari bir işletmede finansal kaynakların artırımı ya da yatırım fonlarında işletme sahiplerine taahhüt edilen maddi miktar olarak belirtilmektedir (Parasız, 2011).

Geleneksel banka ve katılım bankacılığı uygulamalarında, alınan riskler ve oluşabilecek finansal zararların karşılanması, sermayenin öngörüsünde bulunmaktadır. Bu bağlamda bankalar büyük zararlara uğradığı zaman sadece zararı karşılayacak durumda olmak yerine, zarar ile birlikte işleyişini normal bir şekilde sürdürmesi gerekmektedir. Ayrıca bankalar, özkaynaklar ile likidite açığını yeterli bir noktada tutmak istemektedir. Bu sayede kişi ve kişilerin kredi ihtiyaçlarına da karşılık verebilmektedir. Bankacılık sektöründe bankaların kredi kullandırma oranları, özkaynakları ile doğru orantıdadır. Bankacılık sektöründe kredi kullandırma puanı, bankalar açısından önem taşımaktadır. Çünkü kredi puanları ile uluslararası ekonomi piyasasında daha düşük faiz oranları ile borç alabilmektedir (Altıntaş, 2020).

Tablo 17. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Özkaynaklar Değeri

Yıllar	Bankacılık Sektöründe Özkaynaklar (Milyon TL)	Katılım Bankalar Özkaynaklar Top. (Milyon TL)	Geleneksel Bankalar Özkaynaklar Top. (Milyon TL)	Bankacılık Sektöründe Özkaynaklar Yıllık Değişim %	Katılım Bankalar Özkaynaklar Yıllık Değişim %	Katılım Bankalarının Yıllık Sektördeki Payı %
2017	345.031	13.645	331.386	19,6	20,5	3,8
2018	405.258	16.780	388.478	17,3	23,0	4
2019	470.410	21.762	448.648	16,9	29,7	4,4
2020	571.984	27.603	544.381	22,0	26,8	6,2

Tablo 16'ya bakıldığı zaman bankacılık sektöründeki özkaynaklar oranı 2017 yılında 345.031 milyon TL ile başlayıp, 2020 yılında 571.984 milyon TL'yi bulmuştur. Bu aralıklarda düzenli olarak bankacılık sektöründe özkaynakların toplamı artış göstermiştir. Geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı sisteminde özkaynakların toplamı 2017 ve 2021 yıllarında artış stabilitesini korumuştur. Fakat genele bakıldığı zaman katılım bankalarının sayısı geleneksel bankalara oranla düşük olsa da sektördeki payı azımsanmayacak derecededir.

Şekil 10. Bankacılık Sektörü ve Katılım Bankacılığı Özkaynaklar Oranı (%)

Katılım bankalarının 2017 yılında özkaynaklarının yıllık değişim oranı, bankacılık sektöründe 20,5%'lik bir dilime sahiptir. 2019 yılına kadar bu oranda düzenli bir artış görülmektedir. 2019 yılından sonra 2,9%'luk bir düşüş yaşanmıştır. Bu durumun temel nedeni, geleneksel bankacılık sayısının fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Katılım bankaları, bankacılık sektörü içinde düşük bir sayıya sahiptir. Bu yüzden katılım bankacılığı özkaynak yıllık değişim oranlarında geleneksel bankacılığa göre daha büyük bir performans gösterdiği söylenebilmektedir.

5.1.5. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Net Karlarının Karşılaştırılması

Ticari işletmelerde belirli periyotlar arasında karlılık oranlarının hesaplaması yapılmaktadır. İşletmenin aylık ya da yıllık performansı bu hesaplamalara göre belirlenebilmektedir. Net kâr oranının bilinmesi de performans analizi içinde yer almaktadır.

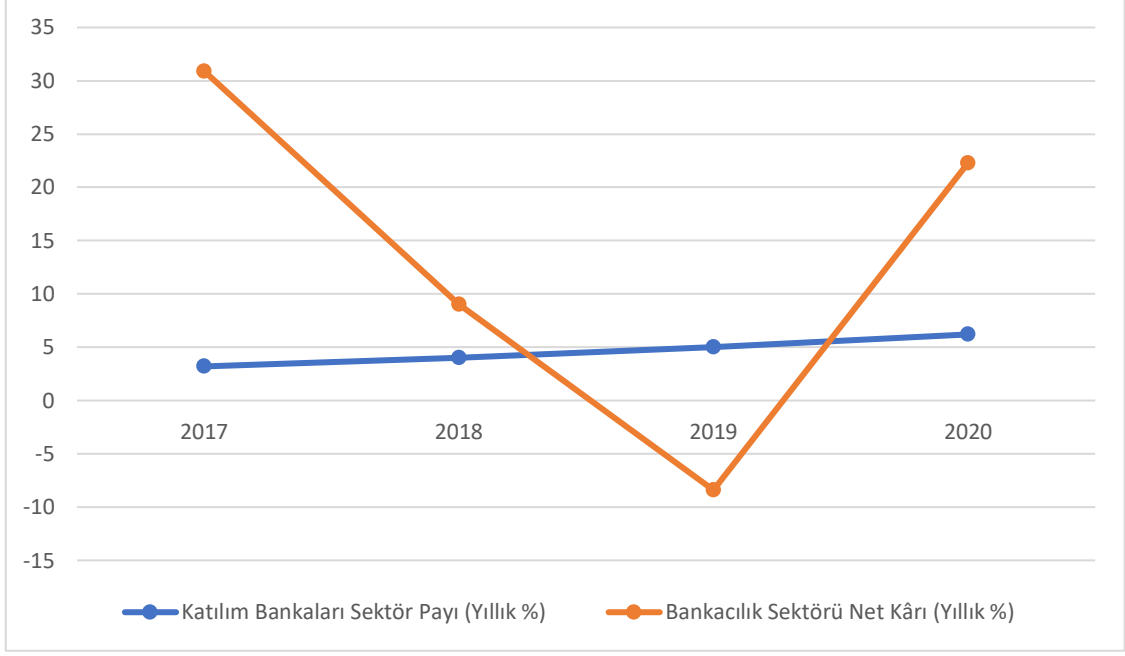
Bankacılık sektörü de ticari iş piyasasının içinde bulunmaktadır. Net kâr kavramı; işletmenin bütün masraflarının çıkarıldıktan sonra hizmet ve ürün satışlarından eline kalan miktara denilmektedir. Ticari işletmeler, net kâr oranının yüksek olmasını istemektedir. Net kâr marjı aşağıdaki formül ile hesaplanmaktadır (Sanalan Bilici):

$$\text{Net Kâr Marjı} = \frac{\text{Net Kâr}}{\text{Net Satışlar}}$$

Tablo 18. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Net Karları

Yıllar	Geleneksel Bankaları Net Kârı (Milyon TL)	Katılım Bankaları Net Kârı (Milyon TL)	Katılım Bankaları Net Kârı (Yıllık %)	Geleneksel Bankaları Net Kârı (Yıllık %)	Bankacılık Sektörü Net Kârı (Yıllık %)	Katılım Bankaları Sektör Payı (Yıllık %)
2017	56.399	1.583	43,1	29,03	30,9	3,2
2018	57.188	2.123	34,1	8,05	9,0	4,0
2019	51.072	2.438	14,8	14,10	-8,4	5,0
2020	63.683	3.716	52,4	18,79	22,3	6,2

Tablo 17’de bankacılık sektöründe geleneksel ve katılım bankalarının net kâr oranları verilmektedir. Geleneksel banka uygulamalarının yıllık kâr oranı 2017 yılında 56,399 milyon TL’den 2020 yılının sonunda 63.683 milyon TL’ye çıkmıştır. Fakat 2018 yılı ve 2019 yılları arasında geleneksel bankacılık uygulamalarında 6.116 milyon TL düşüş meydana gelmiştir. Fakat 2020 yılındaki 18,79%’luk artış ile tolere edilmiştir. Katılım bankalarına bakıldığı zaman bankacılık sektöründe yıllık net kâr oranı dalgalı bir yapı göstermektedir. 2017 yılında yıllık net kâr oranı 43,1% iken 2019 yılında yıllık net kâr oranı 14,10% ve 2020 yılında 18,79% olarak belirlenmiştir.

Şekil 11. Bankacılık Sektörü Net Kâr Oranları

Şekil 11’de bankacılık sektöründe, katılım bankalarının net kâr oranları gösterilmektedir. Bankacılık sektörünün kâr oranlarına bakıldığı zaman 2018 ve 2019 yılları arasında önemli bir düşüş olduğu tespit edilmiştir. Bu süreçte katılım bankaları düzenli artış ile ortaya çıkmıştır.

5.1.6. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Kar Payı ve Faiz Oranlarının Karşılaştırılması

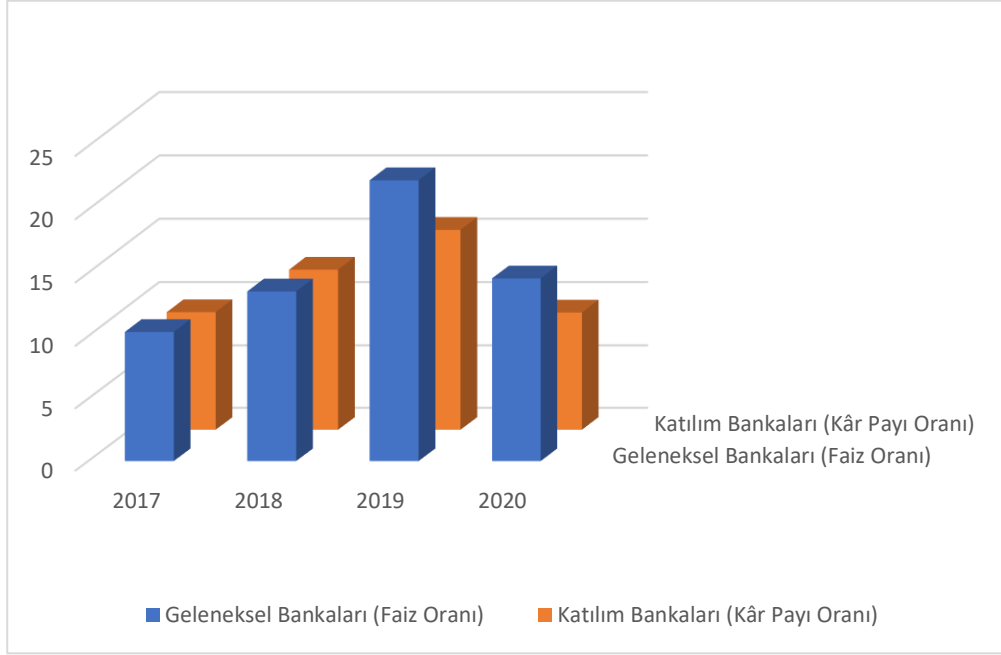
Geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı yıllık raporlarına göre elde edilen faiz ve kâr payı verileri Tablo 18’de gösterilmektedir.

Tablo 19. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Faiz ve Kar Payı

Yıllar	Geleneksel Bankaları Faiz Değeri (%)	Yıllık (%)	Katılım Bankaları Kâr Payı Değeri (%)	Yıllık (%)
2017	10,33	0,65	9,38	-0,39
2018	13,53	3,36	12,74	3,20
2019	22,31	3,14	15,88	8,78
2020	14,56	-6,53	9,35	-7,75

Yukarıdaki tabloda geleneksel bankaların faiz, katılım bankalarının kâr payı oranları verilmektedir. Tablo incelendiği zaman geleneksel bankaların faiz oranları 2017

ve 2020 yılları arasında katılım bankacılığında daha yüksektir. Geleneksel banka ve katılım bankalarının uygulamalarında faiz ve kâr payı oranlarının dalgalı bir yapı gösterdiği görülmektedir.

Şekil 12. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Faiz ve Kâr Payı Oranlarının Karşılaştırılması

Şekil 12’de geleneksel banka ve katılım banka uygulamalarının müşterilerine karşı belirlediği 2017 ve 2020 yılları arasındaki verileri gösterilmektedir. Katılım bankalarının kâr payı oranlarının büyük bir çoğunluğu üretim desteği ile sağlanmaktadır. Geleneksel bankacılık uygulamalarında faiz uygulamalarında krediler dikkate alınmaktadır. Bu bağlamda kâr payı ve faiz oranları birbirine benzer rasyolar sağlamaktadır (TBB, TKBB).

5.2. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığında Belirlenen Rasyo Oranlarının Karşılaştırılması

Geleneksel banka ve katılım bankaların kamuya açık yayınladığı muhasebe verileri dikkate alınarak belirlenen rasyo oranları, Tablo 19’da gösterilmektedir. Tabloda yer alan rasyolar geleneksel banka ve katılım banka uygulamalarının performanslarının değerlendirilmesinde kriter olarak ele alınmıştır.

Tablo 20. Araştırmada Kullanan Finansal Rasyolar

	Rasyo Oranları
Sermaye Yeterlilik Oranı	<ul style="list-style-type: none">• Sermaye Yeterlilik• Özkaynaklar/Toplam Aktifler
Kârlılık Oranları	<ul style="list-style-type: none">• Dönem Net Kârı (zararı)/Toplam Aktifler• Dönem Net Kârı (zararı)/Özkaynaklar
Aktifler Oranı	<ul style="list-style-type: none">• Toplam Kredi/Toplam Mevduatlar

Tablo 19’da belirlenen finansal rasyolara göre geleneksel ve katılım bankalarının muhasebe verilerine göre hesaplaması aşağıda başlıklar halinde gösterilmektedir.

5.2.1. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Sermaye Yeterlilik Rasyolarının Karşılaştırılması

Bankacılık sektöründe sermaye yeterlilik oranının yeterli seviye olması önemli taşımaktadır. Çünkü bankalar sermaye yeterliliği ile riskli işlemlerinin güvencesini ve bankanın işleyişinin düzenli olmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda Basel kriterlerine göre bankanın sermaye yeterliliği oranının yüksek olması, bankanın güvenilir olmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda sermaye yeterlilik oranlarının belirlenen sınırların altında kalması, banka için tehdit oluşturmaktadır. Türkiye’de BDDK’ya göre bu oran 12%, Basel kriterlerine göre 8% olarak belirlenmiştir (Kevser, 2021).

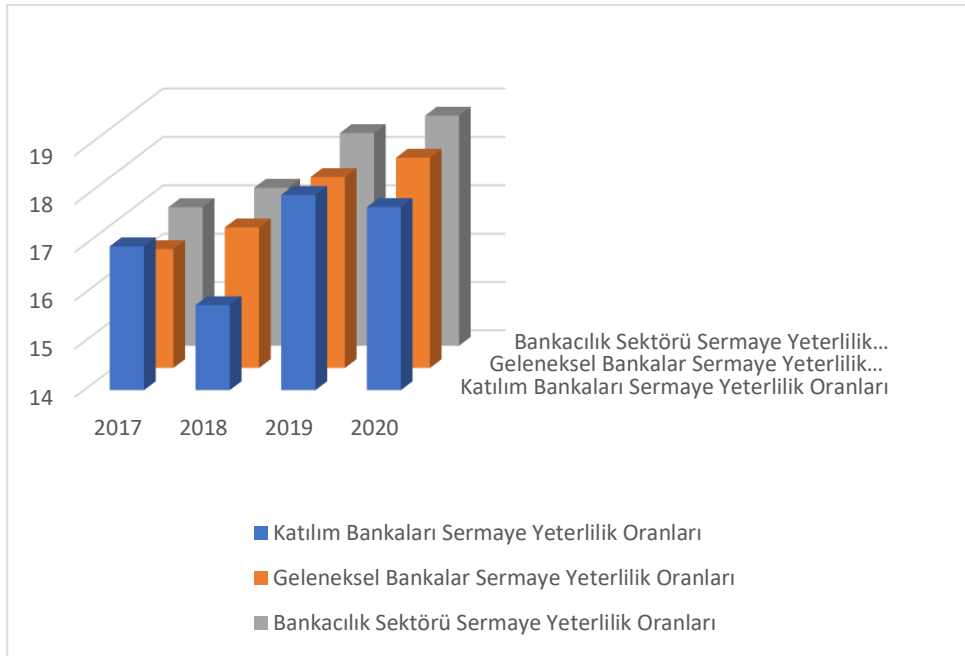
Tablo 21. Geleneksel ve Katılım Bankaları Sermaye Yeterliliği Karşılaştırılması

	2017	2018	2019	2020	Ortalama	Standart Sapma
Katılım Bankaları Sermaye Yeterliliği (%)	16,98	15,76	18,04	17,79	17,14	1,03
Geleneksel Bankalar Sermaye Yeterliliği (%)	16,46	16,91	17,95	18,35	17,41	0,78
Banka Sektörü Sermaye Yeterliliği (%)	16,87	17,27	18,40	18,76	17,83	0,90

Tablo 20’ye bakıldığı zaman bankacılık sektöründe yer alan geleneksel ve katılım bankalarının sermaye yeterlilik oranları BDDK ve Basel kriterlerine göre yeterli görülmektedir. Tabloda katılım bankalarının verileri dikkate alındığı zaman dalgalı bir yapı gösterdiği gözlemlenmektedir. Geleneksel bankalarda elde edilen verilere göre

sermaye yeterliliği oranları düzenli bir şekilde artış göstermiştir. 2017 yılında 16,46% olan sermaye yeterliliği, 2020 yılında 18,35% olarak hesaplanmıştır.

2017 yılında katılım bankalarının sermaye yeterlilik oranı 16,98%'ken, geleneksel bankacılıkta bu oran 16,46% olarak belirlenmiştir. 2018 yılında geleneksel bankaların sermaye yeterliliği katılım bankalarından daha fazla iken 2019 yılında katılım bankalarının daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. 2017 ve 2020 yılları arasında sermaye yeterlilik oranları arasında düzenli bir artış ya da düzenli bir azalış gözlemlenmemiştir.

Şekil 13. Bankaların Sermaye Yeterliliği Karşılaştırılması

Şekil 20'de banka sektörü, geleneksel bankalar ve katılım bankalarının sermaye yeterliliği gösterilmektedir. Grafiğe göre bankaların değerleri BDDK ve Basel verilerine göre belirlenen seviyenin üzerinde kalmıştır.

5.2.2. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Özkaynaklar/Toplam Aktifler Rasyolarının Karşılaştırılması

Özkaynaklar/Toplam Aktifler oranı, ticari işletme sahibi ya da sahipleri tarafından kurumun kaynaklarının karşılanma yüzdesi olarak tanımlanmaktadır. Özkaynaklar/Toplam Aktifler oranı aynı zamanda özsermaye oranı olarak da bilinmektedir. Özsermaye oranı, bankaların kredi verilebilirlik düzeyi ile aynı

doğrultudadır (Aktan ve Bodur, 2006). Özkaynaklar/Toplam Aktifler oranının yüksek olması, bankanın risk yönetimi ve mevcut düzeninin sürdürebileceğini göstermektedir (Yenisu, 2019).

Tablo 22. Geleneksel ve Katılım Bankalarının Özkaynaklar/Toplam Aktifler Oranının Karşılaştırılması

	2017	2018	2019	2020	Ortalama	Standart Sapma
Katılım Bankaları Özkaynaklar/Toplam Aktif Büyükükleri (%)	8,53	8,11	7,27	6,32	7,56	0,98
Geleneksel Bankalar Özkaynaklar/Toplam Aktif Büyükükleri (%)	10,80	10,80	10,90	9,80	10,58	0,52
Banka Sektörü Özkaynaklar/Toplam Aktif Büyükükleri (%)	11,10	11,10	11,10	11,10	11,10	0

Yukarıdaki tabloda katılım bankaları ve geleneksel bankalarının verileri gösterilmektedir. 2017 ve 2020 yılları arasında geleneksel banka özsermayeleri, katılım banka özsermayelerinden daha yüksektir. Ayrıca bankacılık sektörü ile karşılaştırıldığında katılım bankaları geride kalmıştır.

Katılım bankaları 2017 ve 2020 yılları arasında sırasıyla 8,53%, 8,11%, 7,27% ve 6,32% olarak gösterilmektedir. Bu süreçte katılım bankalarının Özkaynaklar/Toplam Aktifler rasyolarının düzenli olarak düşüşe geçtiği görülmektedir. Aynı zamanda 2017 ve 2020 yılları arasında geleneksel banka sayılarının artması, katılım bankaları ile geleneksel banka arasındaki oranın artmasına neden olmuştur.

5.2.3. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Dönem Net Kârı/Toplam Aktifler Rasyolarının Karşılaştırılması

İşletmelerin kârlılık rasyoları, finansal performanslarının belirlenmesinde önemli bir faktör olarak yerini almaktadır (Kevser, 2011). Bankaların aktif değerlerinin kâr yaratabilmesi için etkin kullanılması gerekmektedir. Bu yüzden dönem net kârı/Toplam aktifler oranının yüksek çıkması beklenmektedir (Yenisu, 2019).

Tablo 23. Geleneksel Bankaları ve Katılım Bankaları Dönem Net Kârı/Toplam Aktifler Oranı

	2017	2018	2019	2020	Ortalama	Standart Sapma
Katılım Bankaları Dönem Net Kârı/Toplam Aktifleri	0,99	1,01	0,84	0,83	0,92	0,1
Geleneksel Bankalar Dönem Net Kârı/Toplam Aktifleri	1,60	1,40	1,10	1,00	1,28	0,28
Banka Sektörü Dönem Net Kârı/Toplam Aktifleri	1,50	1,60	1,40	1,20	1,43	0,17

Yukarıdaki tabloda 2017 ve 2020 yılları arasında dalgalı bir yapı göstermektedir. 2017 yılında 0,99% olan oran 2018 yılında 1,01%'e yükselmiş, 2019 ve 2020 yılında 0,84% ve 0,83%'e düşmüştür. Geleneksel bankalarda 2017 ve 2020 yılları arasında düzenli bir düşüş meydana gelmiştir. Fakat geleneksel ve katılım bankaları karşılaştırıldığı zaman geleneksel bankalarının dönem net kârı/Toplam aktifleri katılım bankalarından daha yüksek çıkmıştır.

Araştırma dahilinde 2017 ve 2020 yılları arasında katılım bankalarının ortalaması 0,92 ve standart sapma değeri 0,1; geleneksel bankaların ortalaması 1,28 ve standart sapma değeri 0,28; banka sektöründe ortalama 1,43 ve standart sapma değeri 0,17 olarak hesaplanmıştır.

5.2.4. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Dönem Net Kârı (zararı)/Özkaynaklar Rasyolarının Karşılaştırılması

Banka sektöründe bankanın finansal kaynaklarının fazla olması denetmenler ve finansal ortaklar tarafından hoş karşılanmamaktadır. Çünkü bankanın risk almadığı ve âtil durumda bıraktığı finansal kaynaklar, bankanın özsermaye değerini düşürmektedir. Bu bağlamda bankanın kâr oranında da azalma meydana gelmektedir. Bankanın özkaynak oranının düşük olması durumunda dönem net kârı/Özkaynaklar rasyosu dikkate alınmaktadır. Bankanın kullanılmayan finansal kaynakları ile risk düzenin artması, özkaynakların artmasına neden olacaktır (Altıntaş, 2020).

Tablo 24. Geleneksel Bankalar ve Katılım Bankaları Dönem Net Kârı/Özkaynaklar Oranı

	2017	2018	2019	2020	Ortalama	Standart Sapma
Katılım Bankaları Dönem Net Kârı/Özkaynaklar (%)	11,60	12,50	11,58	15,59	12,82	1,90
Geleneksel Bankalar Dönem Net Kârı/Özkaynaklar (%)	14,80	13,60	10,30	10,10	12,2	2,36
Banka Sektörü Dönem Net Kârı/Özkaynaklar (%)	14,30	13,40	10,60	10,30	12,15	2

Tablo 23'te yer alan verilere göre 2017 ve 2020 yılları arasında banka sektörü, katılım bankaları ve geleneksel bankalar dikkate alınmıştır. Geleneksel bankalarda 2017 yılında dönem net kârı/Özkaynaklar oranının yüksek olduğu görülmektedir. Fakat belirlenen periyot aralığında bu oran düşüşe geçmiştir.

Katılım bankalarının dönem net kârı/Özkaynaklar oranı geleneksel ve banka sektörü oranlarına göre daha düşüktür. 2017 ve 2019 yılları arasında dalgalı yapı göstermektedir. Fakat 2020 yılında 11,58%'den 15,59%'a yükselmiştir. Bu bağlamda en yüksek büyüme oranını 2020 yılında sağlamıştır.

2017 ve 2020 yılları arasında katılım bankaları dönem net kârı/Özkaynaklar ortalaması 12,82 ve standart sapma 1,90; geleneksel bankalar dönem net kârı/Özkaynaklar ortalaması 12,2 ve standart sapma değeri 2,36; banka sektörü ortalaması 12,15 ve standart sapma değeri 2 olarak belirlenmiştir.

SONUÇ

Bankacılık sistemi dünya genelindeki faaliyetleri açısından pek çok sektörü doğrudan etkilemektedir. Ülkeler, yaşanan krizler sonucunda edindikleri tecrübelerle çeşitli tedbirler alarak finansal sistemlerini sağlıklı tutmak adına yeni uygulamalara başvurmaktadırlar. Sağlıklı finansal yapılar, bireylerin refah düzeylerini artırırken, ülkelerin istikrarlı büyümelerini sağlar. Bankalar, faaliyet etkinliklerinin artırılması ve risklerin azaltılması amacıyla bazı yapısal düzenlemelere başvurmaktadırlar. Ülkeler tarafından kendi yasal olanakları ile çeşitli yasal düzenlemeler yapmakla birlikte uluslararası alanda tüm dünya ülkelerinin uyması gereken bazı yasal düzenlemeler de yapılmaktadır.

Bankacılık konusunda çok sayıda uluslararası çalışma olmasına karşın geleneksel bankacılık ile katılım bankacılığının karşılaştırılması ve faiz ile kâr payı sistemi arasındaki farklara ilişkin olarak az sayıda çalışma yapılmıştır. Bu az sayıda çalışmada farklı dönemlerdeki Türkiye bankacılık sektörü verileri üzerinden derlenen sektörel yoğunlaşma endeksi ve kredi riski arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Katılım ve mevduat bankalarının faiz ile kâr payı sistemi arasındaki farklarını değerlendiren bir çalışma bugüne kadar yapılmamıştır. Yapılan bu çalışma ile bu eksikliğin giderilerek mevcut literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Bu bağlamda sağlıklı bir ekonomiden söz edebilmek için, öncelikle yıllar bazında büyüyen ve büyürken de bu büyüme trendini sağlam adımlarla gerçekleştiren ekonomiler akla gelmektedir. Bir ekonomik büyümeden bahsedebilmek için ya ekonomide yer alan işletme sayısının artması ve/veya mevcut işletmelerin üretim kapasitelerini arttırmaları gerekmektedir. Günümüzde bankalar yeni işletmelerin kurulmasında veya mevcut işletmelerin büyümesinde çok etkin rol oynamaktadırlar. Ülkemizde bu misyona sahip bankalar “Geleneksel Bankalar” ve “Katılım Bankaları” adı altında toplanmaktadır.

Katılım bankaları, günümüzde mali sektör içinde hem klasik bankaların yaptıkları birçok bankacılık faaliyetlerinde hem de finansal kiralama, sigortacılık, takas gibi diğer ticari faaliyetlerde bulunmaktadır. Yani, katılım bankaları, kendi prensiplerine ters düşmemek koşuluyla, geleneksel bankaların yaptıkları hemen hemen tüm işlemleri farklı yöntemlerle yapmaktadırlar. Bu tür bankacılığın temel amacı; faizsiz finansman esasları çerçevesinde, faiz hassasiyeti olan kesimlerin yastık altında kalan atıl

sermayelerini, milli ekonomiye kazandırmaktır. Klasik bankacılık işlemlerini yaparlarken faiz yerine kar – zarar ortaklığını esas almaları nedeniyle, literatürde bu tür bankacılık modeline faizsiz bankacılık modeli denilmektedir. Faizle ilgili olmayan hemen hemen tüm bankacılık hizmetlerini farklı usullerle yapan bu tür kuruluşlar, bir bakıma bankaların alternatifi, bir bakıma da bankaların yaptıkları faize dayanan kimi işleri yapamadıkları için onları tamamlayan ve finans sektörüne derinlik ve çeşitlilik kazandıran kuruluşlardır.

Geleneksel bankacılıkta ise, oranı önceden belirlenmiş faiz karşılığında mudilerden toplanan mevduatlar, bankanın belirlediği faiz oranı üzerinden, fon ihtiyacı olanlara kredi şeklinde kullanılmaktadır. Katılım bankacılığını, geleneksel bankacılıktan ayıran en önemli husus, faiz yerine katılım payı sağlamasıdır. Katılımcıların faaliyet sonuçlarına katılmasını öngören bu sistem, faizsiz bankacılık olarak da bilinmektedir. Buradaki temel amaç; tasarruflarını kullandırmaları karşılığında faiz almak istemeyen tasarruf sahiplerinin sermaye birikimini, etkin bir şekilde ekonomiye kazandırmaktır.

Türkiye’de bankacılık sistemi ise, Türkiye ekonomisinin oluşumunda ve gelişiminde tüm gelişmiş ülkelerde olduğu gibi son derece önemli bir rol oynamaktadır. Türk Bankacılık Sistemi’nin gelişimi, Türkiye ekonomisinin de gelişimi anlamına gelmektedir. Türk Bankacılık Sistemi içerisinde geleneksel bankacılık ve önemli bir boşluğu dolduran katılım bankaları bu sistemin önemli bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye’de ekonomi piyasaları içinde kalkınma ve geleneksel bankaların etkinliğinin yüksek olması, finansal sistemde önemli görülmektedir. Çalışmada incelenen 2017 ve 2020 yılları arasındaki geleneksel bankalar ve katılım bankaları karşılaştırmasında; geleneksel bankaların banka sektöründe daha etkin olduğu görülmektedir.

Geleneksel banka uygulamalarında faiz sistemi geçerli olup, bu yönde hizmet almak isteyen kişilere hitap edilmektedir. Bu bağlamda ekonomi piyasasında faiz ile gelir sağlamak isteyen kesime tamamlayıcı görevini üstlenmektedir. Türkiye’de katılım bankalarının sayısı, geleneksel bankalara oranla daha azdır. Fakat son yıllarda katılım bankalarının sayısının artması ile bankacılık sektöründe geleneksel bankalar ile

performans karşılaştırması, katılım bankalarının geleceği için gelişimi ile ilgili öngöründe bulunulabilmektedir.

Bilindiği gibi katılım bankalarının 2005 yılı öncesi bankacılık sistemi içerisinde olmaması nedeniyle sağlıklı ve yeterli verilere ulaşılamamaktadır. Ancak 2005 yılı sonrası tüm veriler dikkate alındığında katılım bankalarının Türkiye ekonomisine önemli bir katkıda bulunduğu görülmektedir.

Çalışma kapsamında 2017 ve 2020 yılları arasında faaliyet gösteren katılım bankalarının sayısı 6; geleneksel bankaların sayısı 47 olarak belirlenmiştir. Fakat geleneksel bankaların sayısı 2018 yılında 46'dan 47'ye; katılım bankalarının sayısı 2019 yılında 5'ten 6'ya yükselmiştir. Geleneksel bankaların şube ve personel sayısı, katılım bankaları ile karşılaştırıldığı zaman hacmi oldukça büyüktür. Fakat 2017 ve 2020 yılları arasında geleneksel bankalarda görev alan personel sayıları düzenli bir şekilde azalmaktadır. Katılım bankaları verilerine bakıldığında 2017 ve 2020 yılları arasında personel sayılarının düzenli olarak arttığı tespit edilmiştir.

Geleneksel ve katılım bankalarının aktif büyüklüğü, özkaynakları, net kârları, kullandırılan fon oranlarının 2017 ve 2020 yılları arasında düzenli olarak arttığı gözlemlenmiştir. Bankacılık sektöründe geleneksel bankaların söz konusu kavramların sektör payının çoğunluğunun oluşturulduğu görülmektedir. Katılım bankalarının kâr payı oranı, geleneksel bankaların faiz oranları altında kaldığı gözlemlenmiştir.

Geleneksel ve katılım bankalarının sermaye oranları birbiri ile benzerlik göstermektedir. Fakat aktif rasyolarında geleneksel bankalar, katılım bankalarından daha önde yer almaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan katılım bankaları ve geleneksel bankaların karşılaştırması, seçilen rasyolara göre kesin olarak belirlenememiştir. Çünkü her iki bankacılık uygulamalarının sonuçları arasında büyük bir farklılık tespit edilmemiştir. Benzer şekilde araştırmaya konu olan geleneksel bankalar ile katılım bankalarının her ikisinde de performans göstergesi olarak seçilen kriterlerin tamamında en başarılı performansı gösteren banka türü olmamıştır. Ancak her iki banka türünde sermaye yeterliliğinin birbirine çok yakın seyir izlediği, özkaynaklar/toplam aktifler, toplam krediler/toplam aktifler, toplam krediler/toplam mevduatlar, aktif kârlılığı oranlarında, katılım bankalarının tüm yıllarda geleneksel bankaların gerisinde kaldığı, toplam mevduatlar/toplam aktifler, alınan krediler/toplam aktifler oranlarında ise geleneksel

bankaların tüm yıllarda katılım bankalarından daha düşük oranlara sahip olduğu gör÷lmektedir.

Çalışma kapsamında Türkiye’de 2017 ve 2020 yılları arasında katılım bankaları ve geleneksel bankaların performansları karşılaştırılmıştır. Belirlenen yıllar arasında elde edilen verilere göre her iki bankacılık uygulamalarının büyüme gösterdiği gözlemlenmiştir. Katılım bankalarının yatırım uygulamaları üzerinde kâr payı oranlarını yükseltecek stratejilerin uygulanması, katılım bankalarının hacminin artmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Kitap ve Makaleler

- Abdul-Rahman, Y. (2017). *İslam'da Bankacılık ve Finansman*. (S. Tuğ & M. A. Tuğ, Çev.), İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Akın, F. (Ed.) (2018). *Bankacılığa Giriş*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Aktepe, İ. E., (2010), *İslâm Hukuku Çerçevesinde Finansman ve Bankacılık*. Yedirenk Yayınları.
- Albaraka Türk. (2015). *Katılım Bankacılığı: Sistemi, Çalışma Esasları ve Uygulaması*. Albaraka Yayınları.
- Alkış, A. (2018). İslam Hukukunda Katılım Bankacılığı Fon Toplama ve Kullanılma Yöntemleri. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (3), 120-133.
- Arabacı, H. (2018). Türkiye'de Bankacılık Sektörünün Gelişimi. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 25-42.
- Aras, O.N. ve Öztürk, M (2011). Reel Ekonomiye Katkıları Bakımından Katılım Bankalarının Kullandığı Fonların Analizi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3(2), 167-179.
- Araz, Y. (2020). İstisnâ Akdi ve Modern Dönem İslâmî Finans Uygulamalarındaki Yeri. *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, (54), 253-277.
- Ardıç, K. ve Aydın, Y. (2011). *İktisat Okulları ve Emek Piyasası*, 2. Baskı, Derin Yayınları, İstanbul.
- Arzova, S. B. ve Şahin, B. Ş. (2019). Tarımın Finansmanında Selem Yöntemi ve Muhasebe Kayıtları. *Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi*, 3 (7), 32-47.
- Altıntağ, M. A. (2020). *Bankacılıkta Risk ve Sermaye Yönetimi*. İstanbul: Mas Matbaacılık.
- Aydemir, M. (2020). Türk İşletme Tarihi ve Yönetim Bilimi Açısından Birinci İzmir İktisat Kongresi: Banka Merkezli İşletme Gruplarının Oluşumu. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (1), 194-213.
- Aydın, Y. (2015). Keynes'in Parasal Faiz Teorisi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 207-224.

- Bayındır, A. (2007). *Ticaret ve Faiz, Süleymaniye Vakfı*, İstanbul.
- Bektaş, S. ve Seki, İ. (2018). Türk Bankacılık Sistemindeki Katılım Bankaları ile Mevduat Bankalarının Rekabet Gücü Bakımından Karşılaştırılması. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16 (4), 197–215.
- Binatlı, Y.Z. (1966). Faiz ve İslam Hukukunda Faiz. *Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi*, 2(1), 147-183.
- Bodur, B. ve Aktan, B. (2006). Oranlar Aracılığı İle Finansal Durumunuzu Nasıl Çözümlersiniz? “Küçük İşletmeler İçin Bir Rehber”. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 1 (1), 49-67.
- Conard, J.W. (1959). An Introduction to the Theory of Interest, *University of California Press*, Berkeley and Los Angeles.
- Coşkun, N., Ardor, H. N., Çermikli, H., Eruygur, O., Öztürk, F., Tokatlıoğlu, İ., Aykaç, G. Ve Dağlaroğlu, T. (2012). Türkiye’de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi. *Türkiye Bankalar Birliği*, 280.
- Coşkun, Me (2006). Editör: Nurhan Aydın (Ed.), *Bankacılık Uygulamaları*. Anadolu Üniversitesi Web-Ofset.
- Çetin, M. (2016). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Para Politikası Uygulamalarının Gelişimi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(14), 67-101.
- Çetin, A. C., ve Bıtrak, İ. A. (2010). Banka Kârlılık Performansının Analitik Hiyerarşi Süreci ile Değerlendirilmesi: Ticari Bankalar ile Katılım Bankalarında Bir Uygulama. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(2).
- Demir, Z. (2018). Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) Finansal Problemlerin Çözümünde Girişim Sermayesi Fonlarının Önemi ve Rolü: Katılım Bankacılığına Yeni Bir Model Önerisi.
- Demirci, R. (1996). *Ekonominin Temelleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- Duranlar, S. (2014). *Bankacılık ve Kambiyo İşlemleri* (2nd ed.). Paradigma Akademi Yayınları.
- Durmaz, O. (2020). Faiz ve Ribâ Üzerine Çağdaş Tartışmalar: Fazlurrahman Örneği. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 20(1), 293-306.
- Dündar, M. Ş. ve Tetik, N. (2014). Geleneksel Bankacılık Sistemine Alternatif Olarak Faizsiz Bankacılık Sistemi. *Reforma*, 1(61), 42-50.
- Erol, İ. ve Erol, D. Ece. (2013). *Para-Banka Teori ve Politika* (1st ed.). Orion Kitabevi.

- Gülençer, İ., Ertugay, E. ve Tünel, R. K. (2019). Faizsiz Finansal Araçlarda Ölçüm Sorunları. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 12 (3), 787-807.
- Gürkan, S. (2018). *Finansal Kurumlar, Para Bankacılık ve Finansal Sistem* (pp. 297–329). Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Fahmida, S. (2018). *Fundamentals of Islamic Finance and Banking*. 1st. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons (Wiley finance series).
- Hazar, A. ve Babuşçu, Ş. (2019). *Bankacılığa Giriş: Temel Bankacılık Bilgileri* (1st ed.). Nobel Akademik Yayıncılık
- Hindle, T. (1994). *Pocket Banker*. London: Basil Blackwell Publisher Ltd
- Iqbal, Z. ve Mirakhor, A. (2011). *An Introduction to Islamic Finance. Theory and Practice*. 2nd ed. / Zamir Iqbal. Singapore: Wiley
- İskenderoğlu, Ö., Karadeniz, E. ve Atioğlu, E. (2012). Türk Bankacılık Sektöründe Büyüme, Büyüklük ve Sermaye Yapısı Kararlarının Karlılığa Etkisinin Analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7(1), 291-311.
- Kalaycı, İ., (2013), Katılım Bankacılığı: Mali Kesimde Nasıl Bir Seçenek?. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(19), 51–74.
- Kaya, F. (Ed.) (2013). *Bankacılık Giriş ve İlkeleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık
- Kaya, E. ve Arslantürk Çöllü, D., (2020). Bankerlerden Günümüze Türk Bankacılık Tarihinin Kronolojik Olarak Değerlendirilmesi. *BMIJ*, 8 (4): 1-36,
- Kazak, H., Erkan, H. ve Yazıcıoğlu, E. (2018). İslami Finans Açısından Katılım Bankalarının Fon Kullanırma Yöntemlerinin Gelişimi ve Bugünkü Durumu: Türkiye'de Faaliyet Gösteren Katılım Bankaları Açısından 2018 Yılı İtibariyle Durum Analizi. 2.Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Araştırmaları Sempozyumu (ISCER, 2018).
- Kazgan, G. (2006). *İktisadi Düşünce: veya Politik İktisadın Evrimi*, 12. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kevser, M. (2021). Banka Türlerinin Karşılaştırmalı Finansal Performans Analizi: Türkiye İçin Ampirik Bir Araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 23 (1), 61-80.
- Khan, M. S. (1986). Islamic interest-free banking: a theoretical analysis. *Staff Papers*, 33(1), 1-27.
- Khaki, Audil Rashid ve Sangmi, M. D. (2011). *Islamic Banking: Concept and Methodology*. SSRN Journal. D

- Kettell, B. (2011). *The Islamic Banking and Finance Workbook: Step-by-Step Exercises to Help You Master the Fundamentals of Islamic Banking and Finance*. John Wiley Publisher.
- Keynes, J.M. (1937). Alternative Theories of the Rate of Interest, *The Economic Journal*, 186(47), 241-252.
- Lone, F. A. (2016). *Islamic Banks and Financial Institutions: A Study of Their Objectives and Achievements*. Palgrave Macmillan UK
- Mandacı, P. E. (2003). Türk Bankacılık Sektörünün Taşıdığı Riskler ve Finansal Krizi Aşmada Kullanılan Risk Ölçüm Teknikleri.
- Özcan, M. E. ve Hazıroğlu, T. (2000). Bankacılıkta Yeni Bir Boyut: Katılım Bankacılığı. *Bereket Dergisi*, 3(9).
- Özsoy, İ. (2013). Katılım Bankacılığı Nedir, Ne Değildir? *Yeni Ümit Dergisi*.
- Özulucan, A. ve Deran, A. (2009). Katılım Bankacılığı ile Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 85-108.
- Özulucan, A. ve Özdemir, F. S. (2010). *Katılım Bankacılığı. Muhasebe Organizasyonu, Uygulamalar, Finansal Tablolar & Bağımsız Denetim*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Parlakkaya, R. ve Çürük, S. A. (2011). Finansal rasyoların katılım bankaları ve geleneksel bankalar arasında bir tasnif aracı olarak kullanımı: Türkiye örneği. *Ege Akademik Bakış*, 11(3), 397-405.
- Parasız, İ. (2009), *Para Banka ve Finansal Piyasalar*, 9. Baskı, Ezgi Kitapevi, Bursa.
- Parasız, İ. (2014). *Modern Bankacılık Teori ve Uygulama*. Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Paya, M., (2007), *Para Teorisi ve Para Politikası*, 4. Baskı, Filiz Kitapevi, İstanbul.
- Sanalan Bilici, N. (2019). Turizm Sektöründe Özsermaye Kârlılığının Değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (82): 41-54
- Selçuk, H. ve Tunay, K. B. (2014). *Ticari Banka Yönetiminin Temelleri* (1. basım : Ekim 2014). Nobel Akademik Yayıncılık; Nobel.
- Somashekar, N. T. (2009). *Banking. New Age International (P) Ltd. Publishers*
- Şahin, E. (2007). *Türkiye'de Düünden Bugüne Katılım Bankaları*
- Takan, M. ve Acar Boyacıoğlu, M. (2018). *Bankacılık: Teori, Uygulama ve Yöntem* (8th ed.). Nobel Akademik Yayıncılık.

- Terzi, H., Apan, M., Atar, A., ve Şahin, H. (2019). *Bireysel Müşterilerin Katılım Bankalarını Tercih Etme Tutumlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Kültürlerarası Karşılaştırmalı Bir Araştırma: Türkiye ve Avrupa Örneği*. Türkiye 282 Katılım Bankaları Birliği TKBB (Ed.), TKBB Yayınları, Yayın No:11. Katılım Finansmanında Yeni Yaklaşımlar -II- (pp. 165–200). TKBB Yayınları.
- Toutounchian, I. (2009): *Islamic Money and Banking. Integrating Money in Capital Theory*. Singapore: Wiley & Sons (Asia).
- Tunç, H. (2016). *Katılım Bankacılığı Felsefesi, Teorisi ve Türkiye Uygulaması*. Birinci Baskı. İstanbul: Nesil Yayınları, 10.
- Türk, M. ve Eroğlu, İ. (2018). *Katılım Bankacılığında Üretimin Finansmanı Üzerine Bir Değerlendirme*. S. Kahyaoğlu ve Z. U. Özkara (Eds.), Katılım Finans: Teorik ve Ampirik Çalışmalar (pp. 119–150). Gazi Kitabevi.
- Uluyol, O. (2019). 1980-2000 Döneminde Türkiye’de Bankacılığın Gelişimi. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (17), 73-107.
- Uzunoğlu, S. (2020). *Bankacılığa Giriş* (2nd ed.). Literatür Yayınları.
- Yardımcıoğlu, M. ve Büyükşalvarcı, A. (2007). Bankacılık Sektörü Pratiğinde Faaliyet Tabanlı Maliyet Sistemi. *Maliye Dergisi*, (153), 142-159.
- Yenisu, E. (2019). Finansal Tabloların Oran Analizi İle İncelenmesi: Adese Örneği. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (1), 19-45.
- Yetiz, F. (2016). Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 107-117.

Tezler

- Akın, S. (2021). *Kamusal Sermayenin Katılım Bankacılığına Girmesinin Sektörün Performansına Etkisi: Türkiye Katılım Bankacılığına Yönelik Bir Panel Veri Analizi*. Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Argunhan, H. (2022). *Türkiye’de Katılım Bankacılığı ve Katılım Bankaları İle Mevduat Bankalarının Topsis Yöntemiyle Analizi ve Karşılaştırılması*. Kayseri Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Arslan, A. (2020). *Katılım Bankacılığı Likidite Yöntemi: Türkiye’deki Katılım Bankaları İçin Bir Karşılaştırma*. Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

- Bektaş, S. (2022). *Faizsiz Bankacılıkta Performans Ölçümü: Türk Katılım Bankalarının Performansları Üzerine Ampirik Bir İnceleme*. Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Bozkurt, İ. (2022). *Katılım Bankaları ilke Geleneksel Bankaların Farklılıkları, Güçlü ve Zayıf Yönleri ve Türkiye Ekonomisine Katkıları (2005-2020)*. Okan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Buldum, G. (2016). *Katılım Bankacılığı ve Sukuk (Kira Sertifikası): Bir Katılım Bankası Örneği Olarak Kuveyt Türk Katılım Bankası A. Ş.* Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Çalkılıç, F. (2022). *Türkiye’de Katılım Bankacılığı ile Geleneksel Bankacılık Performanslarının Karşılaştırılması*. Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Çetin, Ö. (2020). *Katılım Bankacılığı Performans Etkinlik Analizi: Türkiye Finans Katılım Bankası Örneği*. Üniversitesi, Karabük Lisansüstü Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Danış, M. Y. (2020). *Türkiye’de Katılım Bankacılığı, Katılım Bankacılığı Sistemindeki Fiziksel Altın Toplama Uygulamalarının Ekonomiye Etkisi*. Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Deniz, A. (2006). *İslam Hukukunda İlet Kavramı ve Faizin İletti*. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Erol, H. M. (2006). *Dünyada ve Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Gelişimi ve Türkiye’de Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Esen, S. (2019). *Konvansiyonel Bankalar ile Katılım Bankalarının Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: BASEL III Kriterlerine Göre Bir Uygulama*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İşletme Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Gül, M. E. (2013). *Faizsiz Bankacılıkta Risklere Karşı Aktif ve Pasif Yönetimi: Türkiye Katılım Bankaları Üzerine Bir Uygulama*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Jalal, S. (2018). *Katılım Bankacılığı Sistemi ve Faizin Yeri: Türkiye Örneği*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Kara, E. (2019). *Katılım Bankalarında Müşteri Tercihlerini Belirleyen Faktörler: Trabzon İlindeki Katılım Bankaları Müşterileri Üzerine Bir Araştırma*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

- Karakaş İşcan, H. (2019). *Bireysel Müşterilerin Kredi Kullanımlarında Katılım Bankalarını Tercih Etme Sebepleri*. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı, Bankacılık Ve Finans Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Kaya, Ö. (2010). *Katılım Bankacılığının Gelişimi ve Türk Bankacılık Sistemi İçerisindeki Etkinliğinin Araştırılması*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Finans Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Kılıç, H. (2008). *Türkiye'de KOBİ Bankacılığı Kapsamında KOBİler'e Verilen Finansal Destekler (Entegre Çözüm Modeli)*. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Kodra, A. (2018). *Türkiye'de Katılım Bankacılığı Uygulaması ve Ekonomiye Etkileri*. İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans Enstitüsü, Finans Anabilim Dalı, Uluslararası Bankacılık ve Finans Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi.
- Mutluçağ, R. E. (2016). *Katılım Bankalarının Gelişimi ve Kar Payı Oranlarının Faiz Oranları ile Karşılaştırılması*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Osanmazi M.N. (2020). *Katılım Bankacılığında Ürün Çeşitliliğinin Değerlendirilmesi ve Geleneksel Bankacılık Uygulamaları ile Karşılaştırılması*. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Özden, K. Ö. (2010). *Ticari Bankalarda Kredilendirme Süreci ve Kredi Riski Yönetimi*. DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Özer, K. (2021). *Faizsiz Finans Sistemi Kapsamında Katılım Bankacılığının Finansal Performans Analizi: Promethee Yöntemi İle Türkiye Uygulaması*. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Şimşek, B. (2019). *Katılım Bankacılığı ve Türkiye Ekonomisine Katkıları*. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Takur, S. (2019). *Katılım Bankalarının Finans Sektöründeki Yeri: Iğdır Üniversitesi Öğrencilerinin Katılım Bankası Algısı Üzerine Bir Araştırma*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Tat, H. (2014). *Katılım Bankacılığı (Faizsiz Bankacılık) Sistemi Türk Bankacılık Sektörüne Kazandırdığı Ürünler Türk Bankacılık Sektöründeki Yeri ve Gelişimi*. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonomi ve Finans Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- Tokel (2011). *Para Politikası ve Faiz Kararları Arasındaki İlişki: Teorik ve Uygulamalı Yaklaşım*. Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Türkmenoğlu, R. E. (2007). *Katılım Bankacılığı ve Türkiye'deki Finansal Yapı*. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Yıldız, S. (2019). *Katılım Bankaları ve Mevduat Bankaları Arası Rekabet Analizi*. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

İnternet Kaynakları ve Raporlar

- Bankacılık Sisteminde Banka, Çalışan ve Şube Sayıları (2017). 18 Eylül 2022 tarihinde, https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikiraporlar/ekler/851/Banka_Calisan_ve_Subesayilari-Eylul_2017.pdf, adresinden alındı.
- Bankacılık Sisteminde Banka, Çalışan ve Şube Sayıları (2018). 22 Eylül 2022 tarihinde, https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikiraporlar/ekler/1105/Banka_Calisan_ve_Subesayilari-Aralik_2018.pdf, adresinden alındı.
- Bankacılık Sisteminde Banka, Çalışan ve Şube Sayıları (2019). 23 Eylül 2022 tarihinde, https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikiraporlar/ekler/1282/Banka_Calisan_ve_Subesayilari-Aralik_2019.pdf, adresinden alındı.
- Bankacılık Sisteminde Banka, Çalışan ve Şube Sayıları (2020). 24 Eylül 2022 tarihinde, https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikiraporlar/ekler/1479/Banka_Calisan_ve_Subesayilari-Aralik_2020.pdf, adresinden alındı.
- Bankacılık Sisteminde Banka, Çalışan ve Şube Sayıları (2021). 25 Eylül 2022 tarihinde, https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikiraporlar/ekler/1575/Banka_Calisan_ve_Subesayilari-Mart_2021.pdf, adresinden alındı.
- Katılım Bankaları (2017). 25 Eylül 2022 tarihinde, https://tkbb.org.tr/Documents/tkbb-yayinlari-97/TKBB_2017_TR-Final.pdf, adresinden alındı.
- Katılım Bankaları (2018). 26 Eylül 2022 tarihinde, <https://tkbb.org.tr/Documents/tkbb-yayinlari-97/Katilim-Bankalari-2018-.pdf>, adresinden alındı.
- Türkiye Bankalar Birliği (2020). İstatistiki Raporlar. 12 Haziran 2022 tarihinde, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistikiraporlar/59>, adresinden alındı.
- Türkiye Bankalar Birliği (2020)., Banka ve Bankaların Şube Sayıları, 17.09.2022 tarihinde, https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp, adresinden alındı.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.	Tarihteki Bankacılık Bulguları	20
Tablo 2.	Türkiye’de Hizmet Veren Katılım Bankaları	22
Tablo 3.	20. Yüzyıldan Önce Kurulan Merkez Bankaları	23
Tablo 4.	Türkiye’de İşleyiş Gösteren Konvansiyonel Bankalar.....	26
Tablo 5.	Osmanlı Dönemi’nde Faaliyet Gösteren Yerli Bankalar	31
Tablo 6.	Osmanlı Döneminde Faaliyet Gösteren Yabancı Bankalar.....	32
Tablo 7.	Türkiye’de Finansman.....	34
Tablo 8.	Geleneksel Bankacılığın Tarihsel Süreci	36
Tablo 9.	Katılım Bankacılığı İsimleri.....	44
Tablo 10.	Türkiye’de Hizmet Veren Katılım Bankaları	45
Tablo 11.	Dünyada Katılım Bankacılığı Tarihi	46
Tablo 12.	Türkiye Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Sektör Sayıları.....	72
Tablo 13.	Geleneksel ve Katılım Bankacılığı Banka ve Çalışan Sayısı	73
Tablo 14.	Geleneksel Banka ve Katılım Bankalarının Aktif Büyüklükleri.....	74
Tablo 15.	Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Toplanan Fonlar Değerleri	76
Tablo 16.	Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Özkaynaklar Değeri	77
Tablo 17.	Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Net Karları	79
Tablo 18.	Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Faiz ve Kar Payı.....	80
Tablo 19.	Araştırmada Kullanan Finansal Rasyolar.....	82
Tablo 20.	Geleneksel ve Katılım Bankaları Sermaye Yeterliliği Karşılaştırılması.....	82
Tablo 21.	Geleneksel ve Katılım Bankalarının Özkaynaklar/Toplam Aktifler Oranının Karşılaştırılması	84
Tablo 22.	Geleneksel Bankaları ve Katılım Bankaları Dönem Net Kârı/Toplam Aktifler Oranı	85
Tablo 23.	Geleneksel Bankalar ve Katılım Bankaları Dönem Net Kârı/Özkaynaklar Oranı.....	86

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.	Türkiye’de Bankacılık	35
Şekil 2.	Katılma Hesabı İşleyişi.....	55
Şekil 3.	Kurumsal Muharaba İşleyiş Şekli.....	57
Şekil 4.	Kar ve Zarar Ortaklığı	58
Şekil 5.	Kar ve Zarar Ortaklığı	59
Şekil 6.	Leasing, İjara Uygulaması.....	60
Şekil 7.	Türkiye Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Sektör Sayıları	73
Şekil 8.	Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Aktif Büyüklükleri	75
Şekil 9.	Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Toplanan Fonların Yıllık Değişimi (%).....	76
Şekil 10.	Bankacılık Sektörü ve Katılım Bankacılığı Özkaynaklar Oranı (%)	78
Şekil 11.	Bankacılık Sektörü Net Kâr Oranları	80
Şekil 12.	Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Faiz ve Kâr Payı Oranlarının Karşılaştırılması.....	81
Şekil 13.	Bankaların Sermaye Yeterliliği Karşılaştırılması.....	83

ÖZGEÇMİŞ

İlk ve Ortaokul öğrenimini Malatya İnönü İlköğretim Okulunda, Lise öğrenimini Şehit Kemal ÖZALPER Endüstri Meslek Lisesinde tamamladı. Yükseköğrenimini önce Malatya İnönü Üniversitesi MYO. Makine bölümünde akabinde Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesinden mezun oldu. Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme Fakültesi Finans ve Bankacılık bölümünden “Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Uygulamaları: Karşılaştırmalı Performans Analizi” başlıklı tezi ile mezun oldu. Şu anda bir kamu kurumunda görev yapmaktadır.